

10 Innsamling:
Minstepensjonist
ble lurt trill rundt

12 Jobbmarkedet:
FN-jakt på
lovene nordmenn

20 Sudan-konflikten:
Norske konsulenter
i skytteltrafikk



Ny rapport: Mikrokreditt
gir mikroresultater
Side 28

BISTANDSAKTUELT

NR 4 – MAI 2012 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING



Norsk bistand gjennom 50 år:

5000

mrdd. kroner

Over 500 milliarder kroner. Det er summen Norge har brukt på bistand til utviklingsland de siste 50 årene. Bistandsaktuelt har spurt eksperter og veteraner om hva vi har fått ut av bistandskronene. **Side 4**

B-POSTABONNEMENT



Påstår at norsk stiftelse jukset

Side 16

Aktuelt



Tidligere generalsekretær i Norges Røde Kors, Odd Gran, er sikker på bistanden har gitt resultater.
Les mer på side 8-9

De vennlige selgerne

Leder

Stadige telefoner fra vennlige, men innpåslitne selgere av humanitære saker. Dette er virkeligheten for mange mennesker i Norge. Særlig utsatt er en del eldre, som tilbringer mye tid i hjemmet på dagtid.

Selgerens ord om å hjelpe foreldreløse barn og nødstilte mennesker til et bedre liv appellerer til deres nestekjærlighet. Det er lett å si ja til det hyggelige unge mennesket i den andre enden av telefonrøret. Og het ikke organisasjonen noe med barn? Noen dager senere kommer det en giro i posten...

Det selgeren ikke forteller er at telemarketingselskapet han eller hun jobber for ofte tar over 50 prosent av giverbeløpet selv. Selgeren har heller ikke fortalt at han eller hun har minimal kunnskap om den organisasjonen de samler inn penger til. De har derfor ingen anelse om pengene de samler inn faktisk når fram til en hjelpetrengende i et land langt borte.

Bistandsaktuelt tar i denne utgaven, enda en gang, for seg det uregulerte og rotete innsamlingsmarkedet i Norge. For snart fem år siden vedtok Stortinget en ny lov: Lov om registrering av innsamlinger i Norge. Loven fastslo at det skulle opprettes et frivillig register over organisasjoner som samler inn penger til gode formål, og det skulle stilles krav til de som registrerte seg.

Snart fem år etter er det bare å fastslå at den ikke virker etter hensikten. Det hersker fortsatt vill-vest-tilstander på innsamlingsmarkedet, der tvilsomme aktører kan herje fritt uten at det finnes noen sheriff i byen. Det er de minst pengesterke i samfunnet som rammes. Det er store pengesummer i omløp. Og tilstandene svekker omdømmet til alle som driver bistandsvirksomhet, også de seriøse aktørene.

Vi mener at det nå er på høy tid at politikerne gjør noe med saken. Det er behov for et mer effektivt kontrollorgan enn dagens Innsamlingskontrollen, og det bør vurderes å innføre et krav om registrering for alle organisasjoner som samler inn mer enn et visst beløp per år. Vi er heller ikke fremmede for tanken om at telefonsalgfirmaene må innhente et skriftlig samtykke fra mennesker før de kan slå på tråden for å selge sine "barn i nød".

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Ber Norad granske Strømmestiftelsen

Nedlatende, kontrollerende og uærlig. Slik beskriver Mathare Youth and Sports Association (MYSA) Strømmestiftelsens håndtering av varsling om sexmisbruk, ID-tyveri og korrupsjon. De ber Norad granske både anklagene og Strømmestiftelsens oppførsel overfor dem som partner i Sør.

Av Hege Opseth og Jan Speed

Etter drøyt 15 år er et mye omtalt partnerskap over: Strømmestiftelsen og MYSA har avsluttet et høyt profilert samarbeid. De siste månedene har det vært steile fronter mellom partene og den kenyanske ungdomsorganisasjonen føler seg fullstendig overkjørt av Kristiansand-organisasjonen.

– De avsluttet med oss – vi avsluttet med dem – samtidig, konstaterer Bob Munro, ildsjel og grunnlegger av MYSA.

Enerett

Opprinnelig skulle de to organisasjonene undertegne en ny samarbeidsavtale. Men Strømmestiftelsen forlangte at MYSA ikke skulle delta på årets Norway Cup, samtidig som de vil beholde eneretten på å drive pengeinnsamling på vegne av ungdomsorganisasjonen i Norge. Disse kravene samt Strømmestiftelsens uttalelser i media var dråpene som fikk begeret til å flyte over for MYSA, en organisasjon med 25 000 medlemmer i fattige strøk i Nairobi.

– Hvordan kan en partner ta slike beslutninger på vegne av en samarbeidsorganisasjon i Sør? Holdningen er paternalistisk, kontrollerende og bryter med det som er rammeavtalene mellom oss. I tillegg har Strømmestiftelsen spredd falske og udokumenterte rykter. Dersom de ikke kan komme med beviser på hva de hevder har skjedd, bør de trekke tilbake uttalelsene og be ungdommene som blir stigmatisert av dette om unnskyldning, sier Munro.

Bistandsaktuelt har tilgang til varslingsbrevet som i september i fjor

startet det som er blitt en bitter strid mellom de tidligere partnerne.

«...noen trenere og ledere i MYSA har presset jenter til å ligge med dem for at de skal få lov til å reise sammen med laget til Norge», het det blant annet.

Varslingen beskrev en kultur for seksuell trakassering. Det ble anonymt henviset til noen få enkeltsaker. Det var blant annet dette innholdet som fikk generalsekretær Øyvind Aadland i Strømmestiftelsen til å reagere.

MYSA var da allerede blitt informert om innholdet fra varsleren – og ungdomsorganisasjonen i Nairobi-slummen mente den hadde «tatt grep» for å finne ut om det var hold i de alvorlige anklagene. I to rapporter beskrev organisasjonens representanter hva de hadde funnet ut.

Ignorert?

Svaret fra MYSA ble ignorert av Strømmestiftelsen, hevder Bob Munro. Canadieren, som kjenner Mathare-slummen fra mange tiårs hjelpearbeid, sier at «selvsagt skjer det tyveri, aldersforskning og seksuelt misbruk i MYSA».

– Det som er viktig er hvordan dette blir håndtert og det er derfor vi har nulltoleranse når det gjelder disse tingene, sier direktør i MYSA, David Thiru til Bistandsaktuelt.

Strømmestiftelsen tok initiativ til at en granskingskomité ble nedsatt og et team med fire personer ledet av forskeren Diane Huffmann ble sendt til Nairobi.

Etter det Bistandsaktuelt forstår

■ RÅVAREPRISER

**Dyrt er dårlig
for de fattigste**

Dyrere landbruksvarer og naturressurser er til skade for de 48 minst utviklede landene (MUL). Selv om mange av verdens fattigste land er råvareeksportører, rammes de negativt av prisøkningene fordi de er nettoimportører av olje og matvarer, heter det i en rapport fra FNs konferanse for handel og utvikling.

■ VÅPENHANDEL

2,2 mrd.

dollar, nesten 13 milliarder kroner. Det er verdien på våpen og ammunisjon som har blitt solgt til land utsatt for våpenboikotter siden 2000, ifølge Oxfam.



Mathares jentelag i kamp mot danske Skovlunde IF under Norway Cup-sluttspillet i august 2000. Personene på bildet har ikke direkte relasjon til saken. FOTO: SCANPIX/VEUMUND HAGEN

ble det ikke påvist konkrete eksempler på seksuell trakassering, bortsett fra forhold som ligger flere år tilbake. Derimot hadde det framkommet urovekkende tall fra en spørreundersøkelse teamet hadde laget blant folk i Mathare-slummen.

Blant spørsmålene 250 mennesker fikk var «Skjer det seksuell trakassering i MYSA?». 70 prosent svarte ja.

– Med en slik spørsmålsstilling burde 100 prosent ha svart ja, sier Munro og fortsetter: – Alle vet at slike utfordringer finnes i så store organisasjoner, dette er utfordringer som finnes i alt fra speideren til Den katolske kirke.

Stoppet støtten

1. mars avholdt Strømmestiftelsen i Norge styremøte i Kristiansand. Konklusjoner og et sammendrag av granskningsrapporten ble fremlagt. På dette tidspunktet var ledelsen i MYSA uvitende om det som skjedde i Norge. De ventet ennå på å se utkastet til rapporten.

– Det som kom frem er forferdelig. Det som det nå viser seg har skjedd i MYSA rammer i hjertet av det Strømmestiftelsen ønsker å gjøre noe med, kommenterte Aadland etter styremøtet.

Styret i Strømmestiftelsen la en rekke premisser til grunn for å fortsette samarbeidet.

– Vi kunne ikke kommentere eller forsvare oss mot en rapport som ikke var ferdig og som vi ikke hadde sett, sier Munro.

– MYSA fikk dette komprimerte sammendraget samme dag som den ble framlagt for styret i Strømmestiftelsen, fortalte Aadland til Bistandsaktuelt.

Grunnlegger og styreleder Bob Munro sier at det stemmer at MYSA fikk sammendraget samme dag. Eposten ble sendt fire minutter før midnatt – etter at styremøtet i Kristiansand var avholdt.

Sjokkert

Da Munro og Thiru endelig fikk granskingsrapporten trodde de ikke sine egne øyne. MYSA valgte å sende rapporten til uavhengige forskere for å få deres bedømmelse av kvalitet og metodikk.

Opinionsfirmaet Ipsos Synovate og professor Fred Coalter, spesialist på analyser og evalueringer for sportforutviklingsprogrammer, fikk jobben.

Bistandsaktuelt har sett kommentarene fra begge. Dette er kritikken av granskningsrapporten som går igjen:

- De spurte fikk ledende spørsmål.
- Den kvantitative informasjonen fra de spurte er begrenset, partisk og lite pålitelig.
- Den kvalitative delen er skrevet uten tilstrekkelig analyse og er enda mindre pålitelig
- Den kvalitative og kvantitative informasjonen er mikset sammen og overdrevet.

«Det er som en sak blir laget isteden for at en analyse presenteres», skriver Coalter.



Canadiske Bob Munro har vært Mathare Uniteds frontfigur og en hyppig gjest på Norway Cup.

FOTO: HEGE OPSETH

Avviser kritikken

Generalsekretær Øyvind Aadland avviser at det er metodiske svakheter ved undersøkelsen.

– Dette er en spesiell undersøkelse, det er ikke en vanlig evaluering og ikke en metodisk evaluering. Dette er en mer nærgående revisjon av påståtte uregelmessigheter. Jeg står fullt ut for metode, sammensetning av kommisjonen og står fast ved at rapporten holder det faglige nivået som trengs i en slik sak, sier Aadland til Bistandsaktuelt.

På et møte i Nairobi 22. og 23. mars, med Aadland og styreleder i Strømmestiftelsen til stede, presenterer MYSA kommentarene fra de uavhengige analysene av metodebruken.

– Vi kom til enighet om at rapporten skulle klassifiseres som konfidensiell, vi tolket det slik at innholdet ble underkjent, sier Munro.

Overrasket

Han sier at de derfor ble overrasket da Strømmestiftelsen sendte ut pressemeldinger hvor de brukte den omtalte rapporten for å forklare hva som var skjedd.

– Det er skuffende at Strømmestiftelsen bryter avtalen og refererer til

«...noen trenere og ledere i MYSA har presset jenter til å ligge med dem...»

Varslingsbrev til Strømmestiftelsen.

denne rapporten. Den er upålitelig og diskreditert, kommenterer MYSA.

Ungdomsorganisasjonen MYSA har måttet kutte budsjettet med 25 prosent som følge av at samarbeidet med Strømmestiftelsen opphører.

MYSAs ledelse mener at de kom i en situasjon hvor de ikke hadde mulighet til å forsvare seg. De varsler nå at de vil søke advokathjelp for å ettergå pressemeldingene, uttalelsene og rapportsammendraget som Strømmestiftelsen har distribuert i månedene etter varslingen ble sendt.

Ber om granskning

Nå ber MYSA Norad om å granske deres tidligere partner for hvordan de har håndtert det som har skjedd de siste månedene. De ønsker også en uavhengig granskingskomité som kan ettergå påstandene i varslingsbrevet.

– Dette er ikke noe som bør kunne skje mot sivilsamfunnsorganisasjoner i sør, sier Munro.

Strømmestiftelsen sier på sin side at de er komfortable med at deres tidligere partner nå ber om en granskning og vil søke juridisk hjelp.

– Det synes jeg er helt greit. Jeg har nøye vurdert alle pressemeldinger som er sendt og kommentarene jeg har gitt. Jeg hadde ønsket å nedtone dette så mye som mulig, men fordi varslingsrapporten ble sendt et stort nettverk i Norge, måtte vi kommentere litt mer i detalj enn jeg hadde ønsket. Men det jeg har sagt står jeg for, sier Aadland.

Norad opplyser at de har hatt møte med partene og vil undersøke saken videre. ■

Bistandsaktuelt har i en rekke artikler satt fokus på striden mellom Strømmestiftelsen og MYSA.

Les mer på nett

www.bistandsaktuelt.no

4 Tema: 50 år med norsk bistand

– Gevinsten har vært størst for Norge

Norske skattebetalere har siden 1962 bidratt med over 500 milliarder kroner i bistand til utviklingsland. – Gevinsten har vært størst for Norge, mener statsviter Øyvind Østerud.

Av Tiril A.Skarstein

Norads jubileumsår 2012 har Bistandsaktuelt, med tall fra norsk bistandsstatistikk, kalkulert summen av norsk bistandsinnsats siden 1962. Tallet er inflasjonsjustert til 2011-kroner.

Summen er på solide 516 milliarder kroner. Det tilsvarer omlag halvparten av årets norske statsbudsjett – eller en seksdel av verdien av Oljefondet.

Spredning

Milliardene har vært fordelt på hele 158 land og samtlige verdensdeler, fra Portugal, India og Korea til Brasil, Sierra Leone og Papua Ny-Guinea. Det geografiske fokuset har endret seg i lys av verdenspolitikk og medieoppmerksomhet. Noen mottakere har kommet og gått, andre har hatt fast følge.

Aller mest penger har gått til den norske bistandsyndlingen Tanzania – hele 25 milliarder kroner. Flere land i Øst-Afrika har fått mye støtte. Historisk har også India fått mye penger, rundt 10 milliarder kroner (regnet i 2011-kroner).

Men om vi deler beløpet på antall tanzanianere og indere i dag, er forskjellene påfallende. Beløpene utgjør 595 kroner for hver tanzanianer og ikke stort mer enn 8 kroner per inder.

Blandede karakterer

– Har pengene gitt resultater?

– Noe har gjort det, noe har ikke gjort det og noe har vært direkte skadelig ved at det har bidratt til å opprettholde autoritære regimer eller ødelagt for lokalt næringsliv, mener professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo, Øyvind Østerud.

Han understreker at utviklingsproblemene i fattige land ikke kan løses gjennom bistand, men at bistand tvert imot kan bli en del av problemet.

– Jeg tror gevinsten har vært størst for Norge. Bistandspengene har gjort Norge til en viktigere aktør i internasjonal politikk, skaffet oss allierte og vært en døråpner for norsk næringsliv, legger han til.

Feil lommer?

Professor i historie ved Universitetet i Oslo, Jarle Simensen, er enig i at bistanden til tider har hatt negative konsekvenser. Ikke minst fordi det ikke er lett å sikre at pengene havner i de riktige lommene.

– Alle spør «what is in it for me, my family, my party, my next election, my district?», påpeker han.

Historikeren som blant annet har forfattet det første bindet i Norsk utviklingshjelps historie, understreker samtidig at bistanden gir resultater lokalt, og at navnet Norad har en høy stjerne mange steder.

– I de fattige mottakerlandene kunne det ikke blitt såpass mye helse og skole som det er uten bistandspengete, mener Simensen.

Kerala

Indiahjelpen og et fiskeriprojekt i delstaten Kerala var det første store norske bistandsprosjektet med oppstart i 1952. Det var et prosjekt som ifølge Simensen var langt bedre enn sitt rykte. Han mener kritikken som verserte i Norge fra 1970-tallet var overdrevet og basert på grønn ideologi, generell motstand mot trålerfiske, samt bilder av noen bygninger som forfalt.

– Det var et godt eksempel på teknologioverføring, det var i tråd med indiske ønsker og får gode skussmål av indere i Kerala, påpeker historikeren.

Øst-Afrika

Statistikken i Norads database strekker seg tilbake til 1960, to år før forløperen til Norad, Norsk utviklingshjelp, ble etablert. Tallene viser tydelig hva som kom til å bli Norges største satsningsområde geografisk, nemlig Øst-Afrika.

– Hvorfor har vi satset på Øst-Afrika?

– De nordiske landene så bistanden som en felles nordisk sak og ville finne et område der ingen av dem hadde for mange egeninteresser fra før. I tillegg var det en fordel at disse landene var engelskspråklige. Også var jo klimaet ganske attraktivt, opp-



Øyvind Østerud, professor i statsvitenskap.



Jarle Simensen, professor i historie og forfatter av første bind om «Norsk utviklingshjelps historie».

« Alle spør: what is in it for me, my family, my party, my next election, my district? »

Jarle Simensen, historieprofessor og bistandseksper.



Statsminister Jens Stoltenberg og tidligere miljø- og utviklingsminister Erik Solheim er

summerer Simensen.

De nordiske landene gikk for eksempel sammen om et stort felles utviklingsprosjekt i Tanzania på slutten av 60-tallet, et kombinert helse-, skole- og jordbruksprosjekt i Kibaha. Men etter hvert ble det vanskelig å samordne de nasjonale bistandsordningene og regnskapskravene, og det har senere blitt mer samordning enn tett bistandssamarbeid mellom de nordiske naboene, ifølge historikeren.

I valgene av bistandsmottakere er det også tydelig hvordan Norges utenriks- og sikkerhetspolitiske engasjement har satt sitt preg på bistandsbudsjettet.

– Afghanistan har blitt en stor mottaker som et resultat av Norges militære engasjement i landet, og bistandspenger har også fulgt Norges fredsarbeid i Sri Lanka, Det palestinske området og Sør-Sudan, forklarer Østerud.

Bilateral bistand

Statistikken viser også at bistandspengene i økende grad har gått til bilaterale prosjekter og programmer. I 1970 ble rundt 60 prosent gitt multilateralt, på 80-tallet hadde andelen falt til rundt 40 prosent, og i dag gis under 25 prosent av pengene som generell støtte via FN og utviklingsbankene. Norge foretrekker egne avtaler med mottakerlandet, såkalt bilateral bistand, eller multi-bi-bistand, som tillater større grad av øremerking.

– Den første norske utredningen gikk ut fra at rundt 90 prosent av bistanden ville bli gitt multilateralt og 10 prosent bilateralt. Men ganske raskt ble utviklingshjelpen nasjonalisert. Det ble store summer etter hvert, og vi innså hvordan de kunne brukes til å fremme norske interesser og norske idealer, forteller Simensen.

Historieprofessoren mener at det rasjonelle ville vært å bygge ut et godt multilateralt system, men i stedet har mottakerland opplevd å bli nedrent



med på vektkontroll av tre og et halvt år gamle Mei Frances under et besøk i 2008 i Tanzania, Norges største bistandsland. FOTO: SCANPIX/CORNELIUS POPPE

av et titalls giverland og hundrevis av organisasjoner.

– Det minnet litt om et nytt kapp-løp om Afrika, sier Simensen, som samtidig påpeker at koordineringen etter hvert er blitt noe bedre.

At det meste har vært land-til-land-bistand er et resultat av at Norge har ønsket å bruke bistanden som et utenrikspolitisk verktøy, påpeker Østerud.

– Vi har villet plante et norsk flagg og synliggjøre at det er Norge som er giveren, og da er bilateral bistand et naturlig valg. Gjennom overføringer til FN-systemet blir vi mer usynlige, mener statsviteren.

Selvbildet

Bistanden har i tillegg vært viktig for det norske selvbildet, ifølge flere forskere.

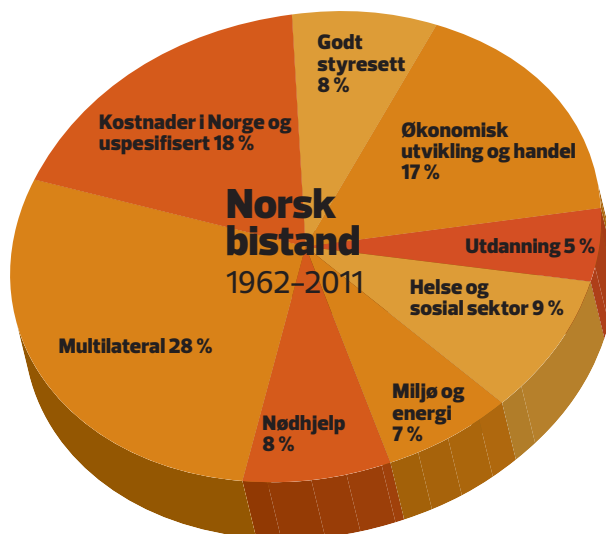
– Det er en positiv holdning til bistand i norsk opinion fordi det er i overensstemmelse med vårt humanitære selvbilde. Dessverre går dette

noen ganger på bekostning av et mer kritisk blikk på de faktiske virkningene, tror Østerud.

Han mener dette også er tydelig gjennom Norges mål om å gi én prosent av statsbudsjettet i bistand.

– Vi har latt innsatsmålet bli viktig i stedet for å konsentrere oss om virkninger. Jeg tror dette ensidige fokuset på innsatsmål har vært skadelig. Det er viktig at bistanden har en effekt utover det å gi oss selv god samvittighet, samt tilfredsstillende våre utenrikspolitiske ambisjoner.

Østerud etterlyser mer og bedre koordinering mellom bistandsgiverne slik at ikke mottakerland får mer penger enn de kan håndtere. Men han erkjenner samtidig at det vil være et vanskelig prosjekt når realiteten er at bistandsgiverne har sine egne interesser å forsvare. Dessuten har bistandsorganisasjonene interesse av å holde bistandsbudsjettene høye.



Grafen viser hvordan de 516 milliardene norske bistandskroner har fordelt seg på forskjellige satsingsområder. Kategorien «Kostnader i Norge og uspesifisert» inkluderer administrasjon, penger brukt på flyktninger i Norge og penger som ikke faller inn under noen annen kategori. Rundt halvparten av dette er bistand fra perioden 1962–1979, da kategoriseringen var annerledes.

at det ikke har vært gitt nok bistandskroner.

– Man kan jo si som finansmannen George Soros, at det må mye større overføringer til dersom det virkelig skal monne. Han kaller bistanden «the missing link» i verdensøkonomien. Ser en verden på riktig stor avstand så ser jo den økonomiske ubalansen veldig ufornuftig ut. Oljerikdommen vår begynner også å bli et moralsk dilemma i en verden med så store ulikheter, påpeker historikeren. ■

tiril.skarstein@gmail.com

– Fantastisk høyt tall

– Men 500 milliarder 2011-kroner over en periode på over 50 år, er det mye?

– Det er et fantastisk høyt tall, svarer Simensen.

Han legger likevel raskt til at det også er mulig å argumentere med

6 Tema: 50 år med norsk bistand

– Bistanden trenger stadig å forbedres

– Vi skal sørge for kontinuerlig forbedring av bistanden, sier Norad-direktør Villa Kulild. Hun mener norsk bistand har utviklet seg i løpet av direktoratets 50 år lange historie.

Av Tiril A. Skarstein

–Vi har lært en del av 1960- og 70-tallets prosjektstøtte, ikke minst om hvor viktig det er å sikre bærekraft. Vi har lært at skal vi gå inn i et prosjekt så må vi ha tilstrekkelig langsiktighet og lytte til hva landene selv ønsker å jobbe med. Vi har også gått bort fra 1980- og 90-tallets strenge kondisjonalitetskrav. Det ble for mange inngrep utenfra som ikke tok hensyn til nasjonale forhold, mener Kulild.

Samtidig påpeker hun at det også har vært røde tråder gjennom bistandshistorien, og mange ting man har valgt å bygge videre på.

– Kapasitetsbygging har for eksempel hele tiden vært viktig, sier Kulild.

Vet mer

Leder av Norads sivilsamfunnsavdeling, Terje Vigtel, mener erfaringene har gjort bistanden bedre.

– Vi vet mer enn noen sinne om hva som virker, hvor det virker, hvordan det virker og hva som ikke virker, understreker Vigtel.

Dette mener han har bidratt til økt forståelse for hva bistand kan brukes til, og når det er best å holde fingrene fra fatet.

– Det finnes problemer som bistanden ikke kan løse, påpeker sivilsamfunnsjefen.

Ett av virkemidlene

Norad-direktøren er enig: Bistand er bare ett av virkemidlene man har til disposisjon, og det er verken løsningen på eller årsaken til alle problemer, slik det innimellom gis inntrykk av.

– 500 milliarder er mye penger. Norge er blant landene som har gitt mye i bistand, målt som prosent av brutto nasjonalinntekt, og det kan vi være stolte av. Samtidig er det viktig å noen ganger spørre seg hva man kan forvente å få ut av disse midlene. Å utrydde fattigdom i Afrika sør for Sahara med rundt 200 kroner i året per person, det er urealistisk, påpeker Kulild.

Samtidig mener hun at internasjonal bistand har bidratt til at en del fattige land har kunnet tilby stadig bedre helsetjenester, og at flere barn har fått mulighet til å begynne på skole.

Egne ressurser

Et av satsingsområdene nå er å hjelpe landenes statsapparat til å bedre forvalte egne ressurser.

– Dette er jo veien å gå dersom vi skal gjøre landene mindre avhengig av bistand. Prosjekter som «Skatt for utvikling», «Olje for utvikling» og innen naturressursforvaltning er det stor interesse for. Men det hjelper ikke å bare komme med penger for å løse disse tingene, sier Kulild.

– Bidrar bistanden til å skape avhengighet?

– Noen land mottar til dels mye penger rett inn i statsbudsjettet gjennom budsjettstøtte. Det er jo for at landet skal kunne tilby bedre tjenester, og å la landet selv forvalte ressursene er god kapasitetsbygging. Men hvis landet blir vant til at pengene kommer utenfra og lar være å gjøre noe med eget inntektspotensial, så tror jeg det er et problem. Pengene må gis i en mellomfase, inntil landene kan stå på egne ben, understreker Norad-direktøren. ■

tiril.skarstein@gmail.com

Norsk statlig bistand

■ Norsk statlig utviklingshjelp begynte med fiskerihjelpen til Kerala i India i 1952.

■ I 1962 ble Norsk utviklingshjelp opprettet, det som i dag er Direktoratet for utviklingssamarbeid, Norad. På det tidspunktet ga Norge bistand til tre land: India, Tanzania og Sør-Korea. Inflasjonsjustert utgjorde bistanden under 100 millioner 2011-kroner.

■ I 2011 ga Norge bistand til over 100 land, til sammen 27,7 milliarder kroner, i overkant av én prosent av norsk brutto nasjonalinntekt (BNI).

■ Brasil var i 2011 det største mottakerlandet, som et resultat av Norges satsing på bevaring av regnskog. Deretter fulgte Afghanistan og Tanzania.

KILDE: NORAD OG NORSK UTVIKLINGSHJELPS HISTORIE



Terje Vigtel, avdelingsdirektør i Norad.



Norge kan være stolt over å ha gitt mye i bistand over flere tiår, mener Norad-direktør Villa Kulild. Samtidig maner hun til realisme om hva bistand kan utrette.

FOTO: LARS PETER PETERSEN

Ordforklaring: Kondisjonalitet

– at bistandsgiver stiller betingelser for å yte bistand til en mottaker, eksempelvis krav om reformer i landets økonomiforvaltning eller politiske styresett.



Målfrid Stensby reiste i 1966 til Uganda med Fredskorpset for å hjelpe barn i landet. Fredskorpset



Norge støttet på 1970-tallet prevensjonsveiledning og et kontroversielt familieplanleggingsprogram i India. FOTO: VERDENSBANKEN/HARMIT SINGH



Fram til midten av 80-tallet utgjorde varebistand store deler av norsk bistand til Bangladesh, blant annet i form av kunstgjødsel. FOTO: NORAD



skorpset ble opprettet i 1963 og var i starten en egen enhet i Norsk Utviklingshjelp/Norad. Foto: Norad.



Et stort antall norske fagfolk kom til Madagaskar på 1970- og 80-tallet. I 1972 kom også 150 norske kyr. FOTO: THOMAS FØRDE

Bistand fordelt på land – i millioner norske kroner 1962–2011

Landfordelt bistand	I millioner norske kroner	Landfordelt bistand	I millioner norske kroner
1 Tanzania	25003	84 Guinea-Bissau	300
2 Mosambik	15102	85 Kirgisistan	262
3 Zambia	12336	86 Tadsjikistan	249
4 Bangladesh	12020	87 Mongolia	248
5 India	9855	88 Guinea	242
6 Sudan	8607	89 Sør-Korea	229
7 Palestinske området	8595	90 Papua Ny-Guinea	227
8 Afghanistan	7631	91 Moldova	224
9 Kenya	7464	92 Kasakhstan	217
10 Uganda	6761	93 Maldivene	216
11 Pakistan	6756	94 Mauritania	186
12 Sri Lanka	6572	95 Costa Rica	185
13 Etiopia	6474	96 Kapp Verde	177
14 Zimbabwe	4874	97 Paraguay	173
15 Nicaragua	4758	98 Tunisia	159
16 Malawi	4104	99 Swaziland	158
17 Botswana	4036	100 Ukraina	151
18 Somalia	3859	101 Malaysia	145
19 Nepal	3672	102 Mexico	140
20 Vietnam	3601	103 Syria	137
21 Brasil	3579	104 Republikken Kongo	132
22 Angola	3530	105 Den dominikanske republikk	128
23 Kina	3422	106 Montenegro	114
24 Sør-Afrika	2977	107 Jemen	106
25 Bosnia-Hercegovina	2814	108 Seychellene	90
26 Indonesia	2408	109 Hviterusland	89
27 Mali	2400	110 Libya	84
28 Madagaskar	2396	111 Sentralafrikanske Republikk	81
29 Irak	2312	112 Usbekistan	65
30 Dem. Rep. Kongo	2119	113 Togo	62
31 Guatemala	2061	114 Panama	57
32 Eritrea	1804	115 Uruguay	30
33 Filippinene	1757	116 Israel	27
34 Burundi	1645	117 Marokko	24
35 Namibia	1517	118 Venezuela	22
36 Peru	1401	119 Mauritius	21
37 Liberia	1306	120 Turkmenistan	20
38 Nigeria	1293	121 Argentina	17
39 Libanon	1278	122 Djibouti	17
40 Myanmar (Burma)	1232	123 Fiji	12
41 Rwanda	1225	124 Belize	11
42 Kroatia	1196	125 Komorene	8
43 Colombia	1127	126 Kypros	5
44 Chile	1122	127 Singapore	5
45 Portugal	1011	128 Samoa	5
46 Haiti	982	129 Tonga	4
47 Kambodsja	980	130 Hellas	4
48 Laos	923	131 São Tomé og Príncipe	3
49 Bolivia	892	132 Ekvatorial-Guinea	3
50 Tyrkia	873	133 Barbados	3
51 Sierra Leone	871	134 Trinidad og Tobago	2
52 Makedonia	860	135 Gabon	2
53 Serbia	837	136 Saint Vincent og Grenadinene	2
54 Thailand	814	137 De forente arabiske emirater	2
55 Benin	749	138 Kuwait	2
56 Øst-Timor	748	139 Surinam	2
57 Georgia	698	140 Slovenia	1
58 Ghana	688	141 Grenada	1
59 Niger	687	142 Saudi-Arabia	1
60 Jamaica	636	143 Marshalløyene	0,7
61 Iran	570	144 Bahrain	0,6
62 Honduras	564	145 Saint Lucia	0,6
63 Nord-Korea	554	146 Saint Kitts og Nevis	0,5
64 Albania	548	147 Antigua og Barbuda	0,5
65 Kamerun	547	148 Kiribati	0,4
66 Senegal	539	149 Bermuda	0,3
67 Lesotho	498	150 Vanuatu	0,3
68 Aserbajdsjan	498	151 Malta	0,2
69 El Salvador	481	152 Nauru	0,2
70 Bhutan	478	153 Tokelau	0,2
71 Kosovo	465	154 Salomonøyene	0,2
72 Guyana	449	155 Taiwan	0,1
73 Cuba	446	156 Oman	0,1
74 Armenia	418	157 Bahamas	0,06
75 Elfenbenskysten	414	158 Qatar	0,03
76 Egypt	411		
77 Ecuador	399		
78 Burkina Faso	397	Total bistand fordelt på land	238 869
79 Jordan	352	Total bistand Ikke landfordelt	276 988
80 Tsjad	344	Total norsk bistand	515 857
81 Sør-Sudan	327		
82 Algerie	316		
83 Gambia	310		

8 Tema: 50 år med norsk bistand

– Ambisjonene har

Bistandsaktuelt har spurt seks bistandsveteraner om hva vi har fått ut av 500 milliarder norske kroner og hvordan bransjen har endret seg i løpet av 50 år med bistand. – Bistanden har fungert, men ambisjonene har vært for høye, innrømmer flere av veteranene. **Av Tiril A. Skarstein**



Marit Berggrav

Bistandskarriere: Berggrav er utdannet psykolog og startet i Norad i 1976. Hun har i hovedsak jobbet med helseprosjekt, kvinner og rettigheter, og hun har vært utstasjonert i Kenya og India.

Har bistandspengene gitt resultater? Ja, stykkevis og delt. Det er lett å trekke fram enkeltprosjekter, men hvor stor betydning de har hatt i den store sammenhengen er det vanskelig å vurdere.

Støtten til utdanning og kompetanseheving har styrket nye generasjoners forutsetninger for å ta del i samfunnsutviklingen. Det samme gjelder for helse og kvinners deltakelse. Men ambisjonsnivået har vært urealistisk, og mange av de viktigste resultatene lar seg vanskelig måle.

Hva lærte du? For det første at bistanden er en endeløs kjede av urealistiske ambisjoner, retorikk og paradokser. For det andre hvor destruktiv bistand som kommer dalende ned fra himmelen kan være, ikke minst i samfunn hvor det er stor knapphet på penger og systemene for å håndtere dem er ganske skjøre og korrupte. Og til slutt betydningen av å styrke jenters og kvinners rettigheter og deltakelse i samfunnet, samt lokalsamfunnets evne til å løse oppgaver i fellesskap og ta større ansvar for egen utvikling. Det ligger et stort potensial i en bedre mobilisering av det sivile samfunn for å bidra til kontroll og ansvarliggjøring av myndighetene.

Hvordan har bistanden endret seg? Det har vært fascinerende å observere alle motestrømningene innen bistanden, og hvor raskt pendelen svinger når nyhetens interesse fordampes og virkeligheten viser seg å være mer komplisert enn forventet. Mye av kjernen i den 'gammel-dagse' bistanden var avgrenset og lett forståelig; helse og utdanning, vei og vann.

Dagens politiske globale agenda er langt mer komplisert både å forstå, formidle og resultatvurdere, og ansvarsforankringen er mildt sagt diffus. ■



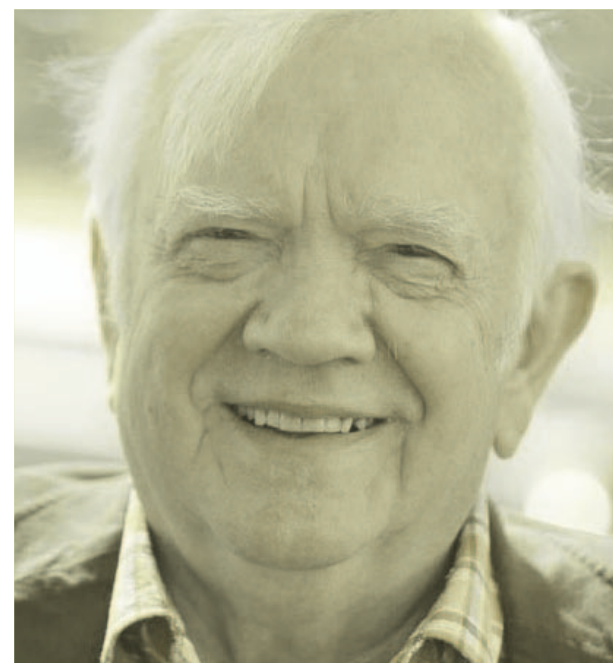
Sigrun Møgedal

Bistandskarriere: Møgedal reiste til Nepal som lege i 1970 og jobbet der i 12 år. Senere har hun vært ansatt i Kirkens Nødhjelp, i Diakonhjemmets internasjonale senter og i Norad. Hun var også statssekretær i UD, norsk ambassadør for hiv, aids og globale helseinitiativer og rådgiver i FN-programmet UNAIDS.

Har bistandspengene gitt resultater? Ja, men pengene er bare en liten del av bistanden. Ideer og det å skape handlingsrom for folk er like viktig. Om spørsmålet hadde vært om øremerkede overføringer fra stat til kommune gir resultater, så er svaret det samme. Penger kan flyttes rundt, og om de ikke følges av ideer og av et ønske hos mottaker om å satse på det spesifikke området, da blir det ikke resultater som varer. På hiv og aids-feltet har ideer, penger, grasrotmobilisering og politikk fått virke sammen og bidratt til innovasjon og forskning. Man har også fått til unntak fra patentlover – noe som har presset prisene på medisinen ned – og til et fokus på rettigheter og på hva som er årsakene til spredning. Det har gitt mange millioner mennesker har fått tilgang på livsviktige medisiner og forebyggt smitte.

Hva lærte du? Det finnes ingen enkeltoppskrift på hva som fungerer. Men det er helt nødvendig å koble penger, politikk og folk som vil noe. Pengene må brukes for å skape handlingsrom for folk på grasrotnivå, og vi må ha adskilte ydmykhet og lytte til deres ønsker. Så må de politiske avgjørelsene som tas på toppen være med å styrke eller svare på de kravene som kommer nedenfra. Bistanden er bare en liten del av dette, og uten en samstemt politikk fungerer det ikke.

Hvordan har bistanden endret seg? Jeg er redd bistandsbransjen har blitt mer og mer pengemaskin. Det er veldig få som er med på grasrotnivå, og mye handler nå om kontroll av budsjetter og regnskap. Jeg mener vi trenger folk med bakkekontakt som organiserer seg på tvers av landegrensene og deler et engasjement, og her er de ikke-statlige organisasjonene viktige. Om bistand bare blir pengeoverføringer blir den mindre katalytisk og etter hvert irrelevant. ■



Halle Jørn Hanssen

Bistandskarriere: Hanssen jobbet fra 1969 som utenriksreporter i NRK og ble i 1978 NRKs første Afrika-korrespondent. Fra 1982 jobbet han som informasjonssjef i Norad fram til han ti år senere ble generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

Har bistandspengene gitt resultater? Ja, selvsagt har bistand og internasjonalt utviklingssamarbeid gitt resultater, selv om ikke alt er like vellykket. De som hevder at pengene til bistand har vært bortkastet, har ikke skjönt hva dette dreier seg om.

Ta Tanzania som eksempel. Ved uavhengigheten var det et land av analfabeter. I dag leser og skriver de fleste, og de siste tiårene har landet hatt betydelig økonomisk vekst. Ikke all bistand til Tanzania har vært vellykket, men bistanden Tanzania har fått, har bidratt betydelig til at landet er der de er i dag.

Et eksempel på et meget vellykket bistandsprosjekt er et utdanningscenter som ble etablert i Kibaha ved hjelp av norske bistandspenger. Der har titusener av tanzanisk ungdom fått utdanning. Det er fremdeles et meget velholdt senter.

Fra tiden i Norsk Folkehjelp vil jeg mene at de nærmere to milliardene vi brukte til humanitær hjelp under krigen i Sør-Sudan på 1990-tallet var særdeles godt anvendte penger. Vi berget millioner av liv og et helt folk fra undergangen.

Hva lærte du? Det ene er at ting tar tid. Det har vært altfor mye utålmodighet i bistanden og for mange moteretninger. Det andre er at man skal vise respekt for folk, for hva de ønsker og hva de selv vil prioritere.

Hvordan har bistanden endret seg? De største endringene kom med strukturtilpassningsprogrammene på 80-tallet. Mye av dette var skadelig. Bistanden endres nå også fordi økonomiene i våre gamle samarbeidsland er blitt sterkere, og bistanden får mindre betydning. Jeg tror det viktigste fremover blir å bidra til å løfte spesielt utsatte grupper som har behov for støtte. ■

vært for høye



Elin Enge

Bistandskarriere: Enge startet Internasjonalt utvalg for Folkehøgskolen rundt 1980. I 1985 ble hun informasjonsleder i Redd Barna. Senere har hun vært rådgiver i Norsk Folkehjelp og i Miljøverndepartementet. Hun har også ledet Utviklingsfondet, ForUM og forløperen Felleskampanjen for miljø og utvikling.

Har bistandspengene gitt resultater? Bistand gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner har nådd lokalsamfunn og bidratt til fattigdomsreduksjon lokalt. De organisasjonene som har jobbet med politisk påvirkning har også bidratt til endring på nasjonalt plan. Et godt eksempel er landloven i Angola som ble revidert til fordel for millioner av småbønder som unngikk å miste disposisjonsrett over egen jord. Men det er dessverre også mange eksempler på mislykket bistand. Under den store infrastruktursatsingen på 1970- og 80-tallet mislyktes mange prosjekter fordi det ikke ble lagt nok vekt på eierskap og kapasitetsbygging.

Hva lærte du? Vi har erkjent at vi har hatt en overdreven tro på effekten av bistand. Vi har lært at utvikling kommer innenfra og må styres av landene selv. Men internasjonale rammebetingelser, som handel og investeringspolitikk, bidrar til å fremme eller hindre deres utvikling. Vi lykkes best i å påvirke disse betingelsene når vi allierer oss med interessepartnere i sør.

Hvordan har bistanden endret seg? I 40 år var det vi i Vesten som dikterte premissene for hele bistandspakken. Med raskt voksende økonomier i øst og sør er makten forskjøvet og bistandsbildet endres radikalt. Landene i sør har fått økt selvtilit og tar eierskap over egen utvikling. Nye bistandsaktører som Kina og India gjør at afrikanske ledere kan velge mellom ulike bistandsgivere og kondisjonalitetskrav. Dette er en utfordring for tradisjonelle givere. Vaktbikkjefunksjonen til sivilsamfunnsorganisasjoner i nord og sør vil bli stadig viktigere. ■



Inge Tveite

Bistandskarriere: Tveite reiste i 1971 til Kenya med Fredskorpset og jobbet som rektor ved en videregående skole nær Victoriasjøen. Han har også vært fredskorpsleder i Kenya, ambassadesekretær i India og ambassaderåd i Botswana.

Har bistandspengene gitt resultater? Ja, bistand virker, men ikke godt nok og ikke alene. Det er ingen tvil om at bistanden har skapt resultater, spesielt innen helse og utdanning, og ikke minst er dette tydelig lokalt. Ta den skolen jeg jobbet på i Kenya som eksempel. Gjennom faglig og økonomisk støtte fra Norad har Sinyolo Secondary School gitt jenter og gutter i området mulighet til utdanning. Den drives nå av kenyanske myndigheter.

Hva lærte du? Først og fremst har jeg lært en grunnleggende respekt for de mange menneskene jeg har møtt. Når man kommer til et nytt og ukjent sted, ser vi først forskjellene: nye lyder og lukter, men snart oppdager vi likhetene mellom mennesker. Likhetene blir mer fremtredende enn ulikhetene.

Hvordan har bistanden endret seg? Begrepene har endret seg, og vi har gått fra «utviklingshjelp til underutviklede land», via «bistand til utviklingsland» og til dagens «utviklingssamarbeid». I India snakket vi etter bistandsperioden bare om «samarbeid». En annen viktig endring er at bistanden er blitt mer politisert. I dag er bistand og utviklingssamarbeid en integrert del av norsk utenrikspolitikk. ■



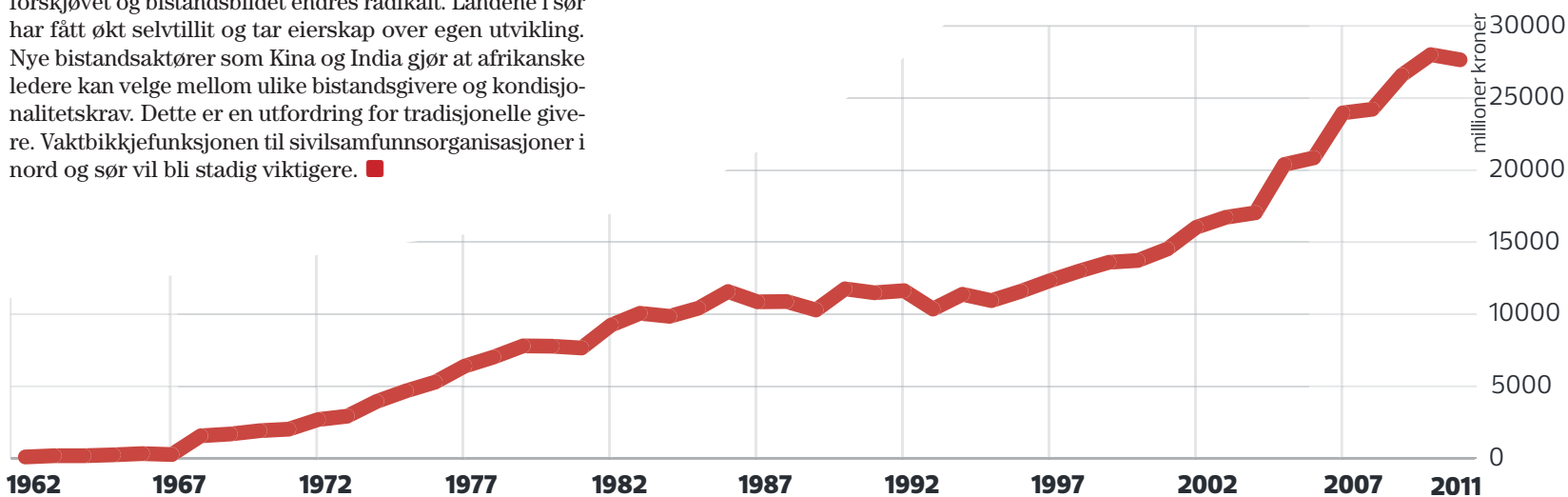
Odd Grann

Bistandskarriere: Generalsekretær i Norges Røde Kors fra 1981-1991. Jobbet senere i UNDP i Genève med eldre og funksjonshemmede i utviklingsland.

Har bistandspengene gitt resultater? Det er klart det har gitt resultater, men det har vært vanskelig å dokumentere effekten. I tillegg til rene nødhjelpsoperasjoner konsentrerte Røde Kors seg om å bygge organisasjoner. Vi samarbeidet med lokale krefter og overlot gjennomføringen til dem mens vi selv hadde en mer rådgivende rolle. Det ga resultater. Etter jordskjelvet i Armenia bygget vi for eksempel et sykehus og lærte opp armenere til å drive det videre.

Hva lærte du? Vi skal hjelpe folk til å klare seg selv. Nøkkelen til suksess er da å ha pålitelige medarbeidere av vedkommende lands nasjonalitet på plass. Og vi skal være påpasselig ved valget av mottakerorganisasjoner – de må kunne de nasjonale systemene og kutymene.

Hvordan har bistanden endret seg? Det har vært en overgang fra velgjørerrollen til samarbeidsrollen. I løpet av mine år i bistanden ble det mer bevissthet om at en ikke skulle komme som en styrtrik velgjører, men må bruke lokale materialer og lokalbefolkningen og søke å overbringe kompetanse, ikke bare penger. På 1970- og 1980-tallet var det veldig mye rikmannsoptreden av nordmenn på oppdrag i utlandet. Det er langt på vei blitt mye bedre nå. ■



Grafen viser hvordan det norske bistandsbudsjettet har økt siden 1962 og frem til 2011. Tallene er justert for inflasjon – og angitt i millioner 2011-kroner.

10 **Aktuelt**

Der hvor våre to fagfelt krysser hverandre, kommer vi til å være like enige oss imellom som Erik Solheim var med seg selv»

Utviklingsminister Heikki Holmås forklarer arbeidsdelingen mellom miljøvernministeren og utviklingsministeren.

■ KLIMA

Koalisjon mot sot

Norge går inn i en ny internasjonal koalisjon for å redusere utslipp av kortlivede klimaforurensere som sot, metan og hydrofluorkarbone (HFK). Disse antas samlet å stå for om lag en tredel av den menneskeskapte oppvarmingen.

Minstepensjonist fikk regning på 9000 kr for infohefte

Det siste året har Astrid Larsens mor på 79 blitt nedringt av telefonselgere fra ulike organisasjoner. Det hele toppet seg da minstepensjonisten fikk en regning på over 9000 kroner for et informasjonshefte fra ChildCare Norge. –Jeg skjønner virkelig ikke at det kan være lov å holde på slik, sier Larsen.

Av Tor Aksel Bolle

Moren min tør nesten ikke ta telefonen i sitt eget hjem, sier Astrid Larsen oppgitt. Rett før påske fikk hun en forvilt telefon fra moren som bor i Kongsvinger-området. Da hadde den 79 år gamle minstepensjonisten fått en regning på 9039 kroner fra organisasjonen ChildCare Norge.

Pengene skulle være betaling for et infohefte, men den gamle damen kunne ikke huske å ha sagt ja til «salget». Da Astrid Larsen ringte telefonnummeret som stod på giroen kom hun til telefonsalgfirmaet Strong Communication på Kongsvinger. Larsen sier hun opplevde samtalen som ubehagelig.

– Jeg forklarte at moren min begynner å bli glemsk og ba om at salget ble slettet. Først etter en halv

times krangel gikk firmaet med på å trekke kravet, forteller Larsen.

–Telefonterror

Historien Larsen forteller om morens opplevelser ligner på mange andre saker som både Bistandsaktuelt og andre medier har omtalt. Moren hennes er ikke vant til å styre økonomien sin selv. Men i alle år har hun gitt til gode formål, selv om hun ikke har så mye å rutte med. Hun er pliktoppfyllende og

«Moren min tør nesten ikke ta telefonen i sitt eget hjem»

Astrid Larsen, bekymret datter.



Astrid Larsen er oppgitt og sint etter at moren hennes, som begynner å bli glemsk, har fått stadige telefoner og pengekrav fra humanitære organisasjoner.

betaler alle regninger hun får i tide. Men i det siste har hun begynt å bli glemsk.

Det har ikke de humanitære organisasjonenes samarbeidsfirmaer forholdt seg til. Telefonselgere har ringt i ett kjøp, på vegne av en rekke organisasjoner.

– Hun var oppriktig forvilet og klaget over denne «telefonterroren». Jeg sa at hun bare skulle legge på, men det klarte hun tydeligvis ikke, sier Astrid Larsen.

Regningsbunke

Tidligere i år bestemte Astrid Larsen seg for å få full oversikt over situasjonen. Hjemme hos moren fant hun en bunke med om lag 40 betalte giroer fra en rekke ulike organisasjoner. Alle giroene var betalt i løpet av fjoråret eller

beginnelsen av i år.

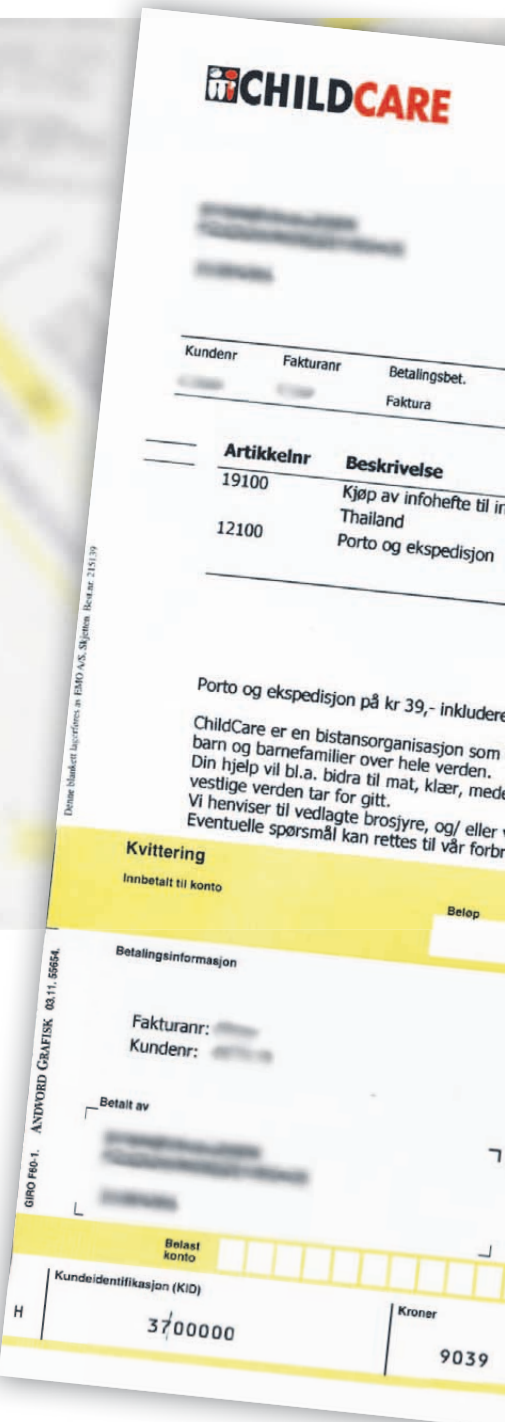
Larsen anslår at moren har betalt cirka 40 000 kroner til ulike organisasjoner i løpet av et år. Hun fant betalte regninger på omlag 20 000 kroner fra telefonsalgfirmaet Windmill alene.

«Gode rutiner»

Jo Alund er salgsleder i Strong Communication.

– I dette tilfellet oppga hun som ble oppringt at hun ønsket å støtte med ni tusen kroner. Vi har gode rutiner for å fange opp for eksempel demente. Vi får dem til å gjenta summen og vi ringer også tilbake for å bekrefte kjøpet. Men med 80 000 telefoner i måneden er det klart det kan glippe en gang i mellom.

– Hva vet du om prosjektet som pengene går til?



ChildCare Norge: – Dette var ikke bra

Av Tor Aksel Bolle

– JEG HAR BEDT Strong Communication om å ikke sende ut giroer på mer enn 1000 kroner. Det er ikke bra at en gammel dame har fått en regning på 9000 kroner, sier Vegard Johansen.

27-åringen fra Hamar-traktene er styreleder og eneste «medlem» i organisasjonen ChildCare Norge som samler inn penger til organisasjonen Human Relief Network i Thailand.

Men hvor mye penger som er sendt til Thailand har Johansen ikke skikkelig oversikt over.

Han anslår at det er rundt 500 000 kroner. Selv om Johansen har vært styreleder siden 2009 kan han ikke gi Bistandsaktuelt et regnskap for ChildCare Norge. Han kan heller ikke si hvor mye som er samlet inn totalt.

– Det er privat og går inn på avtalen mellom meg og Strong Commu-



www.bistandsaktuelt.no
Søk på:
telefonsalg

Jeg har selv bodd i Pattaya og vet at pengene kommer fram, sier Alund.

5–6 ganger per år

Børre Syversen er markedssjef i Windmill AS. Han mener selskapet ikke har gjort noe galt overfor Astrid Larsens mor. – Hun har støttet 5-6 ulike organisasjoner og normalt så ringes kunder 5-6 ganger per år, sier markedssjefen.

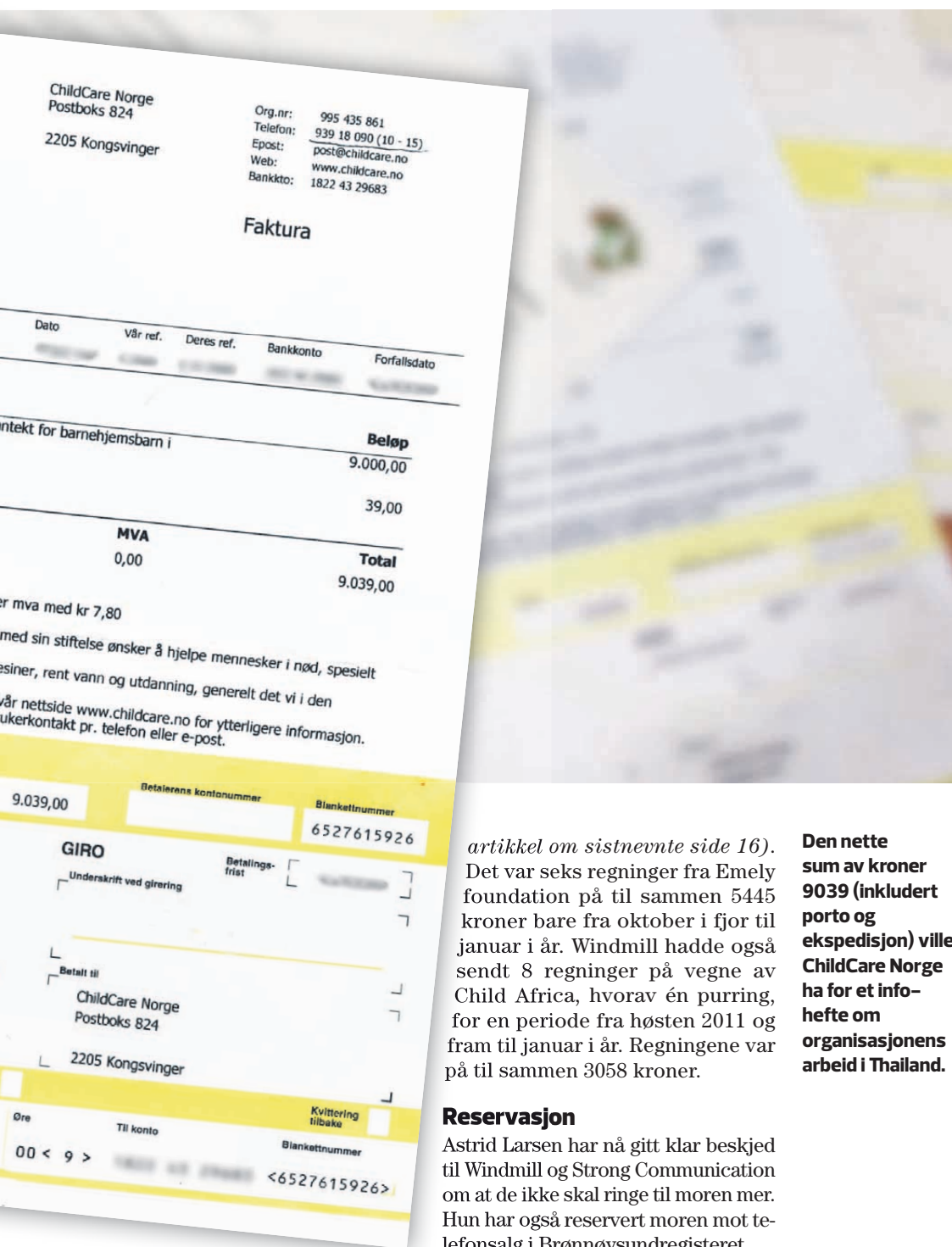
Syversen sier imidlertid at det er beklagelig hvis den eldre damen har en helsetilstand som tilsier at hun ikke burde blitt ringt til.

– Men våre selgere ikke har registrert noe unormalt i samtalen

■ SYSSELSETTING

50 millioner

Så mange arbeidsplasser mangler fremdeles, sammenliknet med situasjonen før den globale økonomiske krisa slo inn, mener Den internasjonale arbeidstorganisasjonen (ILO).



To små hjelpeorganisasjoner som driver prosjekter i fattige land skilte seg ut: Emely foundation og Child Africa (se egen

med Larsen.

Vi er seriøse og har lang fartstid i bransjen. Vi har selvsagt ingen interesser av å lure folk, sier Syversen.

Ukjent andel

– Hvordan sjekker dere at organisasjonene dere samler inn til bruker pengene til formålet?

– Det baseres på tillit og våre salg, og det som presenteres for kundene baserer seg på den informasjon vi til enhver tid mottar fra organisasjonene.

Heller ikke Syversen vil kommentere hvor stor andel av innsamlede midler som går til telefonsalg-firmaet.

artikkel om sistnevnte side 16). Det var seks regninger fra Emely foundation på til sammen 5445 kroner bare fra oktober i fjor til januar i år. Windmill hadde også sendt 8 regninger på vegne av Child Africa, hvorav én purring, for en periode fra høsten 2011 og fram til januar i år. Regningene var på til sammen 3058 kroner.

Reservasjon

Astrid Larsen har nå gitt klar beskjed til Windmill og Strong Communication om at de ikke skal ringe til moren mer. Hun har også reservert moren mot telefonsalg i Brønnøysundregisteret.

– Jeg håper det hjelper, men jeg vet at mor har fått telefoner også etter at jeg reservert henne mot telefonsalg, sier Larsen. ■

– Det er en avtale mellom oss og oppdragsgiver, sier han.

Bistandsaktuelt har ikke klart å få fatt i Geir Andersen som leder Emely foundation.

Styreleder i Child Africa, Rino Solberg, sier til Bistandsaktuelt at han synes det er høyst beklagelig hvis eldre mennesker opplever pågående telefonsalg på vegne av Child Africa.

– Det liker jeg ikke i det hele tatt. Vi har nå bestemt å begynne å gjøre salgsjobben selv. Da vil vi være mer sikre på at ting går skikkelig for seg og mer av det som samles inn vil gå til formålet, sier Solberg. ■

toab@norad.no

Den nette sum av kroner 9039 (inkludert porto og ekspedisjon) ville ChildCare Norge ha for et infohefte om organisasjonens arbeid i Thailand.

– Lovløse tilstander, sier Høyre-politiker

Norge trenger åpenbart en ny lov for humanitære innsamlinger, mener Høyre-politiker Peter Gitmark. Han mener det er lovløse tilstander i det norske innsamlingsmarkedet.

Av Tor Aksel Bolle

– DAGENS LOVVERK fungerer ikke, vi må få en bedre lov på dette området. Politiet må gis kapasitet til å følge opp de tilfellene hvor det dreier seg om svindel – at pengene ikke går til det man sier de skal gå til. Og så må vi ha strengere regler til for organisasjonene, sier Gitmark.

Storingsrepresentanten sier det bør opprettes et register hvor alle organisasjoner som driver innsamling må være registrert.

– Det bør i dette registeret stilles krav til hvor mye som skal gå til formålet, innlevering av regnskap og så videre. Oppfyller man ikke kravene til registeret, ja så får man ikke drive innsamling, sier Gitmark.

Sterkere mandat

Høyremannen ønsker at Innsamlingskontrollen må få et betydelig sterkere mandat.

– Vi må få på plass et frittstående organ som kan drive kontroll, ta stikkprøver og så videre. Vi kan ikke fortsette å ha et system hvor det er så enkelt å være useriøs, sier han. Gitmark har tatt problematikken opp på Stortinget og han mener regjeringen somler i denne saken.

– Jeg skjønner ikke hvorfor dette tar sånn tid. Alle er enige om at vi har et problem og at lovverket ikke er godt nok. Nå må regjeringen handle, sier han.

– Svartmalere

Mina Gerhardsen, statssekretær i Kulturdepartementet, mener Gitmark svartmaler situasjonen.

– Flertallet av organisasjoner i Norge driver seriøst, åpent og godt. Og så er det noen få, useriøse aktører, sier Gerhardsen.

– *Fungerer loven om registrering av innsamling etter intensjonen?*

– Loven har virket i 3 år og vi skal i løpet av 2012 sette i gang en evaluering av den. Så får vi se hva den evalueringen sier. Regjeringen ønsker også å få slutt på useriøs innsamling. Spørsmålet er hvordan vi gjør det mest effektivt.

Økt kjennskap

– *Hva med å gi Innsamlingskontrollen større fullmakter og mer ressurser?*

– Nå skal vi først se hva evalueringen sier. Men vi vil vurdere alle tiltak som gjør det vanskeligere for useriøse innsamlere. I første omgang er det viktig å gjøre IK-merket til Innsamlingskontrollen så kjent som mulig, sier Gerhardsen.

– *Er ikke telefonsalgfirmaenes praksis også en del av problemet?*

– Jeg tror at en strengere lov og et register hvor alle organisasjoner som driver innsamling må registrere seg også vil løse mye av problemet med pågående telefonsalgfirmaer, sier Gitmark. ■

toab@norad.no

Høyre-politiker
Peter Gitmark



12 **Aktuelt**

Katrine Brinch (31) og Christian Sandjord (30) jobbar i dag med flyktningar i Utlendingsnemnda. Nå vurderer dei å hjelpe flyktningar på ein annan måte, i FN-regi. FOTO: SILJE PILEBERG

Ja takk, fleire nordmenn!

Noreg er blant dei største givarane til FN per innbyggjar, men av 200 000 tilsette i FN og Verdsbanken er det berre 500 nordmenn. Dette ønskjer Utanriksdepartementet å gjere noko med.

Av **Silje Pileberg**

3. mai inviterte Utanriksdepartementet potensielle søkjarar til FN-stillingar til informasjonsmøte i Oslo. Salen var så full at nye stolar måtte berast inn kontinuerleg. Invitasjonen var spesielt retta mot interesserte med mastergrad og noko arbeidserfaring.

– Eg bruker å seie at eg har verdas mest spennande jobb. No har vi invitert dykk for at de skal kunne få verdas nest mest spennande jobb, sa utviklingsminister Heikki Holmås.

Lite land, stor organisasjon

Ifølgje Holmås er det to grunnar til at det bør vere mange nordmenn i FN-systemet. For det første er det så få innbyggjarar her i landet at vi bør vere representerte i multilaterale organisasjonar som fannar breitt. For det andre er det ein meirverdi ved FN-systemet som ein ikkje har i nasjonale organisasjonar: Alle landa i verda er med. FN handlar ikkje ut frå enkeltlands eigeninteresse.

Men kvifor er nordmenn underrepresenterte i FN?

Ifølgje Terje Eid-Hviding i UNDP er det ofte få søknader frå nordmenn.

– I tillegg er vi ikkje spesielt gode til å skrive søknader og cv-ar – og vi er ofte heller ikkje dei beste på intervju. «Get that training», oppmoda Eid-Hviding og tilføyde at det etter foredraget ville bli gitt opplæring i nettopp dette.

Ifølgje Eid-Hviding er det også ei utbreitt feiloppfatning at ein ikkje kan kombinere ein FN-jobb med familieliv.

– Ein jobb i FN kan gje familien ei oppleving ein elles aldri ville fått, påpeika han.

Ønska tips

Ida Aasterud (30) var ei av dei mange framfotte.

– Det som lokka meg, var at vi skulle få lære meir om å skrive søknader til internasjonale stillingar. Eg håper at eg skal ta med meg nokre tips heim, seier ho.

I tillegg ønska ho å lære meir om kva mulegheiter som finst. I dag jobbar ho med asylsøkjarsaker i Utlendingsdirektoratet. På sikt ønskjer ho meir internasjonal erfaring. Ei seks månaders praktikantstilling i Malawi med Unicef, FNs barneorganisasjon, ga henne lyst til å jobbe i felt.



Ida Aasterud (30) ønsker meir internasjonal erfaring.

– Eg har lyst til å jobbe nært folk, eg vil ikkje berre sitje og utarbeide dokument langt unna kjernen, seier Aasterud.

Vil nærmare folk

Katrine Brinch (31) og Christian Sandjord (30) jobbar i dag i Utlendingsnemnda. Dei løftar fram det same poenget.

– Eg kunne tenke meg å jobbe med flyktningproblematikk på ein meir praktisk måte; å komme nærare flyktingane. I jobben eg har i dag sit eg lengre unna, seier Sandjord.

Katrine Brinch har eit ønske om å

jobbe med organisert kriminalitet som trafficking, narkotikaproblematikk eller kanskje korrupsjon.

– Dette er viktige problemstillingar dersom ein skal få utviklingsland oppover, seier Brinch. ■

Sju gode råd til søkjarar

Her er UNDP-rekrutterar Terje Eid-Hviding sine råd til nordmenn som vil søkje jobb i FN-systemet:

- Lær deg å skrive ein god søknad og CV for internasjonale jobbar
- Skaff deg intervju trening
- Vektlegg felterfaring, eventuelt feltrelatert efarig (erfaring frå internasjonalt arbeid, også i Noreg)
- Les deg opp på FN-systemet
- Spør Utenriksdepartementet om tips og råd
- Søk på dei jobbane du er kvalifisert for. Viss stillinga krev fem års arbeiderfaring, så ikkje søk viss du berre har fire år
- Bruk nettverket ditt.



Utviklingsminister Heikki Holmås inviterte nordmenn til å søke «verdast nest mest spennande jobb».

Behov for flere i verdens mest brukte beredskaps-tropp

Antallet nordmenn på nødhjelpsoppdrag gjennom NORCAP, har økt dramatisk de siste årene. I 2011 var tilsammen 311 personer ute på oppdrag. Og det er fortsatt behov for flere. **Av Hanna Schanke**

DE SISTE TI ÅRENE har antallet medlemmer i beredskapsstyrken økt med hele 20 prosent, og i fjor ble ytterligere 123 nordmenn lagt til i databasen. Ordningen administreres av Flyktningshjelpen.

Flertallet av oppdragene i 2011 gikk til Sør-Sudan. Også Afrikas Horn ble prioritert, som følge av sultkatastrofen som begynte tidlig på året. Den arabiske våren var hovedårsaken til økt innsats i Nord-Afrika og Midtøsten, og til sammen ble rundt 70 prosent av arbeidsressursene brukt i Afrika og Midtøsten. I Asia var flommen i Pakistan en viktig grunn til at mannskap ble sendt, og i Latin-Amerika var Haiti største mottaker av hjelpearbeidere som følge av jordskjelvet i 2010.

Lærer opp ledere

Omlag 850 navn er registrert i basen. I 2011 var tilsammen 311 personer ute på oppdrag, fordelt på over 1650 månedeverk. De fleste arbeidet med lederutvikling, beskyttelse av sivile og sosiale forhold. Ansatte blir utastasjonert i en begrenset periode, og sendes stort sett ut i etterkant av kriser. Dette er, ifølge årsrapporten for fjoråret, i endring. Ifølge Elisabeth Rasmussen, generalsekretær i Flyktningshjelpen, er det et økende behov for at beredskapstroppen bidrar på nye måter.

– I tillegg til nødhjelpsarbeidet, skal beredskapstroppen ta en mer aktiv rolle i forebygging og risikoreducerende tiltak, sier hun.

Tre dagers varsel

Medlemmene av beredskapstroppen har vanlige jobber som lærere, militære, helsepersonell eller andre yrker. Som registrerte hos NORCAP må de regne med å bli utastasjonert til et utsatt område hvor som helst i verden. Det skjer med kun tre dagers varsel. Til enhver tid er rundt 150 personer ute på oppdrag. Der bidrar de til fredsbygging, til å forbedre helse-tilbud, til å drive flyktningleirer og til

å beskytte sivile.

Beredskapstroppen finansieres av Utenriksdepartementet, og er en viktig del av norsk utviklingsinnsats. Avtale om videreføring og utvidelse av samarbeidet mellom UD og Flyktningshjelpen ble undertegnet i mars.

– Et sterkt og effektivt FN er hjertet av norsk utenrikspolitikk. NORCAP er et vesentlig element av den norske FN-støtten, sa Jonas Gahr Støre i forbindelse med NORCAPs 20-årsfeiring.

FN-oppdrag

Nesten 80 prosent av NORCAP-oppdragene er gjennom FN. Til sammen kanaliseres rundt en tredjedel av innsatsen gjennom FNs barnefond (Unicef) og FNs høykommissær for flyktinger (UNHCR). Det at man har ansatte i reserve, snarere enn fast utastasjonert, sparer både lønnskostnader og administrative utgifter, og gjør at folk kan være på plass i løpet av få dager.

– Når krisen inntreffer, teller hvert minutt. NORCAP gjør at vi får rett person på plass til rett tid. Det hjelper til å redde liv, sier Valerie Amos, FNs nødhjelps koordinatør, i Flyktningshjelpens årsrapport for 2011.

NORCAPs aller første oppdrag fant sted under Golfkrigen i 1991, da FNs flyktingorgan sendte ut en forespørsel om nødhjelpspersonell til Irak. I fjor fylte NORCAP 20 år, og kan vise til over 7000 gjennomførte oppdrag. Dermed er beredskapstroppen verdens mest brukte, ifølge Flyktningshjelpens egne beregninger. ■



Flyktningshjelpens generalsekretær Elisabeth Rasmussen har det øverste ansvaret for «verdens mest brukte beredskapsstyrke».

FOTO: NRC

Har niddoblet elevtallet

Utdanning er Afghanistans største solskinnshistorie, mener utdanningsminister Fardooq Wardak. Men hva skjer når giverlandenes pengekranter skrus igjen? **Av Even Tømte**

Den afghanske utdanningsministeren var nylig i Norge for, som han sier, å takke for støtten, men også å skape entusiasme for å sende nye bistandskroner inn i den afghanske utdanningssektoren.

– Med støtte fra våre partnere har vi i løpet av det siste tiåret fullstendig forvandlet et dysfunksjonelt system, der under en million gutter fikk dårlig undervisning i et politisert og etnifisert pensum, sier Wardak.

Ni millioner elever

Utdanningsministeren ramser opp tall som skal underbygge påstanden. Mens landet for ti år siden hadde under én million elever og 20 000 lærere, går det i dag ni millioner elever på skolen, 40 prosent av dem jenter. Antallet lærere er tiddoblet. Mens nes-

ten alle tidligere var menn, er nå en tredjedel kvinner.

Antallet skoler har økt fra 3400 til 15 600, hvorav halvparten er utstyrt med skikkelige bygninger, og det undervises i et felles nasjonalt pensum.

– I år har vi lansert en kampanje for de over fire millioner barna som ikke går på skole. Innen 2015 vil vi kunngjøre for verden at det ikke er noen gutter eller jenter i skolealder som ikke går på skolen, lover Wardak.

Strøm av bistand

Etter invasjonen og avsettingen av Taliban-regimet i 2001 har bistandsdollarene strømmet til for å gjenoppbygge det sentralasiatiske landet. Samtidig har bistanden vært omstridt. Kritikere har hevdet at resultatene ikke står i samsvar med de

■ Norsk bistand til Afghanistan, millioner kroner:

2000:	111
2001:	357
2002:	494
2003:	487
2004:	456
2005:	386
2006:	447
2007:	553
2008:	737
2009:	728
2010:	726
2011:	777
Total:	6258

enorme beløpene som er blitt brukt, og at mye av bistanden har endt opp i hendene på Taliban. Samtidig har den amerikanske bruken av bistand for militærstrategiske formål, som et ledd i deres strategi for opprørsbekjempelse, vært omstridt.

Men når det gjelder utdanning, taler tallene for seg selv, mener Wardak.

– Jeg er av den første generasjonen folk med utdanning fra mitt område. Tidligere ville mange betale en nabo for å sende sin sønn til skolen i stedet, så ens egne barn slapp. I dag er det en etterspørsel etter utdanning. Enten du er rik eller fattig vil du at barna dine skal gå på skolen. Samtidig er det mange som ikke kan sende barna til skolen fordi de gir et viktig bidrag til familiehusholdningen. Derfor vil jeg innføre et åpent system, der man i stedet for å ta elevene til skolen tar skolen med til elevene.

Lokal deltakelse

– Nå er det økonomiske problemer i giverlandene, og de militære styrkene vil snart trekke seg ut. Er dette en suksess som er holdbar?

– Det kommer ikke til å bli lett, men det er ikke umulig, svarer ministeren og ramser opp en strøm av nye tall. Disse er ikke like oppmuntrende.

I fjor utgjorde det afghanske utdanningsbudsjettet nesten 600 millioner dollar (omlag 3,5 milliarder kroner). Omtrent halvparten kom fra bistandsgivere. Innen 2020 vil Wardak eller hans etterfølger trenge skoleplasser til 15 millioner elever og 175 000 nye lærere.

– Den viktigste grunnen er deltakelsen fra lokalsamfunnene. Holdnin-

gen til utdanning har forandret seg. Det er nå etterspørsel etter utdanning fra folket. Samtidig har jeg politisk støtte. Budsjettet mitt har økt år for år. Etter hvert som jeg produserer faglært arbeidskraft, vil vi være bedre i stand til å utvinne landets mineralressurser. Det er mange utfordringer, men jeg er ikke bekymret for om vi skal klare å løse dem. Samtidig har det internasjonale samfunnet også et ansvar. Giverlandenes militærutgifter for bare seks dager ville vært nok til å gi grunnutdanning til alle som manglet det i verden.

Shuraene

– Du har tidligere snakket om at Taliban er mer åpne for utdanning enn tidligere?

– Over 500 skoler som tidligere har vært stengt i opprørsområder har nå blitt åpnet igjen. Det er ikke vi som gjør dette, men lokalsamfunnene. Det er en *shura* (et lokalt råd) rundt hver skole. Når opprørerne snakker med dem, kan de ikke stå imot hva folket ønsker. Vi har organisert og mobilisert dem for å forsvare skolene sine, men det er lokalsamfunnene som gjør dette – ikke regjeringen, ikke hæren, ikke NATO eller ISAF. Dette er løsnings som kommer på plass på lokalt plan.

– Har vi i Vesten et for ensidig bilde av hva Taliban er?

– Det finnes ikke én type mennesker du kan kalle opprørere. Jeg vet om minst fire typer talibanere. Først de lokale, afghanske talibanerne som av en eller annen grunn er våre motstandere. Dernest har du talibanere fra våre naboland. Så er det medlemmer av al-Qaida, og til slutt politiske banditter, som bare ønsker å plyndre. Men alle kaller seg Taliban. Når jeg snakker om enighet med Taliban om utdanning, tenker jeg på det afghanske, politiske Taliban. Talibanere fra nabolandene eller al-Qaida vil fremdeles brenne skoler og trakassere elever og lærere, men jeg tror lokalsamfunnene vil stå opp mot dem.

Utfordringer

– Hva er den største utfordringen for utdanningssystemet i Afghanistan?

– Jeg vil nevne tre. Den største utfordringen er tilgang til utdanning, særlig for jenter, og særlig i usikre og vanskelig tilgjengelige områder. Samtidig er kvalitet er problem, fordi vi har få kvalifiserte lærere og egnede skolebygninger. Den tredje utfordringen er at finansieringen av utdanningssystemet er uforutsigbar. ■

even.tomte@gmail.com



Afghanistans utdanningsminister Fardooq Wardak slår i bordet med imponerende tall: Mens landet for ti år siden hadde under én million elever, går det i dag ni millioner elever på skolen.
FOTO: TOR AKSEL BOLLE

Norge i Afghanistan

■ Afghanistan har siden den vestlige militære intervensjonen i 2001 vært en av de største mottakerne av norsk bistand. Norge ga 726 millioner kroner til Afghanistan i 2010.

■ Omkring 500 norske soldater deltar i de internasjonale ISAF-styrkene. Soldatene skal trekkes ut av Faryab-provinsen i løpet av høsten, og antallet skal reduseres. Innsatsen skal deretter konsentreres om Kabul og Mazar-i-Sharif.

■ Hele den internasjonale ISAF-styrken skal, etter planen, trekkes ut i 2014.

Millioner av barn overlever

Hvert år dør 4 millioner færre barn før sin femte fødselsdag, sammenlignet med for to tiår siden. En fersk rapport gir bistandsarbeidet deler av æren.

Av Tiril A. Skarstein

Framgangen skyldes selvfølgelig også økonomisk vekst. Men vekst alene har vist seg å ikke være nok. Politisk vilje er nøkkelen. Og der den politiske viljen har vært til stede, har bistandspenger og solidaritetsorganisasjoner kunnet bidra.

Økte ressurser, for eksempel gjennom bistand, gir regjeringer mulighet til å utvide eller forbedre sine sosiale tjenester, og dette gir resultater, påpekes det i rapporten fra britiske Overseas Development Institute (ODI). De har studert utviklingen i barns velferd på vegne av Unicef og Redd Barna.

En av suksesshistoriene som trekkes fram er vaksinealliansen GAVI, som mottar stor støtte fra Norge. I dag får over av 90 prosent av barna i 131 land vaksiner mot de mest utbredte barnesykdommene. I 1990 var det samme tilfelle i kun 63 land.

– Antallet barn som dør etter sin første fødselsdag er raskt synkende.

Dette skyldes i stor grad vaksineprogrammene. Men barna som dør i sitt første leveår, dør i hovedsak av årsaker man ikke kan vaksinere mot, sier generalsekretær i Redd Barna Norge, Tove R. Wang.

«Utviklingsminister Heikki Holmås' prosjekt bør være å satse på rettferdig fordeling og på å nå dem som har det aller verst»

Tove R. Wang, generalsekretær i Redd Barna Norge.



En sykepleier gir et lite barn i Managua i Nicaragua vaksine mot lungebetennelse, en sykdom som koster mange barn livet.

FOTO: AFP/SACNPIX

De gode nyhetene til tross, fremdeles dør 7,6 millioner barn hvert år. 12000 familier rammes hver eneste dag.

– Rundt 90 prosent av de barna som dør kunne relativt lett vært reddet. De fleste dør av mangel på ernæring eller på grunn av mangel på helsearbeidere, forteller Wang.

Hun understreker at det er viktig å sørge for at helsearbeidere er tilstede på landsbygda, og at foreldre har kunnskap og mulighet til å skaffe barna tilstrekkelig med næringsrik mat.

– De fleste dødsfallene kan vi lett forebygge, så lenge den politiske viljen er tilstede, mener Wang.

Sats på de fattigste

ODI-rapporten viser også at land og bistandsorganisasjoner oppnår mest dersom de satser på de aller fattigste.

– Grunnen er at disse barna ofte



Tove R. Wang, generalsekretær i Redd Barna Norge.

dør av sykdommer som det er relativt lett å forebygge, og dermed kan man med enkle grep få veldig gode resultater, forklarer Wang.

Et eksempel er Brasils program «Null sult», som gjennom målrettet pengestøtte til fattige og ekstremt fattige har bidratt til en skarp nedgang i andelen alvorlig underernærte barn i Brasil.

Gode resultater

I skyggen av de mange nyhetssakene om sultende barn, mislykkede bistandsprosjekter og diskriminering av jenter i utviklingsland – gjøres det i virkeligheten store fremskritt.

ODI-rapporten viser at 58 millioner flere barn gikk på barneskole i 2009, sammenlignet med 1990. Og tilgangen på skolegang er etter hvert blitt relativt lik mellom gutter og jenter. Andelen barn i utviklingsland som er så

alvorlig underernært at det går utover barnas utvikling er også redusert, fra 40 prosent i 1990 til 29 prosent i 2008.

– De positive trendene skyldes jo at det har vært lagt ned en stor innsats. Vi mener at ODI-rapporten dokumenterer at bistand har vært en viktig faktor, samme med politisk vilje til å legge nasjonale planer som inkluderer de gruppene som har størst behov, sier Wang.

For Norges del mener hun at rapporten viser at man bør opprettholde satsingen på rettighetsbasering og fattigdomsreduksjon.

– Utviklingsminister Heikki Holmås' prosjekt bør være å satse på rettferdig fordeling og på å nå dem som har det aller verst. Det krever økt satsing på sosiale sektorer som primærhelse og grunnutdanning, mener lederen av Redd Barna. ■

tiril.skarstein@gmail.com

Ny regjering gir optimisme i Malawi

Mange malawiere gleder seg over at president Mutharika er borte. Nå håper de at den nye regjeringen kan skape økonomisk vekst.

Av Raphael Mweninguwe, i Malawi

– DET ER BRA at han er død, sier en Facebook-post om den tidligere presidenten i Malawi, Bingu wa Mutharika.

– Vi har opplevd store lidelser. La ham hvile i fred, sier en annen.

Dette er bare noen av tusenvis av meldinger som er postet på Facebook og Twitter etter at Mutharika døde etter et hjerteanfall 5. april.

Det var ikke bare på sosiale me-

dier slike meninger kunne høres. På gatene snakket folk nedsettende om den tidligere statslederen. Til og med en av hans egne familiemedlemmer, Mr. Nampndwe, uttalte på begravelsen: «Vi vet at mange malawiere feiret etter å ha hørt om Mutharikas bortgang. Som familiemedlemmer er vi triste.»

Enkelte parlamentsmedlemmer fra



Joyce Banda, Malawis nye president.

det styrende Democratic Progressive Party (DPP) har også stått fram og erklært at de føler seg «frigjort» etter partilederens død.

Nå ser mange malawiere mot framtiden med større håp, etter at Joyce Banda ble tatt i ed som president. Hun er Malawis første kvinnelige statsleder og den andre i Afrika, etter Liberias Ellen Johnson-Sirleaf.

Under Mutharikas styre opplevde Malawi en av de verste økonomiske krisene siden landet ble uavhengig av Storbritannia i 1964. Landet opplever fremdeles alvorlige økonomiske problemer etter at en rekke givere har holdt tilbake bistand til landet.

Også givene var fornøyde og tok

umiddelbart kontakt med Banda for å tilby støtte for å reformere økonomien i landet. Mutharika var lite lydhør for råd fra giverlandene og ba dem «dra til helvete» med pengene sine.

– Det ble ikke gitt budsjetstøtte i fjor. Men tilsvarende summer ble gitt til landbrukssubsidier og andre aktiviteter. Hensikten vår nå er å støtte den nye regjeringen i å løse ulike utfordringer. Det er for tidlig å si om det vil skje i form av budsjetstøtte eller støtte til spesifikke programmer, sier Asbjørn Eidhammer, den norske ambassadøren til Malawi.

USA, Storbritannia og andre giverland har også uttrykt sin støtte til den nye regjeringen. ■

16 **Aktuelt**

- Vi bløffet Bistands- aktuelt

Igen rettes det alvorlige anklager mot den norske stiftelsen Child Africa, en organisasjon som er svært aktiv på det norske innsamlingsmarkedet. En tidligere ansatt sier at han fikk ordre fra ledelsen om å forfalske dokumenter.

Av Tor Aksel Bolle og Henry Lubega, i Uganda

Bistandsaktuelt i 2009 hevdet en tidligere mellomleder i organisasjonen Child Africa, at mange av organisasjonens faddere ble lurt. Fadderbarna fikk ikke hele støtten fadderne sendte dem. I den kritiske reportasjen fra byen Kabale i Uganda bekreftet flere foreldre at barna deres fikk mye mindre hjelp enn det fadderne betalte inn.

Organisasjonen Child Africa, med ekteparet Julie og Rino Solberg i spissen, avviste imidlertid anklagene. Til sitt forsvar presenterte stiftelsens ugandiske avdeling flere egne dokumenter som skulle bevise at mellomlederen løy og at det som sto i Bistandsaktuelt var feil.

– Dessverre sant

Nå retter nok en tidligere ansatt, også han en leder i organisasjonen, alvorlige anklager mot Child Africa. Michael Sabiiti overtok den tidligere mellomlederens jobb som senterkoordinator for Child Africa i sin hjemby Kabale våren 2008. Den nå 29 år gamle IT-utdannede akademikeren hadde jobben fram til han sa opp i mai 2011.

Det er i Kabale, sørvest i Uganda, at Child Africa har mesteparten av aktivitetene sine. Slik presenteres det også når pågående telefonselgere fra profesjonelle telemarketingsselskaper selger produktet Child Africa overfor norske husholdninger. Stiftelsen driver en egen skole og støtter også barn som går på andre skoler i området.

«Flere av dokumentene som Child Africa la fram for å tilbakevise påstandene om juks var falske. Det vet jeg fordi det var jeg som lagde dem.»

Michael Sabiiti, tidligere senterleder Child Africa i Kabale.

Sabiiti forteller nå til Bistandsaktuelt at mellomlederens anklager fra 2009 om pengejuks var riktige. Han sier også at Child Africa lagde falske dokumenter for å tilbakevise påstandene som sto på trykk i Bistandsaktuelt.

– Jeg lagde dem

– Flere av dokumentene som Child Africa la fram for å tilbakevise opplysningene i reportasjen var falske. Det vet jeg fordi det var jeg som lagde dem. Og det min forgjenger hevdet i 2009 – at mange barn får langt mindre enn det fadderne gir – er dessverre helt sant, sier Michael Sabiiti.

Sabiiti forteller at han i 2009, på instruks fra sin sjef Julie Solberg, blant annet oppsøkte en av mødrene Bistandsaktuelt hadde intervjuet.

– Direktør for Child Africa, Julie Solberg, ga meg beskjed om å ta opp forklaring fra moren til et av barna Bistandsaktuelt skrev om, gutten Iddy. Solberg forklarte meg nøyaktig hva som skulle stå i forklaringen. Jeg snakket med kvinnen, men skrev ikke



Dette dokumentet skulle motbevise at elevens onkel ikke hadde mottatt støtte fra Child Care.

ned det hun faktisk sa. I stedet skrev jeg ned det Solberg hadde instruert meg om å skrive ned, at sønnen hadde vært på skolen og at Kwesiga (den tidligere mellomlederen, red.anm.) hadde betalt henne for å snakke stygt om Child Africa.

Ifølge Sabiiti fikk han så kvinnen til å stemple dokumentet med tommelen.

– Hun var analfabet og derfor var det lett å få henne til å stemple dokumentet med tommelen. Det skjedde selv om det som sto der ikke var det hun hadde fortalt meg, sier Sabiiti.

En annen av de konkrete sakene som Bistandsaktuelt omtalte i 2009 handlet om ni år gamle Julius. Gutten engelske fadder hadde sendt penger til Julius i et halv års tid, og fått bekreftet fra Child Africa at pengene hjalp Julius. Niåringens onkel, som var hans verge, forklarte imidlertid til Bistandsaktuelt at de ikke hadde mottatt noen ting fra Child Africa.

Konfrontert med dette la organisasjonen etter en tid fram en kvittering som skulle bevise at onkelen hadde kvittert for å ha mottatt 238 000 ugandiske shilling, om lag 560 kroner. Onkelen benektet kategorisk både å ha mottatt pengene og å ha skrevet under.

Sabiiti sier nå til Bistandsaktuelt at det var han som forfalsket onkelens underskrift på kvitteringen, etter instruks fra direktør Julie Solberg.

– Verken onkelen eller gutten så noe til pengene fra den engelske fadderens. Men jeg ble beordret til å lage en kvittering som skulle bevise at han hadde kvittert for pengene. Jeg følte et sterkt ubehag, men gjorde igjen som jeg ble bedt om, sier Sabiiti.

Ifølge ham var dette ikke noe enkeltstående tilfelle.

– I min tid i Child Africa var det flere barn som ikke fikk noen ting selv om de hadde faddere. Men det vanlige var altså at de fikk *noe*, men langt,



– Dette dokumentet forfalsket jeg etter instruks fra direktør Julie Solberg, sier Child Africas tidligere senterkoordinator i Kabale, Michael Sabiiti. FOTO: TOR AKSEL BOLLE

Dette er saken:

■ I 2009 hevdet Child Africas tidligere senterkoordinator i den ugandiske byen Kabale at mange fadderbarn ikke fikk i nærheten av den hjelpen deres faddere sendte. Dette fortalte han Bistandsaktueltts journalist.

■ Bistandsaktueltts utsendte snakket den gang med flere foreldre og foresatte som, uavhengig av hverandre, fortalte det samme som den tidligere senterkoordinatoren. Flere andre tidligere ansatte bekreftet også koordinatorens påstander.

■ Bistandsaktuelt adopterte også en ti år gammel jente via Child Africas nettsider. En av våre journalister dro etter to måneder ned for å sjekke om hun hadde fått dekket skolegang, bøker og så videre. Det hadde hun ikke.

■ Child Africa aviste anklagene fra den tidligere senterkoordinatoren og Bistandsaktuelt. Ifølge organisasjonen var det en administrativ feil som var årsaken til at barnet Bistandsaktuelt hadde adoptert ikke hadde fått penger.

■ Ifølge ekteparet Solberg løy senterkoordinatoren og han hadde «betalt foreldre» for å gjøre det samme. Child Africa la også fram flere dokumenter som skulle vise at den tidligere ansatte og Bistandsaktuelt tok feil.

■ Nå sier enda en tidligere senterleder, Michael Sabiiti, at barna ikke får det de skal. Han sier også at han flere av dokumentene som Child Africa lagde i 2009 var falske og at han var med på å lage dem. Også en tidligere rektor ved Child Africas skole sier at anklagene mot Kwesiga var falske og at Child Africa utnytter sårbare barn for å tjene penger.

langt mindre enn det fadderne hadde betalt inn. Veldig få turte å klage, de var redde for å miste det lille de fikk, sier den avgåtte senterkoordinatoren.

– Løgn og manipulasjon

29 år gamle Sabiiti, som er IT-utdannet fra universitetet i Kampala, forteller at han synes det var veldig ubehagelig å lage falske dokumenter, men at han den gang følte han ikke hadde noe valg.

– Jeg var glad i jobben min og trengte den. Jeg følte også det var vanskelig å si nei når jeg fikk beskjed fra ledelsen om å gjøre dette. Men jeg visste at det ikke var riktig og ble mer og mer ukomfortabel med situasjonen, sier Sabiiti.

Han forklarer at han begynte å stille spørsmål ved hvordan Child Africa ble drevet.

– Gradvis skjønnte jeg at istedenfor at Child Africa samler inn penger for å hjelpe barn så er det barna som

blir brukt for å samle inn penger til Child Africa, sier Sabiiti. Etter tre og et halvt år i jobben sa han selv opp høsten 2011.

– Jeg ble utslitt av all lønnen og manipulasjonen. Mange barn som har faddere i Norge og andre land fikk langt mindre hjelp enn pengene fadderne overførte hver måned, sier Sabiiti.

Han viser til at mange barn hadde faddere som ga dem 95 000 shilling (ca 215 kroner) hver eneste måned.

– Likevel fikk flere av disse støtte verdt kun 5500 shilling (cirka 13 kroner) hver tredje måned. Andre, for eksempel en del av de som går på organisasjonens egen skole i Kabale, fikk mer. Men i de årene jeg jobbet i Child Africa fikk ingen av de om lag 350 fadderbarna i Kabale mer enn halvparten av det fadderne ga, og de aller fleste fikk langt mindre enn det, sier Sabiiti.

Han sier at han ikke vet hvor over-



Milton Kwesiga, som i 2009 hevdet at mange Child Africa-barn får langt mindre enn det fadderne gir, er glad for støtten fra Sabiiti. FOTO: TOR AKSEL BOLLE

skuddet fra fadderne blir av.

– Pengene var det kun direktør Julie Solberg som hadde oversikt over. Verken foreldre, ansatte eller noen andre hadde oversikt over Child Africas økonomi. Det ble ikke gitt noe informasjon og var absolutt ingen åpenhet, sier Sabiiti.

Håper på forbedring

Den tidligere senterlederen forteller at han fikk et stadig vanskeligere forhold til sin sjef Julie Solberg fordi han begynte å stille spørsmål ved hvordan organisasjonen ble drevet. Men han var redd for konsekvensen av å si opp.

– Jeg hadde sett hva som skjedde med min forgjenger og ønsket meg bare ut av jobben. Derfor oppga jeg at jeg sluttet for å studere, sier Sabiiti.

– Du sier altså at du var med på å lage falske dokumenter. Du sier at du mislikte det, men fortsatte allikevel i jobben flere år. Hvorfor skal vi

tro på det du sier nå?

– Jeg har vært med på ting som er galt, og det beklager jeg. Jeg ønsket å bidra til utvikling i Kabale og trodde jeg kunne gjøre det gjennom jobben i Child Africa. Jeg trengte også lønna. Men gradvis gikk det opp for meg hva som foregikk. Ved å fortelle om dette håper jeg å få ren samvittighet og bidra til en endring, sier Sabiiti.

29-åringen er åpen på at han er i en konflikt med Child Africa. Han mener nemlig at Child Africa ikke har betalt inn tilstrekkelig skatt og pensjon for seg selv og andre ansatte. Det har han meldt fra om til ugandiske myndigheter. Forholdet til den tidligere arbeidsgiveren er altså allerede anstrengt, og Sabiiti regner med at det ikke blir bedre etter at han gått ut offentlig med disse alvorlige anklagene.

– De kalte min forgjenger «en løgner» og «tyv» da han sa det samme som jeg sier nå. Selv om han sluttet frivillig og de aldri politi- ➔

18 Aktuelt

■ VANN

Ferskvannet truet av klimaendringer

Klimaendringer vil gjøre vannmangelen i øystater i Stillehavet mer akutt. Særlig gjelder det små øyer som er avhengig av nedbør for å sikre vannforsyningen, advarer FNs miljøprogram i en ny rapport.

anmeldte han for noe som helst. Så jeg vet de kommer til å forsøke å sverte meg. Men jeg snakker sant og er ikke redd for konsekvensene, sier Sabiiti.

Han jobber i dag i en rettighetsorganisasjon han har startet selv, i Kabale.

Sabiiti får støtte fra en annen tidligere ansatt i Child Africa. I fire år, fram til sent i 2011, var Topher Mugisha rektor for Child Africas skole i Kabale.

– Anklagene mot den tidligere senterlederen Kwesiga ble fabrikkert fordi han kritiserte organisasjonen,

sier Mugisha.

Han understreker at han kun jobbet med driften av Child Africa skole i Kabale og derfor ikke hadde full oversikt over økonomien i hele organisasjonen. Men han er svært kritisk til sin tidligere arbeidsgiver.

– Det er null åpenhet og etterrettelighet i Child Africa. Organisasjonen har mistet fokuset på å hjelpe barn og fokuserer i stedet på å tjene penger gjennom å utnytte sårbare barn, sier han.

Angrer ikke

– Milton Kwesiga, den tidligere senterlederen for Child Africa, bor fortsatt i Kabale. Han har tatt en master i utviklingsstudier og jobber nå deltid ved universitetet i Kabale. Han bor nå i et lite hus utenfor byen sammen med kone og barn. Kwesiga sier til Bistandsaktuelt at han er svært glad for støtten fra Sabiiti og Mugisha.

– Det er virkelig en oppmuntring for meg. Child Africa har forsøkt å sverte meg og å ødelegge for meg etter at jeg sto fram og fortalte hva som foregikk. Derfor er jeg veldig glad for støtten jeg nå får, sier han.

Kwesiga forteller til Bistandsaktuelt at det personlig har kostet han mye å stå fram med kritikk av Child Africa. Han forteller at han i perioder har vært deprimert, noe som har gått utover nattesøvnen. Han hevder også at Child Africa har ødelagt jobbmuligheter for han.

– Men det var verdt det allikevel, og jeg ville gjort det igjen. Jeg fortalte bare sannheten, sier Kwesiga. ■



– Anklagene mot Milton Kwesiga ble fabrikkert fordi han kritiserte organisasjonen, sier Topher Mugisha tidligere rektor ved Child Africas skole i Kabale. FOTO: TOR AKSEL BOLLE

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

« Vi vet at Myanmar kan takle utfordringene med forsoning, demokrati og utvikling, men det vil kreve deres fulle besluttsomhet og deres felles ledelse og partnerskap »»

FNs generalsekretær Ban Ki-Moon, den første utlendingen som taler til Myanmar parlament

Såret og oppgitt over anklager

Ledelsen i Child Africa er opprørt og skuffet over anklagene fra de tidligere ansatte i organisasjonen.

– Vi har jobbet for å bygge opp Child Africa i 20 år. Disse anklagene er ren løgn med hevnaktige motiver og vi opplever det som dypt urettferdig, sier styreleder Rino Solberg til Bistandsaktuelt.

Av Tor Aksel Bolle

Ledelsen i Child Africa, styreleder Rino Solberg, direktør Julie Solberg og daglig leder i Norge Rosemary Søyeland er samstemte: De stiller seg helt avvisende til anklagene fra de tidligere ansatte.

– Julie Solberg har selvfølgelig ikke gitt vår tidligere senterkoordinator Sabiiti instruksjoner om å forfalske dokumenter. At vi på noen som helst måte skal ha forsøkt å ta penger som faddere har sendt til barna i Uganda er også fullstendig feil. Faktum er at Child Africa betaler skolegang for flere hundre barn som ikke lenger har faddere i tillegg til de som har faddere. Hadde vi vært ute etter penger hadde vi selvfølgelig ikke gjort det, sier Rino Solberg.

Solberg sier han og kona Julie er oppgitt og skuffet over påstandene som nå igjen dukker opp.

– Min kone, hennes familie og jeg har lagt ned utallige timer og hundretusener av egne kroner i Child Africa i de første 15 årene før vi hadde noen penger til administrasjon. Vi har to skoler i Uganda, og organisasjonen har oppnådd utrolig mye med begrensede midler. Da oppleves det blodig urettferdig å få slike anklager mot seg. Vi er også veldig oppgitt over at Bistandsaktuelt igjen velger å tro disse løgnene og ikke tror på oss. Det er svært skadelig for vårt rykte og går til syvende og sist utover barna der nede.

Har gått sammen

– Hva mener du er årsaken til at flere tidligere ansatte hevder det samme uavhengig av hverandre?

– Kwesiga ble sparket fra Child Africa på grunn av korrupsjon. Mugisha og Sabiiti gjorde en svært dårlig jobb over lengre tid før de sluttet. De tre har nå slått seg sammen for å forsøke å ødelegge Child Africa, dette har de beviselig sagt til flere. Blant annet sa de at de skulle til hovedstaden Kampala, i møte med Bistandsaktuelt, for å legge opp strategien for hvordan de skulle gjøre dette.

– Hva skulle motivet være for det?

– Det er et godt spørsmål. Jeg synes det er veldig vanskelig å forstå og kan bare spekulere i hva motivene deres kan være. Sabiiti startet sin egen barnehjelpsorganisasjon i hemmelighet ett helt år før han sluttet hos oss, kanskje håper de å overta våre faddere, for dette har vi skriftlige beviser på at han har forsøkt. Kanskje dreier det seg også om en form for hevn. Jeg vet rett og slett ikke.

– Men hvis motivet er å skade Child Africa er det jo allikevel ikke

« Det oppleves som blodig urettferdig å få slike anklager mot seg »»

Rino Solberg, styreleder Child Africa

– Vet lite om Child Africa

– Det er vanskelig for oss å vite hva Child Africa gjør. Vi har bedt om budsjetter og rapporter, men aldri fått det, sier Tophil Sabiiti. Han jobber for ugandiske myndigheter og er ansvarlig for å holde øye med organisasjonene som jobber i Kabale.

– DET ER VELDIG VIKTIG for myndighetene både nasjonalt og lokalt å vite både hvor mye organisasjoner får inn fra utlandet, hvor mye som er satt av til formålet og hvor mye som brukes på andre ting. Bare slik kan vi sjekke at pengene blir brukt på det de skal og ikke blir borte på veien, sier Tophil Sabiiti til Bistandsaktuelt.

I 14 år har han vært såkalt community development officer i Kabale. Fra et lite offentlig kontor forsøker han og hans 5 kollegaer å kontrollere og å gi råd til de nærmere 60 organisasjonene som opererer i Kabale-området. Fra Child Africa sier Sabiiti at han verken har fått rapporter om hva de gjør, budsjetter eller regnskaper. Det synes han er beklagelig.

– Vi har ikke mottatt noe fra dem,

og også invitert dem til møter uten at de kommer. Vi er helt avhengig av informasjon fra organisasjonen for å kunne gjøre jobben vår. Det er nødvendig fordi vi ønsker åpenhet og ansvarlighet, sier han.

Han opplyser at Child Africa ble registrert som NGO i Kabale først i 2011, selv om organisasjonen har jobbet i området i mange år.

– Vi har ikke kapasitet til å kontrollere hva alle gjør og er avhengig av at de frivillig gir oss informasjonen vi vil ha. Den eneste sanksjonsmuligheten vi har er å be organisasjonen forlate Kabale. Og det er faktisk noe vi diskuterer for noen organisasjoner nå, sier Sabiiti. Han ønsker ikke å kommentere om Child Africa er blant disse organisasjonene. ■



– Vi har bedt om regnskaper og budsjetter fra Child Africa flere ganger, men ikke fått noen ting, sier Tophil Sabiiti som jobber for ugandiske myndigheter i Kabale. FOTO: TOR AKSEL BOLLE

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

■ MØDREDØD

1 av 16

mødre i Niger dør i barsel. Ikke i noe annet land er det så farlig å bli mor, ifølge Redd Barna. I Norge dør én av 7600 mødre i barsel.

■ URBANISERING

Flere bønder i byen

Afrikas bybefolkning ventes å tredobles fram mot 2050, fra 414 millioner til 1,2 milliarder mennesker. I Asia vil bybefolkningen økte fra 1,9 til 3,3 milliarder. Til sammen vil de to kontinentene stå for 86 prosent av all vekst av verdens urbane befolkning, ifølge en rapport fra FN.

Ekteparet Rino og Julie Solberg fra Moss står bak den norske stiftelsen Child Africa. Organisasjonen samler inn penger i Norge, og driver blant annet to skoler i Uganda.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN



nødvendig for Sabiiti å innrømme at han selv har vært med på lage falske dokumenter?

– Han er utspekulert og smart. Han skjønner vel at det øker troverdigheten hans. Og siden Bistandsaktuelt tror på dette har han dessverre lyktes, sier Solberg.

Intet å skjule

Solberg avviser også at Child Africa er en organisasjon hvor det er lite åpenhet om økonomien.

– Det er så feil som det kan få blitt. De ansatte er selv med på å lage budsjetter, og Bistandsaktuelt har fått våre regnskaper. Vi har ingenting å skjule

– I 2009 sa du til oss at regnskapene skulle legges ut på nettsidene deres. Hvorfor har dere ikke gjort det?

– Det er bare en av flere ting vi ikke har rukket i forbindelse med at vi har bygget en helt ny webside og database, som vi fremdeles arbeider med. Vi er fortsatt en liten organisasjon selv om vi har vokst fort, vi jobber hele tiden med å bli bedre. Målet er at all informasjon skal legges ut på nettsidene og også at vi etter hvert skal tilfredsstillere kravene til Innsamlingskontrollen slik at vi kan bli med der.

– *Myndighetene i Kabale har fått et brev fra anonyme foreldre der en ansatt anklages for seksuelle overgrep mot fadderbarn. I brevet heter det at direktør Julie Solberg holder sin hånd over den anklagede, at hun ikke hører på foreldrene og generelt er veldig vanskelig å ha med å gjøre. Hva kan du si om den saken?*

– Det brevet er skrevet av Mic-

« Vi har ikke vært flinke nok til å ansette gode folk som også er ærlige og det får vi svi for nå »

hael Sabiiti, det har vi sikre kilder på. Det er overhodet ikke noe i de anklagene, vi har hatt møte med foreldrene og fått oppklart det. Det er heller ikke slik at foreldrene er redde for å miste sin støtte hvis de har klager. Child Africa tar aldri noen barn ut av skolen, selv om barn mister fadderne. Så påstanden om at de er redde for å miste støtte faller på sin egen urimelighet. Vi har også overlevert Bistandsaktuelt underskriftsbrev fra cirka 120 foreldre hvor de skryter av Julie Solberg og benekter at foreldrene har noe med slike skriv å gjøre.

Uvitende om krav

– *Hvorfor har dere ikke gitt regnskap og budsjetter til de lokale myndighetene?*

– Vi var rett og slett ikke klar over

at de var ønsket. Vi er registrert som en NGO nasjonalt og trodde det var nok. Vi rapporterer også nasjonalt, men har også en god dialog med lokale myndigheter på ulike nivåer. Vi kan sikkert bli bedre på dette også, vi er hele tiden i utvikling.

Rino Solberg mener den største feilen han og kona har gjort i driften av Child Africa er at de har ansatt feil folk i mellomledelsen, fordi de ikke har hatt penger nok til å betale høyere kvalifisert arbeidskraft.

– Vi har derfor ikke vært flinke nok til å ansette gode folk som også er ærlige og det får vi svi for nå. Men nå er imidlertid hele ledelsen skiftet ut i Uganda, og vi har fått inn dyktige folk i alle ledd. Det vil forhåpentligvis gjøre oss enda bedre på sikt, sier Solberg. ■

20 Tema: Norske oljerådgivere i Sudan

Meglere i Sudans oljestrid

En norsk ekspertgruppe har i to år forsøkt å løse oljeflokkene som skiller Sudan og Sør-Sudan. Nå må nordmennene beregne kostnadene etter de siste ukers kamphandlinger rundt oljeinstallasjonene.

Av Jan Speed

Rådgiverne Anders Hannevik og Christian Fredrik Michelet er del av et norsk team av eksperter på oljeindustri – og pendler mellom Oslo, Addis Abeba, Khartoum og Juba. De er finansiert av Norge, men oppdragsgiver er Den afrikanske unionen (AU). Siden juni 2010 har teamet bistått i tilretteleggingen av forhandlingene mellom Sudan og det nye landet, Sør-Sudan.

Teamet har utarbeidet juridiske dokumenter, økonomiske modeller, utregninger om kapasitet og produksjon, forslag til god forvaltningsskikk

og kontrollmekanismer. Over 20 millioner kroner har eksperthjelpen kostet Utenriksdepartementet. Men norske råd, internasjonale advarsler og sørafrikansk megling har foreløpig ikke klart å løse de siste utestående tvistene mellom de to landene. I april var det kamper i grenseområdene, da sørsudanske styrker invaderte viktige oljefelter, før de senere trakk seg ut.

Nå kan ikke teamet annet enn å vente i Oslo. Partene begynner å snakke fred igjen før de trenger flere oljeråd.

– Det er frustrerende og utfor-

drende at det ennå ikke foreligger en varig avtale om olje mellom Sudan og Sør-Sudan. Akkurat nå forsøker vi å tenke nytt. Er det andre måter å bake kaken og dele den på nytt? Det er den løpende utfordringen vi har for tiden, sier advokat Christian Fredrik Michelet, partner i firmaet Arntzen de Besche i Oslo.

Etter mange år med krig i Sudan ble det i januar 2005 undertegnet en fredsavtale mellom frigjøringsbevegelsen i sør, Sudan People's Liberation Movement og Khartoum-regjeringen, kalt Comprehensive Peace Agreement (CPA). Men mange av fredsavtalens hovedpunkter ble ikke avklart før den ble undertegnet. Det var ikke enighet om olje, valuta, statsborgerskap for ulike befolkningsgrupper og grensdragningen mellom landene.

Da det gikk opp for det internasjonale samfunnet at Sør-Sudan hadde planene klare for å løsrive seg fra nord, fikk et høynivåpanel fra Den afrikanske unionen, ledet av den tidligere sørafrikanske presidenten Thabo Mbeki, i oppdrag å tilrettelegge videre forhandlinger.

Ba om råd

– Panelet, Mbeki og partene spurte Norge om å bistå på oljesiden. Den første perioden drev vi veldig mye undervisning, der begge parter var tilstede. Vi identifiserte temaene vi mente partene måtte ha en avtale om, hva avtalene dreier seg om og hva vi så som alternative løsninger. Vi var veldig opptatt av at det skulle være basert på fakta, forteller Anders Hannevik, Norges tidligere «petroleumsutsending» i Sudan. Nå arbeider han i konsortiet som består av Arntzen de Besche, Econ Pöyry og Veritas.

Han forklarer at politikernes oppfatning av oljeindustrien i Sudan har vært omgitt av mange rykter og mye mistenksomhet partene imellom, ikke så mye fakta. Dette var det viktig å endre.

– Vi utviklet en økonomimodell som dekket hele oljeindustrien i Sudan og som begge parter fikk tilgang til. Begge parter fikk dermed samme datagrunnlag og innsyn, forteller Hannevik.

Han mener det vesentlige er at begge parter kan bruke økonomimodellen for å foreta analyser av ulike alternative posisjoner.

Viktige aktører

Mye av arbeidet til den norske forhandlingsgruppen har utgangspunkt i bransjeavtaler som involverer oljeselskaper.

– Vi er opptatt av at oljeselskaper er viktige aktører i bildet, og begge land er avhengig av et rimelig godt forhold til selskapene om de ønsker videre in-

Temaartikkelen fortsetter på side 22-23 →



I april rykket Sudanske tropper inn i Hegligfeltene. Etter noen dager trakk de seg ut.

FOTO: SCANPIX

vesteringer og utvikling i industrien, forteller Hannevik.

Partene har også måttet ta inn over seg at delingen av Sudan har omfattende konsekvenser for eksisterende kontrakter og avtaler med oljeselskapene. Dette innebærer av partene må gå inn i en rekke nye forhandlinger med oljeselskaper.

Nesten enige

– De største økonomiske spørsmålene er knyttet til olje. 98 prosent av statsinntektene i Sør-Sudan er knyttet til olje, og for Sudans del utgjør det 60 prosent av statsbudsjettet, sier konsulentene.

Våren 2011, etter folkeavstemningen i Sør-Sudan, ble det fokus på forhandlingene om oljesektoren. De norske ekspertene fløy i skytteltrafikk mellom AU's hovedkvarter i Addis Abeba, og hovedstedene Khartoum og Juba. I Oslo satt et backup-team som foretok analyser av partenes nye innspill og argumenter. Gruppen skrev avtaletekster og gjorde beregninger.

– En måned før delingen la AU-panelet fram helt konkrete forslag til

«Det er økonomi det dreier seg om. Den enkle forklaringen er at det er stor avstand i økonomien i partenes posisjoner.»

Christian Fr. Michelet, advokat og oljerådgiver.

løsninger og alternativer. Begge parter hadde på det stadium kommet opp på et slikt modenhetsnivå at de visste hva de diskuterte. Vi kom ganske langt på mange temaer, men klarte ikke å komme i mål før Sør-Sudans uavhengighetsdag 9. juli, forteller Hannevik.

Arbeidet fortsatte i fjor høst og ble intensivert mot slutten av året. I januar var partene kommet nær enighet – før alt brøt sammen.

Krigsstien

Ulike årsaker lå bak sammenbruddet i forhandlingene. Sør-Sudan mente Khartoum krevde for høy betaling for at oljen fra feltene i sør skulle bruke rørledningen gjennom Sudan. Sudan anklaget Juba for å støtte opprørsgrupper i grenseområdene i nord. I januar stanset Sør-Sudan all oljeproduksjon. Det var bombeangrep i grensestrøkene. I begynnelsen av april rykket sørsudanske tropper inn på Heglig-feltene som Khartoum betrakter som sine, for så å måtte trekke seg ut etter noen dager. Sør-Sudan sier at de vil satse på å bygge sin egen oljerørledning fra sine oljefelt til en ennå ikke bygget utskipningshavn i Lamu, Kenya.

– Den enkle forklaringen er at det er stor avstand i økonomien i partenes posisjoner. Denne avstanden har befestet seg siden juni i fjor til å bli så stor at det ikke har vært mulig å finne et kompromiss, sier Michelet.

De norske rådgiverne tror rasjonelle argumenter taler for at det til slutt blir mulig å finne en løsning.

– Sør-Sudan har oljefelter som er klare til å produsere, og man har rørledninger med ledig kapasitet. Begge parter har økonomisk interesse av at olje transporteres i disse rørene. Med en slik avtale blir det grunnlag for gjennomføring av tiltak for økt utvinning. Dette kan gi gevinst for begge landene, og skulle tilsi en løsning. Det er alle de andre politiske forholdene som skaper vanskelighetene, sier Michelet.

Fredsgulrot

Norske eksperter har presentert en gulrot som de håper partene vil gripe. Mengden olje som Sudan får ut av bakken er ganske lav.

– Vi har gjort studier som viser at man kan få ut betydelig mer. For å få ut denne oljen trenger du kompetanse og kapital. Finner man en fredelig løsning er det mer sannsynlig at dette kan realiseres. Det vil både ha en økonomisk og miljømessig gevinst, et åpenbart vinn-vinn-scenario, sier Hannevik.

Nå håper Michelet og Hannevik på en telefon eller e-post fra AU om at partene vil sette seg rundt bordet igjen. I mellomtiden arbeider det norske teamet med å vurdere virkningene av at Sør-Sudan har vært uten inntekter siden januar, omfanget av ødeleggelsene på anleggene i Heglig, hva vil det koste å reparere det og hvor lenge vil det ta å få oljesektoren i normal drift igjen.

Etter de siste ukenes krigshandlinger kan utbedringskostnadene bli meget høye, og utbedring vil ta tid. Dette vanskeliggjør oljeforhandlingene ytterligere. ■



22 Tema: Norske oljerådgivere i Sudan



De norske oljeekspertene Christian Fredrik Michelet (foran) og Anders Hannevik bidrar med analyser og utkast, men det er Den afrikanske unionen og partene i Sudan-konflikten som må finne de politiske løsningene.

FOTO: JAN SPEED

Norske konsulenter i politi

Er det uproblematisk at Norge bruker en privat kommersiell aktør til å gi ekspertråd om oljeforvaltning i en brennbar internasjonal konflikt? **Av Jan Speed**

Vi er helt klare på at vi er et team av oljeekspertene. Vi er ikke norske politikere. Vi avgrensner oss fra politiske oppgaver. Dialog med Kina eller andre stater tilligger Utenriksdepartementet og andre enn oss, sier Christian Fredrik Michelet, ekspert på petroleumssjus og partner i advokatfirmaet Arntzen de Besche.

Det er ikke bare bidrag til oljeforhandlingene mellom Sudan og Sør-Sudan som firmaet fra Bygdøy Allé i Oslo driver med i regionen. Norad har også en rammeavtale om å kjøpe konsulent-tjenester av advokatfirmaet. Tidligere har de blant annet vurdert juridiske spørsmål omkring Sudans interesse for å utvikle gassfelt i Rødehavet. En utsending fra selskapet jobber dessuten på oppdrag for det norske Olje for utvikling-programmet i Petroleum- og gruvedepartementet i Juba. Ved siden

av en rekke andre oppgaver omkring utvikling av landets nye petroleumsløp har konsulenten i perioder bistått med juridiske råd i departementet.

Million-regning

Fram til årsskiftet hadde teamet fakturert for bortimot 20 millioner kroner for arbeidet utført for Den afrikanske unionen. Men Arntzen de Besche-partner Michelet avviser at advokatene lever høyt på penger fra det norske bistandsbudsjettet.

– Alt er relativt. Noen sier vi er dyre i drift. I forhold til vår ordinære advokatvirksomhet driver vi på halv pris. Mange vil si det er dyrt likevel, sier Michelet.

Han viser til at kontrakten er vunnet gjennom en anbudskonkurranse.

Kompetanse koster

Statssekretær Arvinn E. Gadgil i Utenriksdepartementet sier de har

fått flere positive tilbakemeldinger fra Den afrikanske unionen (AU) på den jobben nordmennene har gjort.

– Vi er inneforstått med at denne typen forhandlinger tar tid og at kompetansen er dyr. Vår vurdering er at dette allikevel er verdt det, dersom det kan bety en fredelig løsning på konflikten, sier Gadgil til Bistandsaktuelt.

Teammedlem og veteran i norsk oljerådgivning i Sudan, Anders Hannevik, påpeker at Norge har valgt å gå inn tungt på denne sektoren med et team som jobber mye, bygger modeller, lager utkast til avtaler, kjenner industrien og har over lang tid bygget opp et forhold til aktørene.

– Klart det har kostet. Man har valgt en modell om å leie konsulenter på grunnlag av anbudskonkurranser, og vi selger tjenestene, sier han.

Statlig kapasitet?

– Hadde det vært mulig med en annen modell?

– Så lenge vi snakker om eksperter på den internasjonale kommersielle oljeindustrien, så er det vanskelig å se at staten selv har kapasitet til å påta seg en slik bred rolle, med utvikling av økonomimodeller, utarbeidelse av

oljeselskapsavtaler, og så videre. Det gjelder ikke bare her, men hele Olje for utvikling-programmet trekker i stor grad på uavhengige ekspertkonsulenter som ekspertise, sier Michelet.

– Er dere en del av en politisk prosess, selv om dere ikke ønsker å være det?

– Klart denne prosessen er politisk, men som oljeekspert driver vi ikke med politikk. De politiske aspektene er panelets ansvar, men selvfølgelig er det ingen skarpe skiller. En økonomisk løsning mellom nord og sør har også klart politiske sider. Men vi har vært fokusert på de kommersielle sidene, sier Michelet.

Oppdrag for AU

Utenriksdepartementet understreker at det er Den afrikanske unionen som er oppdragsgiver og at Norge har sendt disse norske ressurspersonene for å bidra med faglige råd for AU.

– Det er AU som legger føringene for dette arbeidet. Norges rolle er å bistå. De norske ressurspersonene har kommet med konkrete innspill til løsninger. For oss er det et grunnleggende prinsipp at partene selv kommer til enighet. Vi har gitt klart



sk minefelt

uttrykk for at vi støtter målsettingen om å legge grunnlag for «to levedyktige stater» i Sør-Sudan og Sudan, sier Gadgil.

– I hvilken grad blir UD orientert om det som foregår bak kulissene?

– Norge har god dialog med Den afrikanske unionen, Sudan og Sør-Sudan. Det er ikke Norges rolle å styre

arbeidet AU gjør. Men kontakten med partene og AU gir oss informasjon og vurderinger som har vært viktige for oss i vår politikktutforming, for å støtte opp under forhandlingene og målet om en politisk løsning. Vi har selvfølgelig også en tett dialog med de norske ressurspersonene, sier statssekretæren. ■

Sudan-meglerne

Teamet av norske oljeeksperter som gir råd til Den afrikanske unionen om Sudan og Sør-Sudan består av:

■ Sivilingeniør **Anders Hannevik**, tidligere norsk «oljeutsending» for Utenriksdepartementet, i Suda.

■ Advokat **Christian Fredrik Michelet**, partner og styreleder advokatfirmaet Arntzen de Besche, nesten 30 års erfaring fra norsk og internasjonal olje- og energivirksomhet.

■ Ekspert på oljeforvaltning **Gunnar Gjerde**, tidligere ekspedisjonssjef i Olje- og energidepartementet.

■ Sivilingeniør **Jørgen Klev** fra Econ Pöyry.

■ Advokat **Ziv Bødtker** fra Arntzen de Besches olje- og energigruppe, lang fartstid fra Utenriksdepartementet med spesialisering innen internasjonal rett og politikk.

Tidligere har advokatfirmaet Arntzen de Besche gitt råd til Zambia om hvordan landet kunne få mer skattepenger ut av gruveselskapene i landet.

De siste årene har deres jurister og rådgivere også hatt flere andre oppdrag i Sudan og Sør-Sudan så vel som i en rekke andre olje- og energiproduerende land.

USA og Europa kutter, Norge holder stand

Mens gjeldskrise herjer i de vestlige landene faller bistanden for første gang på femten år, viser en ny rapport. **Av Even Tømte**

LIVREIMER STRAMMES og sparekniver slipes i USA og Europa. Tall fra Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) viser at medlemslandene ga nesten 3 prosent mindre i bistand i 2011 enn året før.

Det er første gang bistanden faller siden 1997, om man ser bort fra nedgang i ekstraordinære gjeldsslettetiltak.

Bekymret

OECDs generalsekretær Angel Gurría uttrykker «stor bekymring» over kuttene.

– Nedgangen i bistand kommer på et tidspunkt da utviklingsland har blitt rammet av ringvirkningene av krisa og ville hatt stor bruk for bistanden, sier han.

Den offisielle bistanden beløp seg til drøyt 135 milliarder dollar (775 milliarder kroner) i fjor. I tillegg har land som ikke er medlem av OECD, som Kina, India og Sør-Afrika, gjort seg mer stadig mer bemerket som bistandsgivere.

USA, den klart største bistandsgiveren, kuttet bistanden med 0,9 prosent i fjor.

Langt fra målet

Medlemslandene i EU har forpliktet seg til å bidra med 0,7 prosent av brutto nasjonalinntekt i bistand innen 2015. Bare Danmark, Sverige, Luxemburg og Nederland har så langt nådd målet. Samlet gir OECD-landene bare 0,32 prosent av nasjonalinntekten i bistand.

– De europeiske landene kutter i bistanden raskere enn økonomiene

deres krymper. Europa kan være på vei inn i en periode med innstramning, der de trekker tilbake støtte til millioner av fattige i utviklingsland, sier Olivier Conso, leder for den europeiske NGO-alliansen Concord.

De to kriserammede landene Hellas og Spania kuttet med henholdsvis 39 og 32 prosent fra 2010 til 2011.

Jeremy Hobbs, leder for Oxfam International, kaller kuttene i USA og Europa en «global skandale».

– Rike land bruker den økonomiske krisa som en unnskyldning til å snu ryggen til de fattigste i verden. De viste at de kunne finne store summer for å redde bankene, men med noen få unntak er de ikke i stand til å finne langt mindre summer til de fattige, uttaler Hobbs.

Vil ha høyt nivå

Norges nye utviklingsminister Heikki Holmås sier i en kommentar til tallene «at Norge har sitt på det tørre».

– Det er viktig for oss i den rødgrønne regjeringa å holde bistanden på et høyt nivå. Samtidig skal bistandskronene virke og bidra til utvikling. Vi er et av få land i verden som holder fast på å gi så mye som én prosent av alt landet tjener til bistand og utvikling. Det gjør vi, til tross for finanskrisa, sier den norske utviklingsministeren.

Samtidig sier han at tallene kan være misvisende fra ett år til et annet fordi OECD regner alt i dollar. Ifølge OECDs tall falt bistanden fra Norge med 8,3 prosent i fjor, mens bistand målt i kroner lå på samme nivå som året før. ■

even.tomte@gmail.com



Utdanning i fattige land er blant de områder som kan bli skadelidende når vestlige bistandsgivere kutter i sine budsjetter. Bildet er fra en skole i Nepal. FOTO: KEN OPPRANN

Dyr mat rammer ver

Høye matpriser de siste årene gjør at verden ligger an til ikke å innfri flere av FNs tusenårsmål for utvikling. **Av Even Tømte**

Det er særlig tusenårsmålene knyttet til mat, ernæring, barnedødelighet og mødrehelse som ser ut til å være uopnåelige innen fristen i 2015.

Det går fram av rapporten *Global Monitoring Report 2012*, som er laget i fellesskap av Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken.

Ifølge rapporten er det gjort store framskritt for noen av tusenårsmålene. Den ekstreme fattigdommen er allerede halvert, og målet om tilgang til rent drikkevann er også innfridd, flere år før fristen i 2015. Målene for utdanning og andelen jenter og gutter i skolen ser også ut til å være innen rekkevidde.

Barn og mødre

Når det gjelder utviklingen for barne- og mødredødelighet står det derimot langt dårligere til. Ikke i noen region ligger verden an til å innfri målene som Norge og statsminister Jens Stoltenberg har engasjert seg spesielt for. Bare en tredjedel av den forespeilede reduksjonen i mødredødelighet er oppnådd, og bare halvparten av reduksjonen i barnedødelighet.

– Høye og ustabile matpriser lover ikke godt for mange av tusenårsmålene. De undergraver kjøpekraften og hindrer millioner av mennesker fra å unnsnippe fattigdom og sult. I tillegg har de en langsiktig negativ innvirkning på helse og utdanning, sier Verdensbankens sjeføkonom Justin Yifu Lin.

Han beskriver ernæring som «et av de glemte tusenårsmålene» og mener man det må være en viktig prioritering å håndtere prissvingninger.

Mens de fleste mellominntektsland ligger godt an i å nå målene, henger lavinntektslandene etter.

Ustabile priser

– Det er helt uakseptabelt at en milliard mennesker sulter samtidig som

det ikke er mangel på mat i verden, sier Ruth Haug, professor ved Universitetet for miljø- og biovitenskap.

Matprisene har svingt kraftig de siste årene. Prisene nådde en topp i 2008 før de falt etter finanskrisen, deretter steg de til en ny topp i 2010-2011.

Bak de kraftige prisøkningene ligger blant annet en økt etterspørsel som følge av kraftig økonomisk vekst. Samtidig har etterspørselen etter biodrivstoff ført til ytterligere prispress, gjødsel har blitt dyrere, og været er mindre stabilt. Spekulasjon fyrer opp under prissvingningene, mindre kornlagre gjør at prisene opplever større sjokk når produksjonen ikke blir som planlagt.

– Det er veldig bra at IMF og Verdensbanken skaper oppmerksomhet rundt dette. Men bare å gjenta markedsliberalistiske løsninger tror jeg ikke vil fungere. Det er kanskje i overensstemmelse med lærebøker i økonomi, men ikke nødvendigvis med landenes handlingsmønstre. Jeg skulle ønske det hadde blitt problematisert mer, sier UMB-professoren. Rapporten fra IMF og Verdensbanken anbefaler politikk som stimulerer jordbruksproduksjonen og styrker sosiale sikkerhetsnett. Samtidig mener den at handel er viktig for å bedre tilgangen til markeder og redusere prissvingninger.

– En annen måte å tilnærme seg dette på er at staten spiller en større rolle i forhold til oppkjøp og priskontroll. Det er noe Verdensbanken og IMF ikke anbefaler, men matkrisa i 2008 lærte mange land at man trenger en sterkere nasjonal styring av matsikkerheten. Det viste seg å være for risikabelt å stole på det internasjonale markedet, sier Haug.

Mindre bistand

Verdensbank-økonom Jos Verbeek, som har skrevet rapporten, sier at befolkningsvekst og fortsatt høye matpriser gjør det vanskelig å håndtere situasjonen. Samtidig viser ferske tall at bistanden fra OECD-landene gikk ned i fjor, for første gang på femten år.

– Ifølge våre prognoser vil anslagsvis 1,02 milliarder mennesker fremdeles leve i ekstrem fattigdom i 2015. Vi må åpenbart finne nye måter å hjelpe hvis vi skal bedre matsikkerheten og ernæringen for de fattigste og mest sårbare, sier Verbeek. ■

«Det er veldig bra at IMF og Verdensbanken skaper oppmerksomhet rundt dette. Men bare å gjenta markedsliberalistiske løsninger tror jeg ikke vil fungere.»

Ruth Haug, UMB-professor



Justin Lin, sjeføkonom i Verdensbanken.

FOTO: VERDENSBANKEN

Les mer på nett

Global Monitoring Report 2012: Food Prices, Nutrition, and the Millennium Development Goals

Indisk grønnsakshandler i Mumbai, der matprisene steg med åtte prosent i mars.

FOTO: NTB SCANPIX



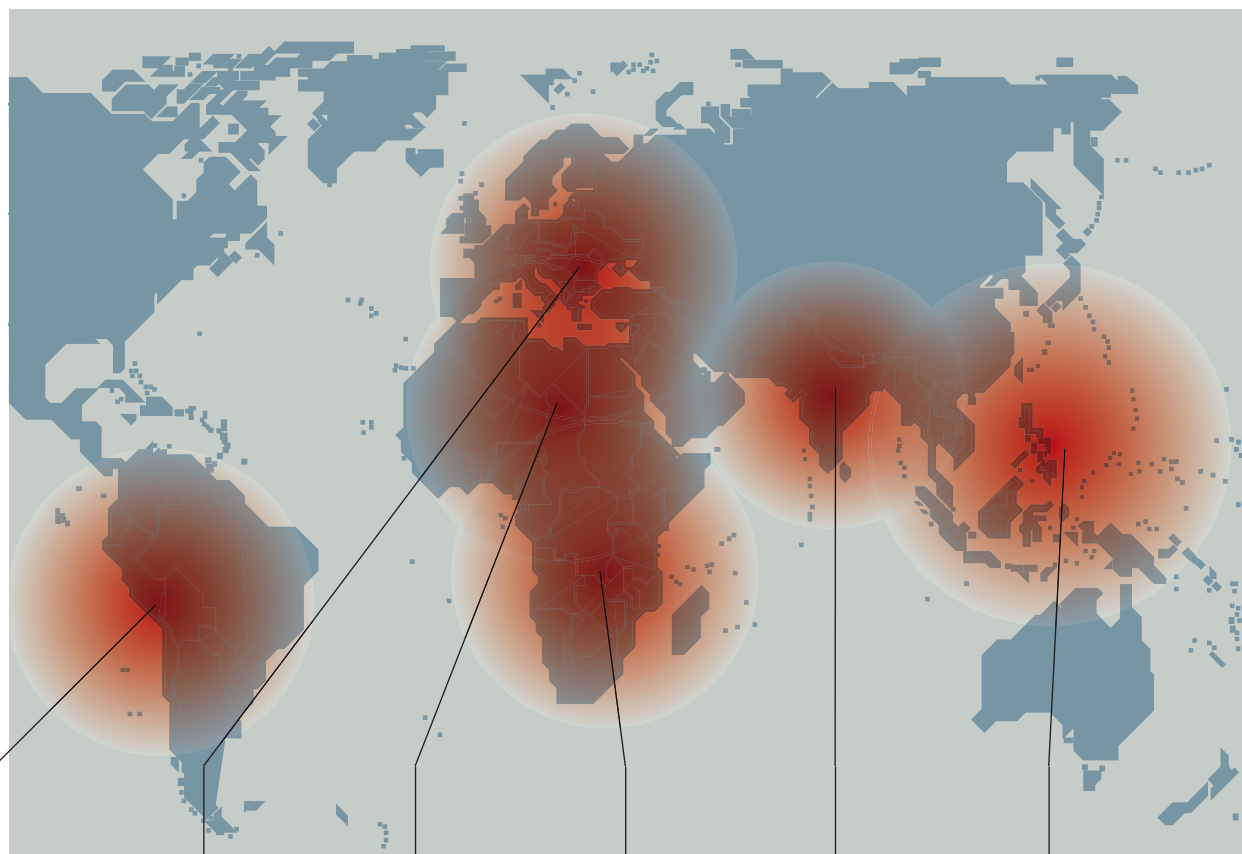
Tusenårs-målene

Tusenårsmålene er FNs oppskrift på å bekjempe fattigdom. Målene ble vedtatt på tusenårstoppmøtet i 2000 og skal etter planen være innfridd i 2015.

De består av åtte hovedmål (med 18 delmål og 48 indikatorer):

1. Utryddelse av ekstrem fattigdom og sult
2. Oppnå universell tilgang til grunnskoleutdanning
3. Fremme likestilling og styrke kvinners posisjon
4. Redusere barnedødelighet
5. Bedre mødres helse
6. Bekjempe hiv/aids, malaria og andre sykdommer
7. Sikre miljømessig bærekraft
8. Utvikle et globalt partnerskap for utvikling

dens fattige



Latin-Amerika og Karibia:

Målene om fattigdom, grunnutdanning, likestilling og tilgang til drikkevann er nådd. Regionen gjør gode framskritt mot målet om barnedødelighet, men ikke mødre-dødelighet.

Europa og Sentral-Asia:

Har nådd målene om fattigdom og tilgang til drikkevann, og ligger an til å nå målene om universell grunnutdanning og likestilling. Derimot må det gjøres mer for å bedre mødrehel-sen og tilgangen til sanitering.

Midtøsten og Nord-Afrika:

Målene om fattigdom og saniering er nådd, og regionen gjør raske framskritt mot universell grunnutdanning og målet om likestilling. Målene om drikkevann og redusert mødre-dødelighet står det derimot verre til med.

Afrika sør for Sahara:

Henger etter på de fleste av tusenårsmålene. Selv om regionen er mer enn 60 prosent på vei mot målene om likestilling, grunnutdanning, drikkevann og fattigdom, står det verre til de helse-relaterte målene, særlig mødre-dødelighet.

Sør-Asia:

Målet om drikkevann er nådd, og regionen ligger an til å fjerne skjevfordeling mellom kjønnene i grunn- og videregående utdanning innen 2015. Det er gjort framskritt om målet om grunnutdanning, og i noe mindre grad om fattigdom. Derimot er det gjort små framskritt mot målene om barne- og mødre-dødelighet og tilgang til sanitering.

Øst-Asia og Stillehavs-området:

Målene om fattigdom, likestilling og tilgang til drikkevann og sanitering er nådd. Det er gjort betydelige framskritt for grunnskoleutdanning, og målet burde være oppnåelig innen 2015. Barne- og mødre-dødelighet er målene som henger lengst etter.



Tørket hvete i den nord-indiske byen Chandigarh. FOTO: NTB SCANPIX

– Norge stiller for svake krav

Norge er for lite villig til å stille krav til sine bistandsmottakere, mener utenrikskomiteens leder, Ine Eriksen Søreide. – Når fremskrittene uteblir eller utviklingen går i feil retning, får det ikke konsekvenser. Det gjelder særlig på områder som menneskerettigheter og godt styresett, sier hun.

Av Gunnar Zachrisen

Høyres profilerte utenrikspolitiker trekker fram Etiopia som et aktuelt eksempel på politisk unnfalhet fra den rødgrønne regjeringens side. Tidligere i år tok hun igjen saken opp i en interpellasjon i Stortinget.

– Det er påfallende hvordan Norge lar være å påtale grove overgrep. I en situasjon med en dramatisk forverring av menneskerettighetssituasjonen, der fornuften skulle tilsi at man heller reduserer sitt samarbeid med regimet, velger regjeringen å tredoble den norske bistanden, sier Eriksen Søreide som Aftenposten nylig omtalte som Norges kommende utenriksminister.

Hun viser til at Utenriksdepartementets politiske ledelse for et par måneder siden bebudet at bistanden til den etiopiske stat skulle økes med 350 millioner kroner over en femårsperiode.

Kraftig økning

Under klimaforhandlingene i Durban i desember underskrev daværende miljø- og utviklingsminister Erik Solheim (SV) en avtale med statsminister Meles Zenawi i Etiopia om å gi opp til 350 millioner norske kroner i året til skogbruk, energi- og landbruksprosjekter.

Fra før ligger Etiopia inne med rundt 200 mill. kroner over bistandsbudsjettet, men bare en liten del av dette er bistand via myndighetene. Den nye avtalen innebærer dermed en mangedobling av stat-til-stat-samarbeidet med landet. Økningen i norsk Etiopia-bistand kommer i en situasjon der Sverige nylig har kuttet i sin bistand til landet – med henvisning til bekymring for menneskerettighetene i landet.

<<Diktator>>

Eriksen Søreide karakteriserer Etiopias mangeårige statsminister Meles

Zenawi som «en utkrøpen diktator». Utenrikskomiteens leder mener regimet i Addis bruker landets strategiske posisjon og størelse – og FNs opptatthet av tusenårsmålene – for alt det er verdt. Hensikten er å presse fram samarbeid og unngå kritikk fra vestlige land.

– Det siste året har vi sett at menneskerettighetssituasjonen er blitt dramatisk mye verre. Vi har sett at anti-terrorlover brukes mot opposisjonelle og at kritiske journalister blir bragt til taushet, sier hun.

Høyre-politikeren reagerer på at Norges daværende miljø- og utviklingsminister Erik Solheim i Stortinget argumenterte med økonomisk vekst, framskritt i arbeidet for tusenårsmålene og troverdige lavkarbonplaner som begrunnelse for opptrapping av norsk bistand til landet.

– Vi må kunne forvente et mer konsekvent forsvar for menneskerettighetene og at det stilles klare betingelser for norsk bistand, sier hun.

Mer til skole

Men ingen må mistenke den rettighetsfokuserte Høyre-politikeren for å være en motstander av bistand. Hun mener at vi har en moralsk plikt til å bidra. Hun mener også det meste av norsk bistand brukes fornuftig og har bidratt til framskritt og resultater i fattige land.

Ifølge Eriksen Søreide er det to områder der bistanden særlig har bidratt til resultater – helse og ut-

«Dagens bistand er altfor spredt. Vi må konsentrere bistanden mye mer tematisk og geografisk»



– Vi må kunne forvente at Norge har et konsekvent forsvar for menneskerettighetene og at det stilles klare betingelser for norsk bistand, sier utenrikskomiteens leder Ine Eriksen Søreide fra Høyre.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

danning. – Dette er tradisjonelle satsingsområder for Norge og der vi, sammen med andre, gjennom langsiktig satsing har bidratt til å heve utdanningsnivået og bedre folks tilgang til helse, sier hun.

Høyre-politikeren vil endatil bruke mer penger på sosial sektor. – Vi er bekymret over at støtten til utdanning i Afrika har blitt redusert over flere år. Høyre ønsker å bruke mer på utdanning i de fattigste landene. Et godt utdanningsnivå er ekstremt viktig. Det er nærmest en forutsetning for å kunne nå en rekke andre utviklingsmål, sier hun.

Uprioritert

– Har den stadige veksten i bistandsbudsjettene vært skadelig for effektiviteten i bistanden? Trenger vi snart en fremskrittspartist som utviklingsminister, som kan rydde opp litt?

– Jeg tror det ville hjelpe veldig godt med en fra Høyre og! For det er behov for å gjøre noe. Slik det har fått utvikle seg gjennom en årrekke, med stadig økende budsjetter, har det påvirket viljen til å foreta sterkere prioriteringer. Og det har vært en manglende vilje og evne til å dokumentere resultatene av det man holder på med.

– Dagens bistand er altfor spredt. Vi i Høyre vil konsentrere bistanden mye mer tematisk og geografisk, i likhet med det en rekke andre land

Virker bistanden?

I år er det 60 år siden starten på det norske statlige bistanden og 50 år siden etableringen av Norsk Utviklingshjelp, Norads forløper. I jubileumsåret 2012 vil vi i hvert nummer be sentrale personer i bistandsmiljøet å reflektere rundt bistandens resultater, problemer og utfordringer.

■ Nr. 1-2012: Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp.

■ Nr. 2-2012: Nora Ingdal, Nordic Consulting Group.

■ Nr. 3-2012: Asbjørn Eidhammer, norsk ambassadør.

■ Nr. 4-2012: Ine Eriksen Søreide, utenrikskomiteens leder.

gjør. I dag har Norge bistand til 114 land. Vi klarer ikke å være tilstede som en konstruktiv og viktig partner i så mange land. Det er behov for å redusere antallet land og antallet temaer. På den måten kan vi få mer effektiv fattigdomsbekjempelse ut av hver krone med bistand. Det skylder vi de det angår. Utviklingspolitikken er jo ikke til for vår egen del.

– Da vi ved siste budsjettbehandling foreslo å bruke cirka en milliard kroner mindre enn regjeringens 28 milliarder, ble vi møtt med argu-



menter fra regjeringenspartiene om at vi ville «rasere bistanden». Dette er selvfølgelig bare tull, og vi må kunne ha en opplyst debatt uten å bli møtt med slike argumenter. Vi foreslo altså et bevilgningsnivå i år som ligger høyt over det regjeringen for få år siden omtalte som en «historisk satsning». Det grunnleggende spørsmålet for Høyre vil alltid være om vi bruker pengene på en måte som løfter mennesker varig ut av fattigdom og gir utviklingseffekt.

Må tåle kritisk blikk

– Når Norge er til stede i 114 land er det først og fremst fordi det finnes norske ikke-stallige organisasjoner som har valgt å etablere seg der. Blir det ikke galt å overstyre ikke-stallige organisasjoner?

– Bistands- og utviklingspolitikken er heller ikke til for de norske organisasjonene sin skyld. Hvis man kan gjøre jobben bedre på andre måter, så må man være åpen for det. Jeg har generelt et godt inntrykk av organisasjonene. Mange norske organisasjoner har lang erfaring, stor lokalkunnskap og god lokal standing i mange land, for eksempel i deler av Afrika og i Afghanistan. Men når de mottar store offentlige midler, må de må også være en del av debatten om en mest mulig konstruktiv og kritisk bruk av midlene.

– Har Stortinget for lite parlamentarisk kontroll og for lite enga-

sjement til å kunne utøve en god nok kontroll?

– Vi har ulike måter å kontrollere bistanden. Bruk av Riksrevisjonen til å foreta både årlige gjennomganger av forvaltningen og særlige kontroller er et viktig verktøy. Disse tas opp til bred debatt i Stortinget. Samtidig har kontrollkomiteen en rolle, blant annet en mulighet til å arrangere høringer. Dessuten har vi årlige budsjettdebatter, samt interpellasjoner, spørretime og skriftlige spørsmål til statsrådene. Mitt inntrykk er at vi har et storting som er relativt engasjert og interessert på dette området.

Full åpenhet

– Men får Stortinget og norsk offentlighet i dag tilstrekkelig informasjon?

– For Stortingets del er det et problem at dagens bistandsbudsjett presenteres på en altfor uoversiktlig måte. Det ligger store summer inne i store sekkeposter som det er vanskelig å holde oversikt over. Vi har bedt om at dette gjøres på en annen måte, og fremmet flere forslag om åpenhet i utviklingspolitikken.

– Jeg mener at folk må settes bedre i stand til å kunne følge pengene i hvert enkelt program og prosjekt. Det britiske DFID gjør et arbeid på dette området nå. Målet er at hvem som helst skal kunne logge seg på og følge med på pengebruken. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Kommentar Eva Bratholm



Kampen for doen

«CUT THE CRAP. Ingen oppfinnelse har reddet flere liv enn toalettet. Milliarder mangler et.» Slik presenterer kampanjen *Verdens Toaletttdag* seg på sin hjemmeside. Det er 2,6 milliarder mennesker i verden som mangler et avtrede. Konsekvensene er enorme.

Toalett mangler er verdens største årsak til infeksjoner. Hvert 20. sekund dør et barn av sykdommer grunnet dårlige sanitære forhold. Det er et grusomt faktum. Likevel er ikke kampen for doen den mest spektakulære innenfor internasjonal bistand og veldedighet. Det er lettere å vekke følelser for natur, rent vann og friske barn, enn å få bygd ut dasser. Hvem vil gå med et lite jakkemerke med en do på?

Men det blir ikke rent vann og friske barn uten at verdens overveldende sanitærproblem løses. Det dreier seg dessuten om mer enn sykdom og død. Toaletter dreier seg også om verdighet og om sikkerhet. Kvinner som må ut til et gjemt sted i ly av mørket er utsatt for angrep og voldtekt. Jenter slutter på skolen når de kommer i puberteten dersom det ikke finnes et sikkert toalett.

DOBESØK er ikke noe man gjerne snakker om. Det er veldig privat og får lett et komisk skjær. Nå har kampanjen *Verdens Toaletttdag* tenkt å endre denne oppfatningen. De snakker om nødvendigheten av å «prate dritt» om denne viktige saken og «skape en stank» for å øke bevisstheten om verdens sanitærproblem.

Det gjøres mye. Det arrangeres toalettkonferanser hvor forskere og designere møtes for å drøfte nye og billige do-løsninger. Alt fra enkle latriner, kompostering til teknisk avanserte nyvinninger.

Water Supply & Sanitation Collaborative Council driver slikt arbeid. De har også samlet inn personlige historier om menneskers opplevelser med sanitære forbedringer. Via FN's utviklingsprogram gjengir de Asmins historie fra landsbyen Kutta Uttar i Bangladesh.

ASMIN FORTELLER at hun og familien pleide å gjøre fra seg bak kjøkkenet. De var vant til det, men det sjenerte dem at det alltid var fluer rundt maten og at de stadig var syke.

Asmin giftet seg og fikk en sønn. Etter hvert lærte hun om hygiene og nødvendigheten av en latrine, men det var ikke penger til å bygge noe slikt. Da sønnen hennes ble alvorlig syk av diaré, tok hun opp med mannen tanken om et avtrede. Resolutt solgte de hennes bryllupsoppgave, et tungt sølvarmbånd og skaffet penger til en latrine.

Asmin sier at latrinen ikke bare hjalp familiens helse, den var også en sosial suksess. Den økte familien sosial anseelse i landsbyen betydelig.

Verdens Toaletttdag er 19. november. Det kan prates mye dritt og skapes mye stank før det.

Eva Bratholm er kommunikasjonsdirektør i Norad.



Den tibetanske flyktninggutten Tenzin Ngodup nyter dofred på barnehjemmet i Dharmasala i India. FOTO: SCANPIX/AP/ASHWINI BHATIA

Økonomi

I det afrikanske landet Niger har kun to prosent av befolkningen tilgang til bankkonto.
Les mer nedenfor



Ingen bevis for at mikrofinans virker

Britiske forskere finner ingen bevis for at mikrofinans har positive virkninger. Strømmestiftelsen mener likevel at praksis fra grasrota i utviklingsland forteller en helt annen historie.

Av Hanna Schanke

Det er ikke klart under hvilke omstendigheter, og for hvem, mikrofinans faktisk har en positiv effekt, konkluderer rapporten som er finansiert av det britiske utviklingsdepartementet (DFID).

Forfatterne tar for seg brorparten av forskningen på mikrofinans som er gjort de siste årene, og er kritiske både til metodebruk og datagrunnlag.

Lite systematisk

Tross interessen og ressursene som investeres, har det blitt gjort få omfattende undersøkelser av de konkrete virkningene av mikrofinans. Både tilhengere og kritikere baserer seg i stor grad på anekdoter, mener rapportforfatterne.

De finner ikke tydelige effekter verken på myndiggjøring av kvinner eller andre velferdsindikatorer.

Men mangelen på tydelige resultater vekker ikke stor bekymring blant norske mikrofinansorganisasjoner. – Det forskning kan fortelle oss er svært nyttig. Men vi som stiller med dette til hverdags ser hvilken positiv effekt tilbud på rimelige finansielle tjenester kan ha, sier Titus Tenga, internasjonal direktør i Stømeestiftelsen.

Strømmestiftelsens representant har mer tiltro til organisasjonens egne observasjoner fra felten enn forskningsarbeider.

Eksploderte i 2006

Oppmerksomheten rundt tiltak for å sikre fattige mennesker tilgang til lån og kreditt eksploderte i 2006, da lederen av Grameen Bank, Mohammad Yunus, ble tildelt Nobels Fredspris. Blant bistandsorganisasjonene er det enighet om at dette kan ha hatt uheldige konsekvenser.

– Det har til tider virket som om noen har forventet at mikrofinans er løsningen med stor L. Men mikrofinans alene kan ikke løse verdens fattigdomsproblem, sier Moira Eknes, seniorrådgiver i Care.

Andreas Andersen, daglig leder i Misjonsalliansens mikrofinansselskap, understreker at den plutselig økningen i oppmerksomhet og ensretting av fokus ikke bare gjelder mikrofinans.

– Dette er en kritikk som kan rettes mot alt bistandsarbeid. Men det finnes ingen «quick fix», mener han.

Stjeler mediefokus

Fokuset har allikevel ikke ført til at mikrofinans får mer støtte enn fortjent, mener organisasjonene. – Mikrofinans har fått for stor medieoppmerksomhet og kan dermed ha skjovet andre bistandsformer fra mediebildet. Men det betyr ikke at de har blitt skjovet ut av bistandsbudsjettet, sier Andersen.

Han ser likevel en mulig fare for at organisasjonene lar sine prioriteringer bli styrt av bistandsbudsjettet. – Vi er skeptiske til «moter og trender» innenfor bistand. Skulle vi hoppet av og på trendene i takt med prioriteringene i bistandsbudsjettene, hadde vi neppe oppnådd så gode resultater som vi i dag kan vise til, sier Andersen.

Nye bedrifter ikke viktigst

Da Yunus fikk nobelprisen var særlig potensialet for lokale gründere i mediernes søkelys. Men flere kritikere har påpekt at mikrokreditt har bidratt til få bærekraftige bedrifter.

Mulighetene for å bruke mikrokreditt til å opprette og drive næringsvirksomhet er i utgangspunktet overvurdert, mener flere av organisasjonene. Samtidig vektlegger de at andre posi-

Har Grameen Banks kvinnelige låntakere i Bangladesh fått et nytt og bedre liv på grunn av mikrofinans? En ny studie fra Verdensbanken finner ingen tydelige effekter på myndiggjøring av kvinner.

FOTO: GMB AKASH



Les mer på nett

Verdensbanken har gitt ut rapporten «Measuring Financial Inclusion. The Global Findex Database», en oversikt over tilgangen til finanstjenester.

Les mer på nett

Det britiske utviklingsdepartementet (DFID) har finansiert rapporten «What is the evidence of the impact of micro-finance on the well-being of poor people?», en gjennomgang av resultatene av eksisterende forskning på effekten av mikrofinans

tive effekter av mikrolån kan være vel så viktige.

– Vi ser ikke så mange eksempler på at mikrovirksomheter utvikler seg til større formelle bedrifter, men mikrolån gjør folk bedre i stand til å håndtere sin fattigdom, sier seniorforvalter Marianne Halvorsen i Norfund.

Eknes i Care sier seg enig. – Muligheten til å ta opp små lån og investere i næringsvirksomhet kommer gjerne på tredje plass av effektene for låntakerne, mener hun.

Kundenes behov

Andersen i Misjonsalliansen advarer mot å se dette som en svakhet ved dagens utlånspraksis.

– Vi ønsker ikke å gradere viktighet. Det er viktig at aktørene bak mikrofinans-institusjonene setter kundenes behov i sentrum, ikke eiernes, understreker han.

Nettopp for å imøtekomme mikrofinans kunder, må kostnadene på lån, sparing, kreditt og forsikring holdes

nede, framholder de britiske forskerne. Dette er utfordrende i samfunn med dårlig eller manglende infrastruktur, og der de færreste har formell sikkerhet. Disse svakhetene har ført til høye kostnader, understreker de.

– Vi er enige i at det høye rentenivået er et problem, sier Halvorsen i Norfund. Det skyldes høye driftskostnader som følge av mange små låntakere og mange filialer.

Såkalte «mobile penger» er en av de potensielle løsningene på denne utfordringen. Kenya er et foregangslandene på dette området, der folk uten tilgang til ordinære bankfilialer nå kan overføre penger via mobiltelefoner.

En like vesentlig barriere er mangelen på kunnskap, mener Eknes. – Care er opptatt av at våre spare- og lånegrupper skal ha nødvendig informasjon, evne og kunnskap til å vurdere og forhandle betingelser med formelle mikrofinansinstitusjoner – i den grad de selv mener de har behov for slike tjenester, understreker hun. ■

■ ØST-ASIA

Mer pupp, takk!

Færre kvinner i Øst-Asia ammer. I Thailand velger så få som fem prosent av alle mødre å amme. I Vietnam er tallet ti prosent og i Kina 25 prosent. Unicefs talskvinne France Begin mener utviklingen er «skremmende». Hun peker på årsaker som at flere kvinner deltar i arbeidslivet kombinert med «aggressiv» markedsføring av morsmelkserstatning.

■ FORANDRING

Evne til endring

Chile, Tunisia og Taiwan er landene som står best rustet til å omfavne endringer, mens Zimbabwe, Mosambik og Bolivia havner på bunn i en måling av 60 ikke-vestlige land. Change Readiness-indeksen ser på sosiale faktorer, godt styresett og økonomiske betingelser for å vurdere landenes evne til å håndtere endringer.



Mikrolån gjør folk bedre i stand til å håndtere sin fattigdom»

Marianne Halvorsen,
seniorforvalter
i Norfund.

Mikrofinans

■ Mikrofinans er en samlebetegnelse på finansielle tjenester (lån, kreditt, sparing og forsikring) som blir tilbudt mennesker som ikke ellers ville hatt tilgang til disse tjenestene.

■ Ettersom kundene ikke har sikkerheten som kreves for å få lån eller forsikring hos kommersielle aktører, baserer mikrofinans seg ofte på at kundene går sammen i grupper for å sikre nødvendig tillit.

■ Kvinner blir ofte prioritert, ettersom man tror at tilbud til kvinner har større positiv effekt for familien og samfunnet forøvrig.

■ Organisasjoner som driver med mikrofinans i Norge er blant annet Care, Strømme-stiftelsen, Det norske mikrofinansinitiativet og Misjonsalliansen.

Halvparten er uten bankkonto

I det afrikanske landet Niger har kun to prosent av befolkningen tilgang til bankkonto, mot 100 prosent i de nordiske landene. **Av Hanna Schanke**

VERDENSBANKEN SATSER NÅ STORT for å kartlegge årsakene til ulikheten. Halvparten av verdens befolkning mangler tilgang til finansielle institusjoner, viser data samlet inn av Verdensbanken.

Uten denne tilgangen har de få muligheter til å spare, ta opp lån og forsikre seg selv og sin eiendom. Dermed er det vanskelig å investere i skolegang, betale for medisiner og unngå de alvorligste konsekvensene av tørke, flom og tyveri. Slik bidrar manglende

kontortilgang til at fattigdom og ulikhet opprettholdes. For å kartlegge omfanget og årsakene til manglende tilgang til lån og kreditt opprettet Verdensbanken nylig databasen «Global Financial Inclusion Index», populært kalt «Global Findex».

Mer enn 15 000 individer i 148 land har blitt intervjuet om barrierene for å opprette konto og kjøpe forsikring. Resultatene viser at større innsats er nødvendig, både fra nasjonale politikere og fra bistandsorganisasjonene.



grunnen til at jeg ikke har opprettet bankkonto er mangelen på penger til å sette på den»

Databasen gjør at innsatsen lettere kan evalueres, ettersom nye tall skal samles inn hvert tredje år.

Enorme ulikheter

Forskjellene i kontotilgang mellom land er, ikke uventet, enorme. I hver sin ende av skalaen er de nordiske land og sentral-Afrika. Mens alle, altså 100 prosent, av voksne innbyggere i Danmark og Finland bruker bankkonto, er tilsvarende tall for Niger og Den sentralafrikanske republikk henholdsvis to og tre prosents dekning. Kun fem av ti innbyggere har tilgang til bankkonto i utviklingslandene, mot hele ni av ti i industrilandene.

Samtidig er forskjellene mellom de som bruker finansielle tjenester større i utviklingsland. Lavt utdannede, kvin-

ner og fattige er kommer dårligst ut. Disse gruppene har lavere tilgang både fordi det generelt er dårlig dekning i landene der de bor, og fordi de tilhører lavstatusgrupper.

Hindringene som ligger i veien for tilgang til spare-, låne- og forsikringsløsninger er mange. Flesteparten nevner likevel de samme tre: *høye kostnader ved opprettelse og bruk av konto, lange avstander til nærmeste filial og omfattende krav til dokumentasjon.* Mikrofinans og nye «mobile løsninger» kan bidra til å løse alle tre.

Den viktigste årsaken er det imidlertid vanskeligere å gjøre noe med.

– Den viktigste grunnen til at jeg ikke har opprettet bankkonto er mangelen på penger til å sette på den, sier en av tre spurte, ifølge rapporten. ■

Det er under 1000 dager til FNs tusenårs-
mål om fattigdomsreduksjon skal
være innfridd. **Se kronikken nedenfor**



Meninger

Debatt:

Anerkjenn kvinners rett til land

Av **Randi Kaarhus**

INVESTERINGER i Afrikas land- og naturressurser seiler opp som et viktig tema i utviklingsdebatten. Samtidig er både miljøorganisasjoner og bistandsforvaltning opptatt av hvordan folk på landsbygda kan få inntekter fra prosjekter (som REDD+) hvor bevaring av skog eller nye skogplantasjer kan bidra til reduserte klimagassutslipp. I denne sammenheng aktualiseres også fordelings- og likestillingspolitikk.

For et par år siden arrangerte U-landsseminaret ved Universitetet i

Oslo et møte om «land-grabbing» med representanter for selskapet Green Resources og norsk UD. Begge parter var skjønt enige om at når det gjaldt kvinners landrettigheter «forholdt de seg til lokale myndigheter». Til spørsmål om i hvilken grad myndighetspersoner i realiteten re-

«Land har på flere måter blitt et brennende tema.»

presenterte kvinners landrettigheter, var de også enige; dette var spørsmål utenfor deres interesse eller ansvarsområde. Mitt argument her er at dette holder ikke lenger!

Eksterne investeringer i land, både i storskala jordbruk og skogplanting, krever fra investorenes side relativt klart definerte legale motparter. Det vil si at det er noen som rettmessig eier jorda, som kan representere lokalbefolkningen eller forhandle på deres vegne om nye prosjekter og investeringer.

I Nord-Mosambik hvor norske in-



Randi Kaarhus er forsker ved Institutt for internasjonale miljø- og utviklingsstudier (Noragric), UMB

vestorer har satsset både på kommersielt landbruk og på skogprosjekter med potensielle klimagevinster (se Bistandsaktuelt 2/2012), er det komplekse landrettigheter og mangel på formalisering. En ny NORAD-rapport viser at det er store utfordringer og mange uavklarte spørsmål rundt kvinners rettigheter ved landkonsesjoner i området.

I studien ble vi kjent med tilfeller der noen få lokale – mannlige – ledere har inngått avtaler og «forhandlet bort» rettigheter til store landområder på vegne av tusenvis av lokale kvin-

Kronikk:

Nye tusenårssmål for en ny tid

Av **Monica Sydgård**

OM UNDER 1000 DAGER skal FNs åtte tusenårssmål om fattigdomsreduksjon være innfridd. Like mange dager har vi på oss til å bli enige om hva som skal bli verdens nye utviklingsmål etter 2015. Debatten er allerede i full gang blant politikere, akademikere og i det sivile samfunn. Redd Barna mener at tusenårsmålene må erstattes av nye, ambisiøse målsetninger. Målene må svare på en av vår tids største globale utfordringer: At økonomisk vekst i dag følges av økende ulikheter, og ikke av like rettigheter for alle.

Svært mange land opplever i dag økonomisk vekst. Det er bra! Men forskning fra blant andre anerkjente Institute of Development Studies og FNs rapport om menneskelig utvikling viser at vekst har blitt fulgt av økende forskjeller i de fleste regioner. Ikke bare stiger inntektsforskjellene. Ulikhetene øker også i tilgang til grunnleggende velferdstjenester som helse og utdanning. Redd Barna har dokumentert hvordan forskjellen i barnedødelighet mellom rike og fattige stiger innad i mange land.

FRAMGANGEN I å nå FNs tusenårs-
mål om redusert fattigdom, tilgang
til grunnutdanning eller lavere bar-
nedødelighet har altså vært svært
skjev. De fattigste har ikke fått ta del
i velstandsveksten. Denne feilen må
ikke gjentas når nye utviklingsmål
utformes. Nye mål må sikre alles

rettigheter - også rettighetene til de
fattigste.

Vi har hørt en tidlig programerklæring fra utviklingsminister Heikki Holmås; Norges utviklingspolitikk skal fremme rettferdig fordeling og velferd for alle. Dette bør være utgangspunktet når Norge går inn i forhandlingene om de nye tusenårs-
mål. Han må også dra lærdom av styrker og svakheter ved de eksisterende tusenårs-
målene. Og for å sikre enighet om nye tusenårs-
mål som er relevante for en hel verden, må mellominntektslandene på banen.

FNs tusenårs-
mål spiller en viktig
rolle i å bedre levekårene til barn og
voksne verden over. De har kanalisert
politisk engasjement og økonomisk
satsning som har bidratt til å redusere
fattigdom. 38 flere millioner barn får
gå på skole. 4 millioner flere barn
overlever hvert år.

Innen 2015 skal verdenssamfunnet sammen ha innfridd tusenårs-
målene om å halvere andelen fattige
mennesker i verden. Alle barn skal
ha fått tilgang til grunnutdanning.
Barnedødeligheten skal ha gått ned
med to tredjedeler og ¾ færre kvin-
ner skal dø under svangerskap eller
fødsel. Alle mennesker, uansett hvor
i verden de bor, skal ha fått tilgang til
reproduktive helsetjenester.

DESSVERRE ER DET IKKE lenger real-
istisk å tro at alle tusenårs-
målene vil
være innfridd innen 2015. Bare for å nå
målet om redusert barnedødeligheten,



Monica Sydgård er leder for politikk og samfunn i Redd Barna

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til Tor Aksel Bolle toab@norad.no Maksimum 6000 tegn inkl. mellomrom



vil vi trenge rundt 230–290 milliarder kroner ekstra hvert år innen 2015 koplet med en massiv satsing på å sikre alle barn lik tilgang til helsetjenester.

En viktig grunn til at mange land ikke vil komme helt i mål innen 2015, er knyttet til en alvorlig mangel ved dagens tusenårs-
mål: de sikrer ikke rettighetene til de fattigste. Kritikkk kommer blant annet fra en av arkitektene bak FNs tusenårs-
mål, Jan Vandemoortele, som mener målene tar altfor lite hensyn til sosial rettferdighet og universelle rettigheter.

De gjeldende tusenårs-
målene er
gjennomsnittsmål. For å nå målene har flere land gjennomført de letteste tiltakene først. De har gitt utdanning til middelklassegutten i byen, men ikke til den fattige jenta på lands-
bygda. Ifølge en fersk studie gjort av Overseas Development Institute er

indikatorene for tusenårs-
målene kon-
sekvent dårligere for utsatte grupper i alle regioner. De fattigste og mest marginaliserte befolkningsgruppene står fremdeles uten utdanning, helse og andre grunnleggende rettigheter.

De nye tusenårs-
målene må ikke gå i samme fella. FN-landene må enes om målsetninger som sikrer like rettigheter og fordeling. Vi kan ikke leve med en utviklingsagenda som måler suksess i kraft av *hvor mange* som nås, uavhengig av *hvem* som nås. For å bidra til en slik enighet bør utviklingsminister Holmås mobilisere og engasjere mellominntektslandene der flertallet av verdens fattige i dag bor.

VERDEN I DAG ser helt annerledes ut enn da tusenårs-
målene ble formulert. I år 2000 bodde flertallet av verdens fattige i lavinntektsland. Verden var

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett KOMMENTAR

Utviklingsagenda på retur

Hvis en gryende avvikling av utviklingshjelp nå godtas i et land som Nederland, da har Europa virkelig snudd, skriver Nikolai Hegertun, prosjektveileder ved Oslosenteret.

ner – og menn. Kvinners rettigheter i disse tradisjonelt matrilinéære områdene har ikke engang vært tema for diskusjon. Investeringselskapene har begynt å plante trær innenfor «sine» områder, mens grupper innenfor lokalbefolkningen protesterer ved å sette fyr på nye plantefelt. Land har på flere måter blitt et brennende tema.

Store investorer – og givere – kan kanskje leve med et visst nivå av lokal konflikt så lenge de har nasjonale myndigheters støtte. Imens kan gode intensjoner bokstavelig talt gå opp i røyk; sammen med prinsippet «do no

harm». Det som er sikkert er at kvinners rettigheter i land overkjøres i de pågående prosessene. Mange hevder faktisk at kvinnene ikke har «reelle landrettigheter». Men realiteten i disse rettighetene oppdages kanskje først når kvinnene selv får sentrale roller og beslutningsmyndighet, både i formaliseringsprosesser og forhandlinger om landkonsesjoner. Her ligger det flere utfordringer både til givere og investorer. ■

Innlegget er forkortet. Les hele på www.bistandsaktuelt.no

nett KOMMENTAR

Kina er «en mann med to koner»

Kina er en nøkkelspillere i oljeindustrien i både Sudan og Sør-Sudan. Konflikten mellom de to landene har brakt Beijing inn i en situasjon de ikke liker, mener nettedaktør Jan Speed.

nett UTEKONTORET

Sahel – hvor er det?

Britt Celine Oldebråten i ADRA Norge har besøkt tørkerammede områder i Burkina Faso.

Debatt:

Egen standard i sør?

Av Astri Andresen og Gro Th. Lie

SOM ET BIDRAG til å løse globale utfordringer lanserte Norad i fjor høst NORHED: Norwegian Programme for Capacity Building in Higher Education and Research for Development. Intensjonen var å øke utdannings- og forskningskapasiteten i lav- og middelinntektsland.

Under utformingen av NORHED har det vært dragkamp om forholdet mellom høyere utdanning og forskning. Norad har ønsket å tone ned den grunnleggende betydningen forskning har for kvalitet i kapasitetsbygging. Universitetene har på sin side i det lengste håpet at programmets tittel, kapasitetsbygging innen utdanning og forskning, skulle bli ledende. Dette synspunktet har blitt formidlet til Norad både fra norske og samarbeidende universiteter. Nå ser imidlertid forskning innen NORHED ut til å bli en underordnet aktivitet som i høyden skal komplettere et utdanningsprogram.

Vi ønsker derfor å utfordre Norad til å gi uttrykk for sitt syn på behovet for forskningsbasert utdanning i lav- og middelinntektsland: Hvordan skal universiteter i sør kunne bygge kapasitet uten relevant og lokalt forankret forskning? Etter vår mening bidrar Norge best til kapasitetsbygging ved å etablere og utvikle forskningsbasert utdanning og gjennom gjensidig forpliktende

samarbeid om forskningsprosjekter som holder høy kvalitet. Det er på ingen måte tilstrekkelig for land i sør å bygge undervisning på vestlig importert forskning. Det er vesentlig å ha god og kontekstuell basert forskning som grunnlag for kvalitet i egen undervisning. Dette bidrar også til å sikre lokal relevans.

Men mener Norad at vi skal stille lavere krav til kvalitet og relevans til våre partnere i sør enn vi stiller til våre egne institusjoner? Dersom Norad i betydelig grad ønsker å se bort fra sammenhengen mellom forskning og utdanning, er det også på sin plass å spørre om norske institusjoner for høyere utdanning, i særdeleshet forskningsuniversitetene, bør delta i det nye programmet. Hvordan skal deltakelse i et NORHED-samarbeid i tilfelle begrunnes, gitt Universitets- og høyskolelovens krav om forskningsbasert utdanning og at internasjonalt samarbeid skal fremme forskning på høyt internasjonalt nivå? ■

«Det er på ingen måte tilstrekkelig for land i sør å bygge undervisning på vestlig importert forskning»



Astri Andresen, professor og viserektor for internasjonale relasjoner Universitetet i Bergen,



Gro Th. Lie, professor, Universitetet i Bergen



Nye utviklingsmål må sørge for at en også når de aller fattigste, mener Redd Barna. Bildet viser barn i Bangladesh' hovedstad Dhaka.

FOTO: UN PHOTO/KIBAE PARK

i manges øyne delt mellom et fattig Sør og et rikt Nord. FN's tusenårs mål skulle sikre at utviklingsland i sør fikk tilført ressurser for å sikre utdanning, helse og ernæring for sin befolkning.

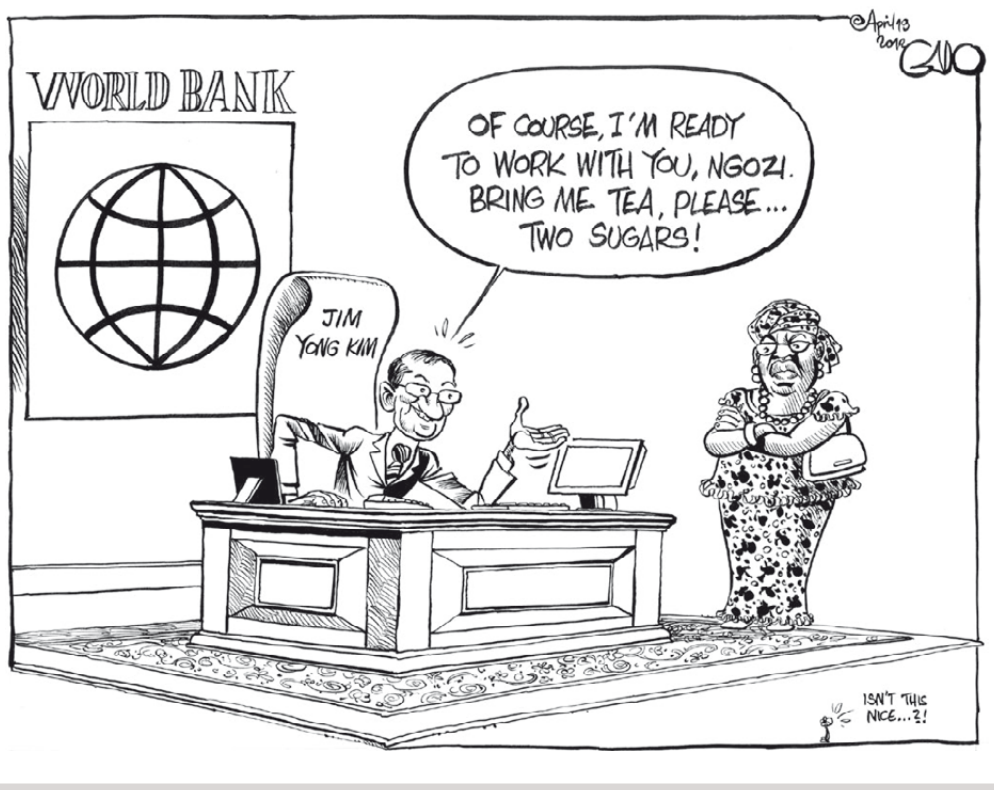
I dag opplever svært mange utviklingsland rask økonomisk vekst. Mange afrikanske lands økonomier fosser fram, mens Europa sliter. De fleste fattige i verden bor nå i mellominntektsland. Folkerike land som Nigeria, Pakistan, India og Indonesia har grunnet økonomisk vekst blitt mellominntektsland. Men veksten i disse landene har ikke blitt fulgt av utjevning eller innfrielse av rettighetene til de fattigste. Land som India og Nigeria sliter med enorme interne forskjellene på tross av økonomisk vekst. I India er feilernæring hos barn dobbelt så stor som i Afrika sør for Sahara.

DE NYE TUSENÅRSMÅLENE kan ikke igjen formuleres som noe fattige land skal gjennomføre og rike land skal betale for gjennom bistand. En ny utviklingsagenda etter 2015 må sikre at alle stater ansvarliggjøres for å sikre rettighetene til sin befolkning, uavhengig av om det er et rikt land som Norge, et mellominntektsland som India eller et lavinntektsland som Uganda. Nye mål må sikre like rettigheter og rettferdig fordeling av ressurser både mellom land og innad i land.

Derfor er det de stadig mer mektige BRICS-landene som sammen med lavinntektslandene bør være Holmås' allierte når man skal snakke om nye mål for en ny tid. Der ligger nøkkelen til å sikre relevante utviklingsmål for en hel verden. ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.



32 Bakerst

Ikke lett for homofile i Tanzania

Av Victoria Buhanza

I TANZANIA BLIR homoseksualitet fortsatt sett på som umoralsk. Det er uakseptabelt for samfunnet vårt, disse tingene er imot dets lover, kultur og regler. Derfor har ikke Tanzania legalisert homofili.

De fleste religiøse grupper i Tanzania, både muslimer og kristne, engasjerer seg i folks etikk. Det er ikke sannsynlig at ekteskap mellom personer av samme kjønn skal bli anerkjent i et samfunn hvor moralen er så dypt rotfestet i religionen.

I Tanzania er seksuelt samkvem mellom menn også ulovlig. Til tross for slike strenge lover har et mindretall homoseksuelle bestemt seg for å stå åpent frem og bryte tausheten. De ønsker at befolkningen skal akseptere dem som normale mennesker som rett og slett har en annen seksuell legning.

I de fleste familier blir det ikke akseptert å ha et homofilt eller lesbisk barn. Dette føles som en skam for medlemmene av familien. Det får barna til å gjemme følelsene sine, siden man ville risikere å bli utstøtt og stigmatisert om man avslørte seg.



Sett fra SØR

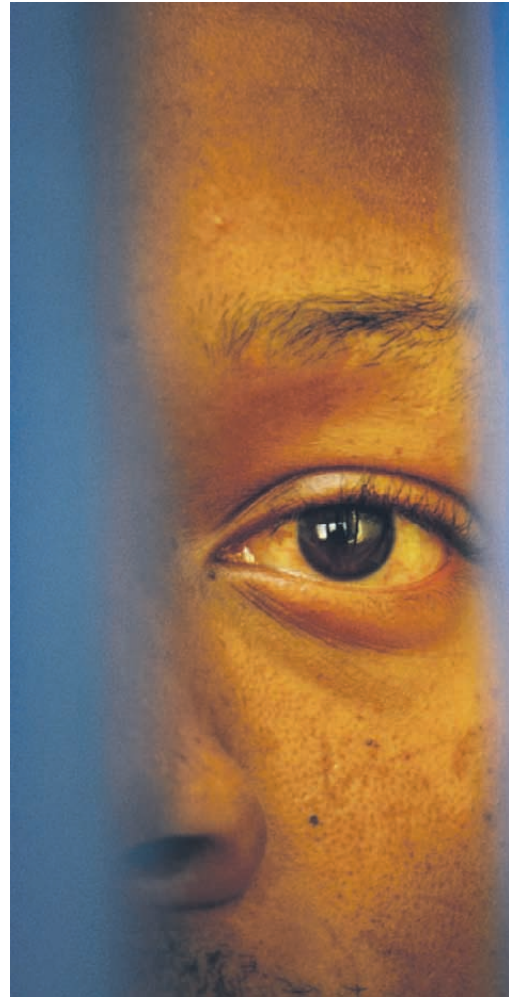
Victoria Buhanza er journalist fra Tanzania, for tiden bosatt i Norge. FOTO:

Homofili er et meget sensitivt tema i Tanzania, og de fleste blir ille berørt av å snakke om det, siden de ser på det som en form for galskap. Dette er et av de temaene som man ikke engang kan snakke åpent om med sine foreldre om. Jeg har vokst opp med at en mann er skapt for utelukkende å ha samkvem med en kvinne, og en kvinne er skapt som et redskap som spesielt skal tjene mannen både når det gjelder arbeid og forplantning. Slik mener de fleste tanzanianere at det er.

INGEN AFRIKANSK MANN med respekt for seg selv lar en annen mann betale for sitt eller sin kone og sine barns livsopphold. En mann som lot noe slikt skje ville faktisk bli betraktet som gift med mannen som underholdt dem og kalt for «økonomisk homo». I det tradisjonelle synet på homoseksualitet i min kultur antar man at en mann vil spille rollen som kvinne for penger eller fordi han er impotent, ikke fordi han ønsker det. Samtidig antar man ofte at den dominerende partneren også har forhold til kvinner i tillegg til menn.

Men til tross for alt dette er det i store byer som Dar es Salaam lett å finne åpne mannlige homofile miljøer, hvor man viser seg åpent og er lett å kjenne igjen både på måten man kler seg på og måten man snakker på. De bruker sine egne navn, men presenterer seg med navnet «Tanteden og den». For det meste har de spesielle steder hvor de møtes og er sammen på kveldstid. De arrangerer fester, og de fleste er elegante og kler seg dyrt. Jeg har sett flere mannlige homofile enn lesbiske på forskjellige arrangementer i Dar es Salaam. Det finnes ikke rene homosebarer, men det fins steder hvor homofile menn pleier å møtes. Lesbiske er mindre synlige enn homofile menn.

I TANZANIA har vi ingen lov som tillater ekteskap mellom mennesker av samme kjønn. Det skjer ting mellom mennesker av samme kjønn, men de skjer i det skjulte. Etter min mening er homofile og lesbiske normale mennesker, og noen av dem arbeider og bidrar til utviklingen av landet, og derfor er de også fullverdige og likestilte medlemmer av samfunnet. ■



Obamas mann i banken

«Det er på tide at en profesjonell utviklingsarbeider leder verdens største utviklingsinstitusjon», sa USAs president Barack Obama da han overraskende nominerte Jim Yong Kim til stillingen som ny direktør for Verdensbanken.

Av Even Tømte

Jim har virkelig global erfaring. Han har jobbet fra Asia til Afrika. Erfaringen hans gjør ham ideell til å etablere partnerskap verden over, mente den amerikanske presidenten.

En gammel overenskomst har sikret at amerikanere og europeere støtter hverandre slik at en europeer har ledet Det internasjonale pengefondet og en amerikaner har ledet Verdensbanken. Det er en ordning som er overmoden for å byttes ut, mener kritikere. Den gamle strukturen i Verdensbanken blir utfordret av sterke utviklingsland. I år var samtlige afrikanske land samlet om én motkandidat, den nigerianske finansministeren Ngozi Okonjo-Iweala.

Makta rår

Valget av den koreanskfødte amerikaneren, med et sterkt engasjement i arbeidet for bedre global helse, har blitt sett på som et forsøk på å komme kritikerne i møte. Men det har ikke hindret afrikanske ledere i å komme med sterk kritikk av måten presidentvalget har foregått på.

Fremdeles et det makta som rår, lyder kritikken.

«Kim er et utmerket valg som president for Verdensbanken og en sann utviklingshelt. Men vi vil aldri vite om han var best egnet for jobben, etter som det ikke var noen virkelig rettferdig valgprosess», sier Oxfams Elizabeth Stuart.

Dette gjør at valget er ufornuftig med tanke på USAs egne interesser, i en situasjon der den verdenspolitiske maktbalansen er i hurtig endring, mener den kjente statsviteren og Harvard-professoren Stephen Walt:

«Med tanke på hvor mektig USA fremdeles er, burde et hovedmål for amerikansk utenrikspolitikk være å gjøre USAs privilegerte stilling så spiselig som mulig for andre. En måte å gjøre det på er å gi symboliske innrømmelser om mindre saker fra tid til annen, for å bygge godvilje og ta visse hensyn til andres meninger. Når Washington er så heldige at Den afrikanske unionen støtter en nigeriansk økonom med BA fra Harvard og en doktorgrad fra MIT, som har erfaring fra Verdensbanken



HVEM?

- Jim Yong Kim (52)
- Påtroppende direktør for Verdensbanken
- Valgt med USAs støtte etter en omstridt utvelgelsesprosess

og attpåtil er farget, er den fornuftige tingen å gjøre å støtte forslaget umiddelbart», skriver Walt i tidsskriftet Foreign Policy, med henvisning til Kims utfordrer.

Helseforkjemper

Kina, det tydeligste uttrykket for en verdensordning i endring, var derimot fornøyd med valget av Kim. Andre observatører har bemerket at Kim later til å være mer preget av motstrøms økonomiske ideer enn

motkandidatene. I motsetning til tidligere Verdensbank-direktører er ikke Kim politiker eller finansmann. Han er utdannet lege og antropolog, grunnlegger av organisasjonen Partners in Health og tidligere leder for

«Mitt livs arbeid har fokusert på å investere i mennesker for å fremme inkluderende vekst.»



Homofiller fortsatt sterkt stigmatisert i Tanzania og mange andre afrikanske land

FOTO: SCANPIX

Portrett

Helseeksperten Jim Yong Kim er den nye lederen av Verdensbanken. Kim fikk jobben i konkurranse med Nigerias respekterte finansminister.

FOTO: ENRIQUE CASTRO-MENDIVIL REUTERS/NTB SCANPIX

fra 300 000 i 2003 til tre millioner to år senere. I Partners in Health sto han i spissen for en kampanje som drastisk tvang ned prisene på nødvendige legemidler for å behandle tuberkulose.

Kritisk til vekst

Som akademiker har Kim skrevet ting som må sies å være svært radikalt i Verdensbank-sammenheng. Bloggere på høyresiden har gjort et stort poeng ut av sitater som «jakt på vekst i BNP og profitt for næringslivet har i virkeligheten forverret livene til millioner av kvinner og menn», som Kim skrev i boken «*Dying for Growth: Global Inequality and the Health of the Poor*» for tolv år siden. Det er derimot tvilsomt om Verdensbanken kommer til å endre seg til en pådriver for nullvekstøkonomi av den grunn.

«Alle land deler målet om å skape robust økonomisk vekst som er både inkluderende og bærekraftig», uttalte Kim i sin valgtale til Verdensbankens ledere. Her slo han også fast at «mitt livs arbeid har fokusert på å investere i mennesker for å fremme inkluderende vekst».

Kim beskriver seg selv som «en som stiller vanskelige spørsmål om den rådende tilstanden og ikke er redd for å utfordre tankesett». Han har også erklært at det er avgjørende at utviklingslandene er sterkere representert dersom banken skal fungere effektivt og nyte global legitimitet.

Derimot har han kommet med få konkrete uttalelser om hvilken politikk han vil stå for som leder av det som kanskje er verdens viktigste utviklingsinstitusjon. Hvordan Jim Yong Kim vil bidra til å forme Verdensbanken i dag gjenstår derfor å se. ■

even.tomte@gmail.com

hiv og aids-arbeidet i Verdens Helseorganisasjon, før han ble president for eliteuniversitetet Dartmouth College.

Han har skrevet en rekke vitenskapelige artikler, blant annet om tuberkulose, og har arbeidet med initiativer som tar sikte på å levere helsetjenester effektivt til fattige lokalsamfunn. I sitt arbeid for Verdens Helseorganisasjon sto Kim bak en kampanje for å øke antallet mennesker som fikk behandling for aids

Hva i all verden?

Av redaksjonen

- 1 Hvem er dette?
- 2 Hva heter valutaen i Sør-Afrika?
- 3 Er Sri Lanka større enn Danmark?
- 4 I hvilket land er renmimbi den offisielle valuta?
- 5 Når ble det første frie presidentvalget avholdt på Taiwan?
- 6 Hvem var den største mottageren av norsk bistand i 2011?



13 Hvilket mellomamerikansk land opplevde en revolusjon 19. juli 1979?

14 Et land i Midtøsten markerte nylig at det var blitt fritt for landminer. Hvilket?

15 Hvem har skrevet romanen «Hundre års ensomhet»?

16 Hvilken kjent norsk politiker er født på Voss 28. juni 1972?

17 Hva het Norges aller første bistandsminister?

18 Hva heter hovedstaden i Syria?

19 Hva betyr ordet «bilateral»?

20 Hvem er Anna Hazare?



7 En by i DR Kongo har både en vulkan i nærheten, ligger ved en innsjø som inneholder giftgass og den har vært åsted for mye politisk vold? Hva heter byen?

8 Hvilket land feiret sin uavhengighet fra en tidligere kolonimakt 15. august 1947?

9 Hva slags dyr er en impala?

10 Forfatteren og nobelprisvinneren J.M. Coetzee bor i Australia. Men er han australsk?

11 Fra hvilket land kommer den kjente forfatteren og økonomen Hernando de Soto?

12 Hva heter presidenten i Venezuela?

Ekspertnøtter

1 Hvilket afrikansk land har spansk som ett av sine offisielle språk?

2 I hvilket land har den internasjonale kampanjen Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) sitt hovedkontor?

3 Hva heter Afrikas og verdens minste portugisisktalende land?



1: Nigerias finansminister Ngozi Okonjo-Iweala (som var kandidat til jobben som president i Verdensbanken). 2: Rand. 3: Ja. 4: Kina. (Grunnenhetene heter yuan, jiao og fen.) 5: 90-tallet (1996) 6: Brasil. 7: Goma. 8: India. 9: En antilope. 10: Nei, han er sør-afrikaner. 11: Peru. 12: Hugo Chavez. 13: Nicaragua. 14: Jordan. 15: Gabriel Garcia Marquez. 16: Helikki Holmås. 17: Reidun Brusletten (Krf). 18: Damaskus. 19: Tosidig. Ofte brukt om forholdet mellom to land. 20: Indisk aktivist og tidligere soldat som blant annet har sultestreiket mot korruptjon. EKSPERTNØTTER: 1: Ekvatorial-Guinea. 2: Norge. 3: Sao Tome og Principe.

13

34 Bakerst

Bokanmeldelse:

Oversiktlig om «ressursforbannelsen»

Av Hanna Schanke

Boken *Flammable Societies* undersøker hvorvidt den norske oljemodellen er overførbart, og hvorvidt ressursrikdom er en forbannelse. Svaret på begge spørsmålene er «det spørs».

Flammable Societies er en grundig gjennomgang av globale erfaringer med olje- og gassressurser. Både norske og internasjonale forskere har bidratt med kapitler, og historiene til så ulike land som Azerbadjan, Russland, Storbritannia og Nigeria diskuteres. Samtidig forsøker redaktørene å finne frem til visse fellestrekk som kan fremme god bruk av disse ressursene – politiske prinsipper som vil bidra til at utbyttet tilfaller befolkningen.

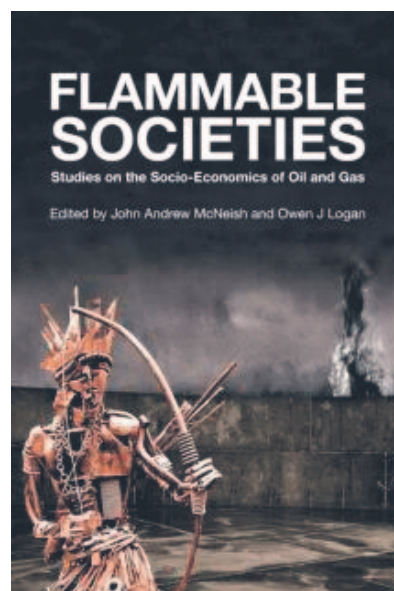
Norge er blant landene som har forvaltet naturressurser til fordel for de brede lag av befolkningen. Dette har vakt interesse for hvorvidt modellen kan overføres til andre land. I *Flammable Societies* pekes det blant annet på at fagforeningene i Norge var sterke, noe som sørget for at arbeidernes lønnsinntekter sto i forhold til aksjonærens utbytte. Andre suksessfaktorer var den norske statens erfaring med sterk statlig styring av naturressurser fra vannkraftsektoren og politikernes

enighet om sakte utvinning. Dermed fikk staten tilstrekkelig tid til å opparbeide seg nødvendig erfaring.

I industrilandene har de negative konsekvensene av ressursrikdom oftest vært knyttet til problemer for konkurranseutsatt sektor. Det var først på 1980-tallet man begynte å sette spørsmålsteget ved hvorvidt olje- og gassfunn også kunne ha andre uheldige konsekvenser. For land utenfor Vesten fant forskere en sammenheng mellom ressursrikdom og dårligere økonomisk styring, lavere nivå på demokratiindikatorer, og større sannsynlighet for borgerkrig.

Utviklingsøkonomen Paul Collier mener den negative sammenhengen man ofte har sett mellom ressursrikdom og økonomisk utvikling for

John-Andrew McNeish og Owen J. Logan: *Flammable Societies. Studies on the Socio-Economics of Oil and Gas*. Pluto Press, 2012.



brede lag av befolkningen skyldes at ressursrikdom gir statsansatte muligheter til å berike seg. Collier går så langt som å mene at denne effekten er viktigere enn undertrykking av etniske og religiøse grupper når det gjelder å forårsake intern uro:

«Den egentlige årsaken til borgerkrig er ikke høylytte klager, men stilltiende grådighet», siteres han i boka.

Redaktørene av boken mener det er grunn til å tro at Colliers slutning kan være forhastet, og at en viktigere forklaring er at det finnes motstridende interesser som alle har en viss bestemmelsesrett. De vanligste ressurskonfliktene er mindre uenigheter som blusser opp med jevne mellomrom, snarere enn væpnede konflikter.

Det er på grunn av disse lokale konfliktene at institusjoner som har vært vellykkede i det norske oljeeventyret ikke nødvendigvis lar seg overføre til for eksempel den nye oljenasjonen Sør-Sudan.

Forfatterne advarer med andre ord mot å tro at utfordringene kan løses utenfra, eller bare gjennom markeds mekanismer.

Tross at forfatterne lykkes med å gjennomgå ulike lands erfaringer med olje- og gassforvaltning på en oversiktlig måte, er den generelle lærdommen at det ikke finnes noen generell lærdom. Tidligere litteratur har ofte hatt som utgangspunkt at likheten mellom ressursrike land er stor nok til at man kan generalisere.

Redaktørene av *Flammable Societies* lykkes med å argumentere for at dette er en grov forenkling. ■

«De vanligste ressurskonfliktene er mindre uenigheter som blusser opp med jevne mellomrom, snarere enn væpnede konflikter»

Sjekk ledige stillinger på global.no

global



Regnskogfondet

RAINFOREST FOUNDATION NORWAY

Vikariat som

Daglig leder i Regnskogfondet

Regnskogfondet er en av Europas ledende organisasjoner i arbeidet for å bevare regnskogen og styrke regnskogsbeboernes rettigheter.

Til å lede dette arbeidet søker vi Daglig leder i et to års vikariat. Personlig egnethet, kompetanse innenfor Regnskogfondets arbeidsfelt og relevant ledererfaring vil bli tillagt vekt.

For å finne ut mer om denne spennende utfordringen, se: www.regnskog.no
Søknadsfrist 21. mai.

La elevene dine lære mer om menneskerettigheter, samfunnsbygging og utviklingsarbeid på Utviklingshuset.

Vårens nyhet:

Human Rights/Human Wrongs

et engasjerende diskusjonsopplegg om menneskerettighetenes kår i vår globale tidsalder. UtviklingsLab – vårt populære, interaktive læringsspill om samfunnsbygging og utviklingspolitikk.

Utviklingsløypa

en læringsløype i Utviklingshusets utstilling som er aktualisert av Norads 50-års jubileum i år!

På www.utvikling.no/pedagogiske-opplegg finner du mer informasjon. Se under «andre pedagogiske tilbud» for informasjon om Human Rights/Human Wrongs.

Alle opplegg er gratis og kan bestilles på www.utvikling.no, post@utvikling.no eller på telefon 954 52 000.

Utviklingshuset ligger ved trikkeholdeplassen Aker Brygge i Oslo.

utviklingshuset

Nyhetsbrev fra bistandsaktuelt.no

Du kan nå abonnere på et ukentlig nyhetsbrev fra Bistandsaktuelt.

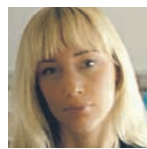
Du får det – sammen med ukens karikaturtegning – rett inn på din pc!

Gå inn på bistandsaktuelt.no/Forsiden/Nyhetsbrev og skriv inn din e-postadresse.



Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.



Sigrid-Mariann Stensrud Ekman vil fra juni arbeide som konsulent for UNDP i Beijing under Global Governance programmet og sør-sør samarbeidet. Hun har bakgrunn som Kina-Afrika forsker fra bl.a. Zambia og Mosambik, og er utdannet økonom fra Kina og Sør-Afrika.



Harald Sakarias Brøvig Hansen er valgt til ny leder av Spire, Utviklingsfondets ungdomsorganisasjon. Han har vært medlem i Spire siden 2008, og har det siste året vært aktiv i mange deler av organisasjonen. Han startet først i Ås lokallag, før han i oktober i fjor ble valgt inn i Kjernegruppa som kampanjeleder. Han vikarierte i tillegg i arbeidsutvalget fra oktober til januar og har god kjennskap til de viktigste organene i Spire.



Ingrid Aas Borge (25) fra Trondheim er valgt til ny leder i Changemaker. Det siste året har Ingrid vore nestleder i Changemaker, etter å ha hatt mange ulike verv i organisasjonen dei siste fem åra. Ho har elles ein bachelor i Afrikanske studiar og sosialantropologi, og vore eit semester i Tanzania gjennom utvekslingsprogrammet til Kirkens Nødhjelp.



Unni Berge (33) blir politisk rådgiver for statsråd Heikki Holmås i Utenriksdepartementet (utviklingssaker).

Jobbskifte

Kårstein Måseide har nylig startet i Norads avdeling for Helse, utdanning og forskning. Han skal jobbe i seksjon for forskning, innovasjon og høyere utdanning og har bakgrunn fra blant annet Forskningsrådet. Måseide er utdannet biofysiker og har også drevet med kreftforskning.

– Velkommen til Norad. Er folk snille med deg?

– Takk. Jada, inntrykket mitt er veldig godt så lang. Mange hyggelige mennesker som kan mye.

– Hvorfor vil du jobbe i Norad?

– Jeg er blitt mer og mer opptatt av globale helseutfordringer i fattige land. Jeg jobbet med global helse- og vaksineforskning i Forskningsrådet og Norad er jo et naturlig skritt videre.

– Konkret – hva skal du jobbe med?

– Jeg skal lede en gjennomgang av den støtten Norad gir til forskning. Og så skal jeg også ha ansvar for Norads helseportefølje.



Hun kommer fra stillingen som nestleder og politisk ansvarlig i miljøstiftelsen ZERO der hun har jobbet i seks år. Hun er utdannet statsviter fra Universitetet i Oslo. Tidligere har Berge vært leder for Operasjon Dagsverk, sittet i Natur og Ungdoms sentralstyre og vært fagansvarlig for oljesaker i miljøstiftelsen Bellona.



Arvinn Gadgil er ny statssekretær for statsråd Heikki Holmås. Han kommer fra stillingen som politisk rådgiver for utviklingsministeren og overtar etter Ingrid Fiskaa som skal tilbake til lærergjengen. Gadgil har tidligere vært politisk

rådgiver i Miljøverndepartementet. Før han begynte som aspirant i UD arbeidet han for Utviklingsfondet. Han har Master of Science fra London School of Economics.

Julia Berge har startet som økonomimedarbeider i Norads avdeling for Økonomisk utvikling, energi, likestilling og styresett. Hun er utdannet siviløkonom og har tidligere jobbet i Aker Solutions, samt noen kortere utenlandsopphold.



Kari Lurås har begynt som seniorrådgiver i Norads seksjon for Olje for utvikling. Hun har hele sin

yrkeskarriere jobbet innen ulike energi- og infrastruktrområder.



Margrete Laland har begynte i avdeling for metode og resultater. Hun skal være i

forvaltningssaksjonen. Hun har utdannet siviløkonom.



Beat Gisler skal hospitere i Norads seksjon for utviklingsstrategi og

styresett. Han kommer fra Skattedirektoratet.

Christine Årdal skal hospitere i avdelingen Helse, utdanning og forskning. Hun hospiterer fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten. Hennes hovedområde vil være FN-kommisjon for medisiner og utstyr for kvinner og barn.



Helge Brochmann har startet som seniorrådgiver i seksjon for utdanning i Norad. Han er

utdannet historiker og har tidligere jobbet i blant annet Flyktninghjelpen.



Elisabeth Riksfjord er ny seniorrådgiver i avdeling for metode og resultater i Norad.

Hun er utdannet siviløkonom og har tidligere jobbet i blant annet Riksrevisjonen.

10 Innstilling: Møteopplagstiltak som har tatt rundt
12 Jobbskifte: FN-akt på lovende nordmenn
20 Siviløkonom: Norske konsulenter i skyttefakk

Ny rapport: Mikrokreditt gir mikroresultater

BISTANDSAKTUELT

NR 4 - MAI 2012 www.bistandsaktuelt.no

Norsk bistand gjennom **500 mrd. kroner**

Over 500 milliarder kroner. Det er summen Norge har brukt på bistand til utviklingsland de siste 50 årene. Bistandsaktuelt har spurt eksperter og veteraner om hva vi har fått ut av bistandskrone. Side 4

Påstår at norsk stiftelse jukset

Side 16

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

BISTANDSAKTUELT

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen

gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle

toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed

jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle

toab@norad.no

Hege Opseth

heop@norad.no

Tiril A. Skarstein

tiril.skarstein@gmail.com

Even Tømte

Even.tomte@gmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg

harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceasay

Christine M. Harg

Redaksjonsråd:

Markus Nilsen

Ane Sigurdsson Mygland

Eva Bratholm

Vegard Bye

Anne Karin Sæther

Ola Flyum

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:

Boks 8034 Dep

0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)

23 98 02 37 (redaksjon)

23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,

0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 8. mai 2012

Opplag denne utgaven:

18 600 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

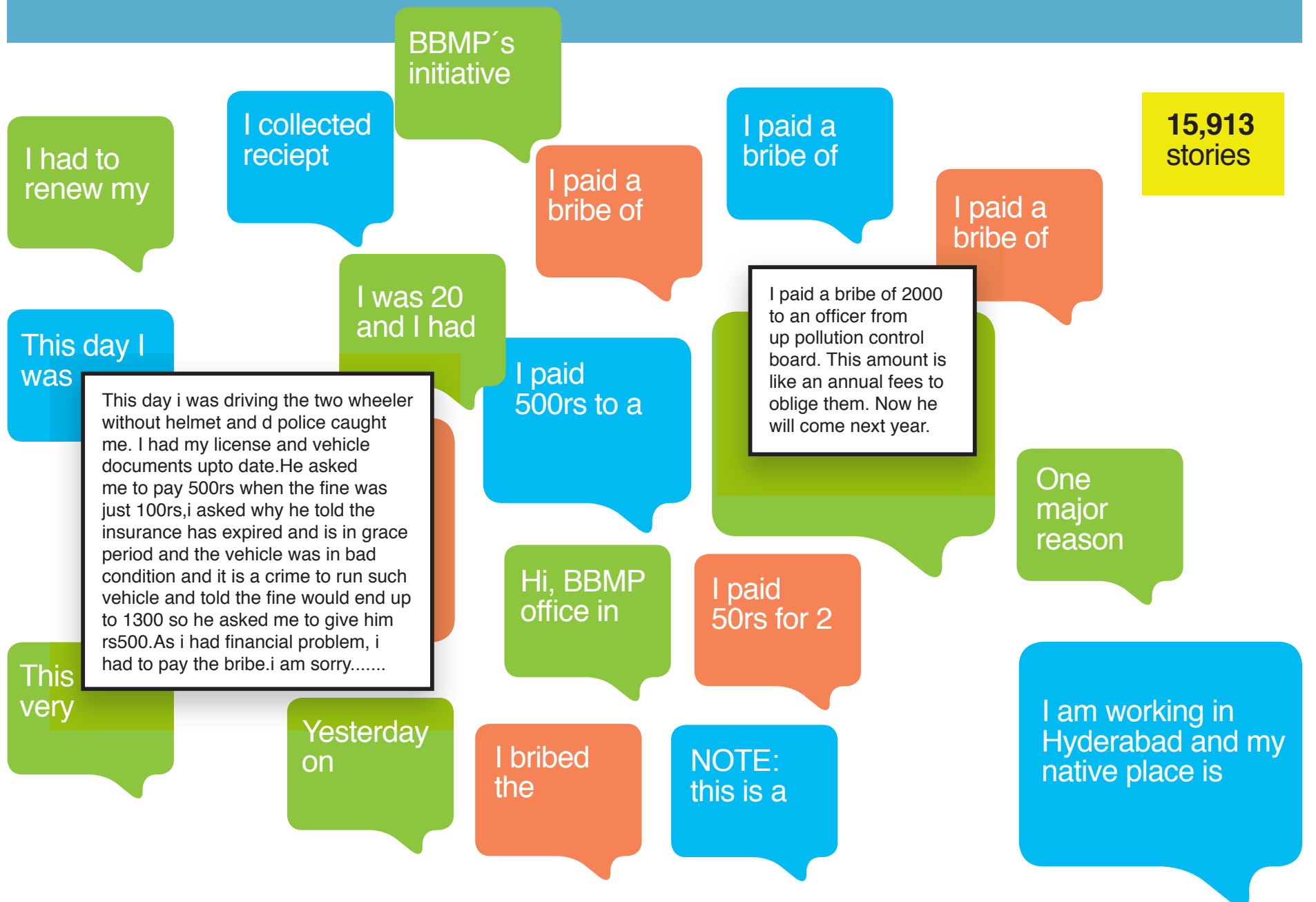
Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca. 15. juni 2012



Norad





Nettsiden de korruppte frykter

Et indisk ektepar har sett seg lei på at folk må betale bestikkelser for å få tilgang på offentlige tjenester. Derfor opprettet de en nettside for varslere. Så langt har 16 000 indere fra 450 ulike byer skrevet inn sin historie. **Av Hanna Schanke**

Da de flyttet tilbake til India etter flere år i Storbritannia, ble Swati og Ramesh Ramanathan for første gang slått av de utbredte kravene om bestikkelser.

Halvt i spøk bestemte de seg for å kartlegge «markedsprisen» på korrupsjon – hva man i gjennomsnitt måtte regne med å betale for ulike tjenester. Venner og kjente hadde alle en eller flere historier, og ganske snart ble det klart at dette var en idé som fortjente større oppmerksomhet.

– Uten å betale bestikkelser, er det umulig å få gjort noe som helst i India, sier Ramesh til avisen New York Times.

Ut på nett

For at flest mulig skulle kunne fortelle sin historie, opprettet ekteparet Ramanathan nettsiden «I Paid A Bribe». Ideen er enkel: hvem som helst kan skrive sin historie, og legge den ut på nett. På nettsiden har du tre valg:

«Jeg betalte en bestikkelse», «Jeg nektet å betale en bestikkelse» eller «Jeg behøvde ikke å betale en bestikkelse». Sistnevnte mappe er nettsidets «glad-mappe». Den inneholder historier der en tjenestemann enten har latt være å be om bestikkelse, eller har sørget for at tidligere innbetalte bestikkelser har blitt tilbakebetalt.

I alle tilfeller er varslerne anonyme, og tjenestemennene blir ikke navngitt – kun navnet på arbeidsplassen.

– Meningen er å kartlegge korrupsjonen, og å gi mulighet til å rydde opp i et strukturelt problem, snarere enn å straffe enkeltpersoner, sier Swati til BBC South Asia.

Liten risiko

Hun viser til at risikoen for å bli tatt når en offentlig ansatt krever «litt ekstra» er liten, men utbyttet man kan få er stort. – Det er det vi må endre, fastslår hun.

Og en endring kan være på vei. Ekteparets nettside har vakt stor opp-

merksomhet, både i India og utlandet. Hele 16 000 indere fra 450 ulike byer har så langt rapportert om sine erfaringer med småkorrupsjon. Samlet verdi på bestikkelsene som er rapportert inn er nær 50 millioner kroner.

«Da vi giftet oss, måtte jeg betale 500 rupees (rundt 55 kroner) i tillegg til de offisielle avgiftene. Skulle vi unngå denne ekstraavgiften, måtte vi ha tatt med oss ta fem vitner hver. Jeg fikk ingen kvittering», skriver en frustrert ektemann fra Bangalore.

Han er ikke alene, hele fire av fem tilfeller dreier seg om at tjenestemenn krever bestikkelser for å gjøre rutineoppgaver eller utføre nødvendig papirarbeid.

Det at informasjon om bestikkelser er tilgjengelig og oversiktlig, gir korrupsjonsmotstandere tallene de trenger til å presse gjennom reformer. Biltilsynet i Bangalore, tidligere beryktet for omfanget av korruperte tjenestemenn, er blant dem som har måttet endre rutinene. I en offentlig oppvask ble flere ansatte avskjediget, og kjøprevene foregår nå på en bane med elektroniske sensorer, som gir lite rom for skjønn.

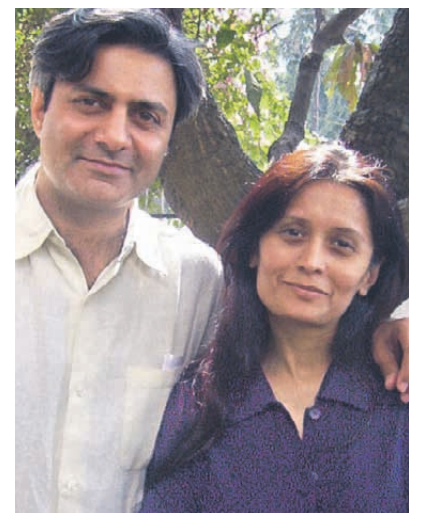
Ett skritt videre

Initiativtakerne bak «I Paid A Bribe» får stadig henvendelser fra folk som vil starte lignende sider. Så langt har folk fra 17 ulike land tatt kontakt, og lokale varianter er allerede aktive i

Kenya, Pakistan og Bhutan. I Kenya planlegger man å bruke historiene til å få bukt med valgfusk.

– Et flott initiativ, som bør ha overføringsverdi til andre land og regioner. Det møter et behov hos enkeltmennesker om å bli hørt og sett. Det å kunne melde fra om at du blir tvunget til å betale for en tjeneste som skulle vært gratis er viktig, sier Norads korrupsjonsrådgiver Lise Stensrud i en kommentar.

Hun liker også at det er mulig å rapportere om positive møter og hendelser. ■



Ekteparet Swati (til høyre) og Ramesh Ramanathan kartlegger korrupsjon i India gjennom nettsiden I Paid A Bribe.

«Do you think CORRUPTION is corroding our country? Your data will help to change the system. Act NOW!»

ipaidabribe.com

Les mer på nett

<http://ipaidabribe.com/>